Dnro KH/386/2020

1:56

RIIHIMÄKI
Kotikaupunki

ASEMAKAAVAN SELOSTUS

Asemakaavan muutos 1:56

Vanha kaupungintalo, Kalevankatu 1

LUONNOS 7.6.2021

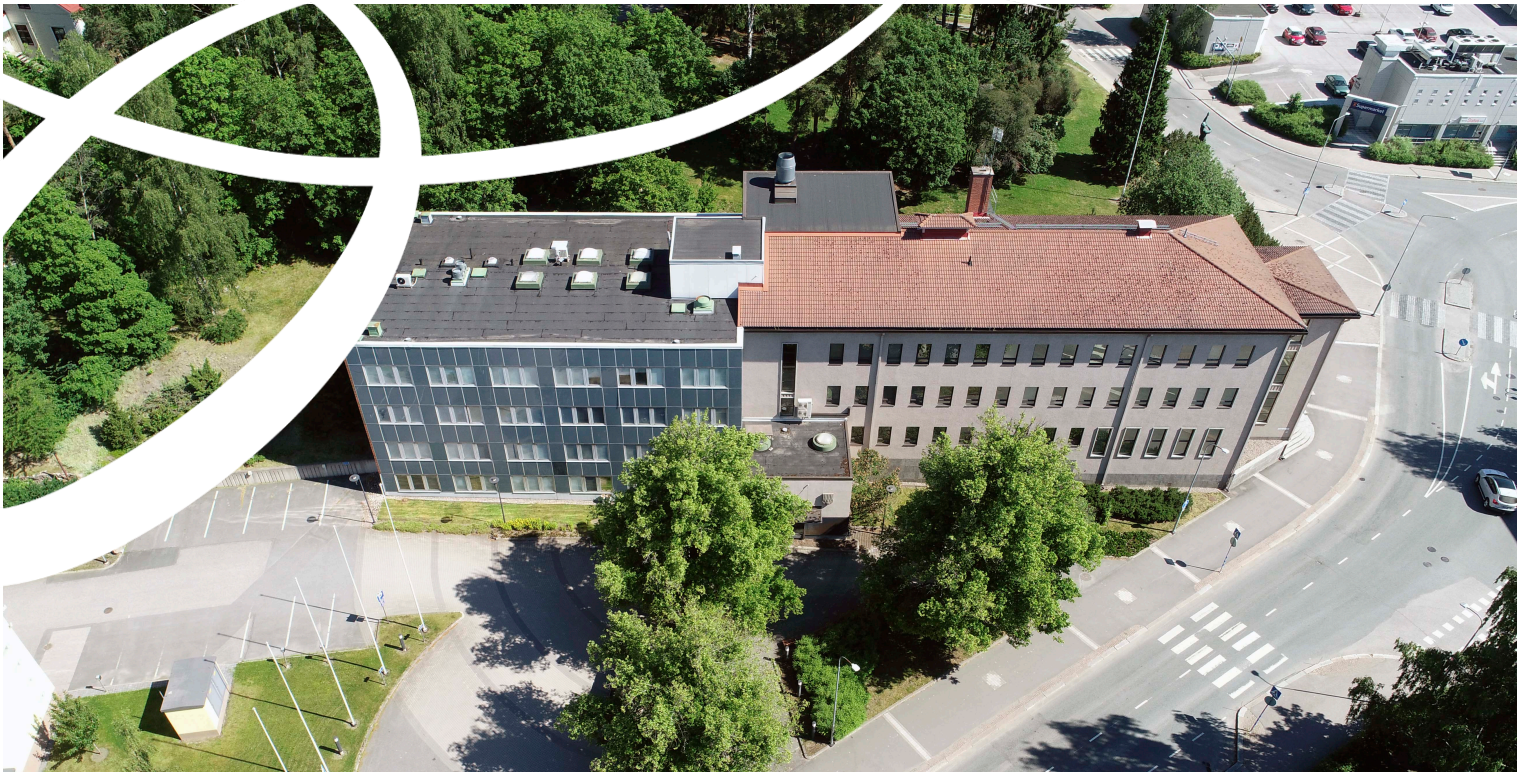

Riihimäen kaupunki

Elinvoiman toimialue

PL 125 (Eteläinen Asemakatu 4)

11100 Riihimäki

p. 019 758 4000

ASEMAKAAVAN MUUTOKSEN SELOSTUS, JOKA KOSKEE 7.6.2021 PÄIVÄTTYÄ ASEMAKAAVAKARTTAA

1. PERUS- JA TUNNISTETIEDOT

1.1. TUNNISTETIEDOT

Asemakaavan muutos koskee:
1. kaupunginosan, Harjukylän korttelin 9016 tonttia 18 sekä katu- ja puistoaluetta.
2. kaupunginosan, Suokylän katualuetta

Asemakaavan muutoksella muodostuu:
1. kaupunginosan, Harjukylän osa korttelia 9016 sekä puistoalue

Tonttijaon muutos koskee:
1. kaupunginosan, Harjukylän korttelin 9016 tonttia 18

Sitovalla tonttijaolla ja tonttijaon muutoksella muodostuu:
1. kaupunginosan, Harjukylän korttelin 9016 tontit 19-21

Kaupunginhallitus on päättänyt kaavamuutokseen ryhtymisestä kaavoituskatsauksen hyväksymisen yhteydessä 2.3.2020 § 61.

1.2. KAAVA-ALUEEN SIJAINTI

Kaavoitettava alue sijaitsee noin 800 metrin etäisyydellä Riihimäen rautatieasemasta luoteeseen, Harjukylän kaupunginosassa Keskuskadun katunäkymän päätteenä, osoitteessa Kalevankatu 1. Suunnittelualue rajautuu etelässä Kalevankatuun ja pohjoisessa Kokinmäki-nimiseen katuun. Suunnittelualueella sijaitsee Riihimäen vanha kaupungintalo, joka on poistunut käytöstä ja ollut tyhjillään vuoden 2016 lopusta. Suunnittelualueen omistaa kokonaisuudessaan Riihimäen kaupunki.

1.3. KAAVAN TARKOITUS

Riihimäen kaupunki tehostaa toimitilojensa käyttöä ja luopuu osasta omistamiaan kiinteistöjä Riihimäen toimitilaohjelma 2021 – 2030 mukaisesti (KH 29.3.2021 § 112). Toimitilat on jaoteltu ohjelmassa kolmeen eri salkkuun: A ylläpidettävät, B selvitettävät ja C myytävät ja purettavat toimitilat. Kaupungintalo on listattu C-salkun toimitilaksi. C-salkun rakennukset käytetään loppuun, myydään, puretaan tai jalostetaan kaavallisesti. Kaavoituksen yhteydessä tulee tarkastella rakennusten kulttuurihistorialliset arvot. Kohteessa on tarkoituksenmukaista muuttaa alueen asemakaavaa.

Asemakaavamuutoksella huomioidaan Riihimäen vanhan kaupungintalon kulttuurihistorialliset arvot ja osoitetaan vuonna 1948 rakentunut osa suojeltavaksi. Vanhan osan käyttötarkoitusta ei rajata kaavalla. Kaupungintalon laajennusosa on tarkoitus purkaa ja alue osoitetaan asuinkerrostalojen korttelialueeksi. Kokinmäen varteen osoitetaan yksi erillispientalotontti. Kaupungintalon vieressä sijaitseva Lasinpuhaltaja-patsaan ympäristö osoitetaan asemakaavaan puistoalueeksi.

1.4. SELOSTUKSEN SISÄLLYSLUETTELO

Sisällysluettelo

1. Perus- ja tunnistetiedot ... 1
1.1. Tunnistetiedot ... 1
1.2. Kaava-alueen sijainti ... 1
1.3. Kaavan tarkoitus ... 1
1.4. Selostuksen sisällysluettelo ... 2
1.5. Luettelo selostuksen liiteasiakirjoista ... 3
2. Tiivistelmä ... 4
2.1. Kaavaprosessin vaiheet ... 4
2.2. Asemakaavamuutos ... 5
2.3. Toteuttaminen ... 5
3. Lähtökohdat ... 5
3.1. Selvitys suunnittelualueen oloista ... 5
3.1.1. Alueen yleiskuvaus ... 5
3.1.2. Luonnonympäristö ... 5
3.1.3. Rakennettu ympäristö ... 6
3.1.4. Maanomistus ... 10
3.2. Suunnittelutilanne ... 11
3.2.1. Kaava-aluetta koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset ... 11
4. Asemakaavan suunnittelun vaiheet ... 13
4.1. Asemakaavan suunnittelun tarve ... 13
4.2. Suunnittelun käynnistäminen ja sitä koskevat päätökset ... 13
4.3. Osallistuminen ja yhteistyö ... 13
4.3.1. Osalliset ... 13
4.3.2. Vireilletulo ... 14
4.3.3. Osallistuminen ja vuorovaikutusmenettelyt ... 14
4.3.4. Viranomaisyhteistyö ... 14
4.4. Asemakaavan tavoitteet ... 15
4.4.1. Lähtökohta-aineiston antamat tavoitteet ... 15

5. Asemakaavan kuvaus 16
5.1. Asemakaavan rakenne 16
5.1.1. Asemakaavakartta, -merkinnät ja -määräykset 17
5.1.2. Mitoitus ja aluevaraukset 17
5.2. Ympäristön laatua koskevien tavoitteiden toteutuminen 17
5.3. Asemakaavan vaikutukset 17
5.3.1. Vaikutukset rakennettuun ympäristöön 17
5.3.2. Vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön 18
5.3.3. Muut vaikutukset 18
5.4. Ympäristön häiriötekijät 19
5.5. Nimistö 19
6. Asemakaavan toteutus 19
6.1. Toteutusta ohjaavat ja havainnollistavat suunnitelmat 19
6.2. Toteuttaminen ja ajoitus 20
7. Kaavatyöhön osallistuneet 20

1.5. LUETTELO SELOSTUKSEN LIITEASIAKIRJOISTA

Liite 1	Asemakaavakartta
Liite 2	Pohjapiirros asemakaavan mukaisesti säilytettävästä huonejaosta
Liite 3	Osallistumis- ja arviointisuunnitelma
Liite 4	Havainne- ja leikkauskuva
Liite 5	Rakennushistoriaselvitys, Vahanen, 2020
Liite 6	Riskiarvio, Vahanen, 2020
Liite 7	Tiivistelmä palautteesta ja vastineet
Liite x	Vesihuoltosuunnitelma (valmistuu ehdotusvaiheessa)
Liite x	Tonttijako (valmistuu ehdotusvaiheessa)
Liite x	Seurantalomake (valmistuu ehdotusvaiheessa)

2. TIIVISTELMÄ

2.1. KAAVAPROSESSIN VAIHEET

Kaupunginhallitus on päättänyt asemakaavamuutoksen laatimisesta kaavoituskatsauksen hyväksymisen yhteydessä 2.3.2020 § 61.

Asemakaavamuutos laaditaan kaupungin omana työnä.

Asemakaavamuutos on vaikutuksiltaan merkittävä. Kaavoitettavalla alueella sijaitseva rakennus on tarkoitus osoittaa suojelumerkinnällä. Lisäksi asemakaavamuutoksella on tarkoitus muuttaa alueen käyttötarkoitusta ja osoittaa alueelle uutta rakennusoikeutta. Asemakaavaprosessi etenee alla olevan kuvan mukaisesti:

Aloitusvaihe

Kaavan vireilletulosta on ilmoitettu 18.10.2020 lehtikuulutuksella Aamupostissa ja verkkokuulutuksella kaupungin verkkosivuilla. Samassa yhteydessä on asetettu nähtäville osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS). Päivitetty OAS on tämän selostuksen liitteenä 3.

Luonnosvaihe

Kaavaluonnoksen nähtäville asettamisesta ilmoitettiin 6.6.2021 kaupungin virallisessa ilmoituslehdessä Aamupostissa sekä kaupungin verkkopalvelussa. Luonnosvaiheen nähtävilläolo ja kuuleminen järjestetään 7.6. - 6.8.2021.

Luonnosvaiheessa pyydetään tarvittavat viranomaislausunnot. Osalliset voivat halutessaan jättää kaavaluonnoksesta mielipiteen nähtävilläoloaikana. Mielipiteen voi toimittaa kirjaamoon kirjeitse osoitteeseen PL 125, 11101 Riihimäki tai sähköpostitse kirjaamo@riihimaki.fi.

Ehdotusvaihe

Luonnosvaiheen jälkeen asemakaavan muutos etenee ehdotusvaiheeseen. Kaavaehdotus valmistellaan kaupunginhallituksen käsittelyyn, joka päättää ehdotuksen nähtäville asettamisesta. Luonnosvaiheessa saatu palaute huomioidaan ehdotuksen valmistelussa. Nähtävillä olosta tiedotetaan kaupungin verkkosivuilla. Ehdotusvaiheessa ei pyydetä viranomaislausuntoja, ellei kaava muutu olennaisesti luonnosvaiheesta.

Hyväksymisvaihe

Ehdotuksen nähtävillä olon jälkeen kaavaehdotus valmistellaan kaupunginhallitukselle, joka käsittelee kaavaehdotuksen sekä esittää kaupunginvaltuustolle kaavaehdotuksen hyväksymistä. Valtuusto päättää kaavaehdotuksen hyväksymisestä.

Voimaantulo

Kaava saa lainvoiman noin 1,5-2 kuukauden kuluttua kaupunginvaltuuston päätöksestä, mikäli kaavasta ei valitetta.

2.2. ASEMAKAAVAMUUTOS

Asemakaavamuutoksella huomioidaan Riihimäen vanhan kaupungintalon kulttuurihistorialliset arvot. Vuonna 1948 rakentunut osa osoitetaan suojeltavaksi. Vanhan osan käyttötarkoitusta ei rajata kaavalla. Kaupungintalon laajennusosa on tarkoitus purkaa ja alue osoitetaan asuinkerrostalojen korttelialueeksi. Kokinmäen varteen osoitetaan yksi erillispientalotontti. Kaupungintalon vieressä sijaitseva Lasinpuhaltaja-patsaan ympäristö osoitetaan asemakaavaan puistoalueeksi.

2.3. TOTEUTTAMINEN

Asemakaavan toteutus voidaan aloittaa kaavan saatua lainvoiman.

3. LÄHTÖKOHDAT

3.1. SELVITYS SUUNNITTELUALUEEN OLOISTA

3.1.1. Alueen yleiskuvaus

Kohde sijaitsee Riihimäellä, Harjukylän kaupunginosassa, noin 800 metrin etäisyydellä Riihimäen rautatieasemasta luoteeseen, Harjukylän kaupunginosassa, osoitteessa Kalevankatu 1. Suunnittelualue rajautuu etelässä Kalevankatuun ja pohjoisessa Kokinmäki-nimiseen katuun. Suunnittelualueella sijaitsee Riihimäen vanha kaupungintalo sekä Lasinpuhaltaja-patsas ja sen taakse jäävä puistoalue. Puistoalue ja Lasinpuhaltaja-patsas sijoittuvat Keskuskadun katunäkymän päätteeksi.

Riihimäen kaupungintalo on poistunut käytöstä ja ollut tyhjillään vuoden 2016 lopusta. Alun perin kaupungintalo rakennettiin kirjasto- ja virastotaloksi vuonna 1948. Rakennusta laajennettiin vuonna 1973. Kohde on osa Kalevankadun varteen 1940-1960 -luvuilla rakentunutta hallinto- ja koulurakennusten kokonaisuutta, joka on määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (Hämeen liitto, 2019). Kalevankadun varressa, kohteesta länteen sijaitsee useita koulurakennuksia.

3.1.2. Luonnonympäristö

<u>Maisemarakenne ja maisemakuva</u>

Rakennuksen edusta on tasaista katutilaan rajautuvaa hoidettua puistomaista tilaa sekä pysäköintialuetta. Rakennuksen takana maasto on pengerretty voimakkaasti. Kokinmäen varteen jää tasaista aluetta, josta maasto laskee Keskuskadun suuntaan loivemmin. Suunnittelualueeseen kuuluu myös Lasinpuhaltaja-patsaan vehreä ympäristö.

Maaperä ja rakennettavuus

Maaperäkartan perusteella alue on osittain hienoa hietaa ja osittain kalliomaata (GTK).

Laajennusosan paikalla on sijainnut aikaisemmin autotalli- ja korjaamorakennus. Laajennusosan rakentamisen yhteydessä mahdollinen pilaantunut maa on todennäköisesti poistettu, mutta alueen kaivuutöiden yhteydessä mahdollisen pilaantumisen laajuus on selvitettävä, pilaantuneet maamassa käsiteltävä ja maaperä kunnostettava.

Vesistöt ja vesitalous

Alueella ei ole vesistökohteita.

Suunnittelualue ei sijaitse pohjavesialueella. Lähin pohjavesialue on Herajoen pohjavesialue, joka sijaitsee runsaan puolentoista kilometrin etäisyydellä kohteesta lounaaseen.

Luonnonolot ja luonnon monimuotoisuus

Suunnittelualueeseen kuuluu Lasinpuhaltaja-patsaan ympäristöä, joka on hoidettua viheraluetta. Suunnittelualueeseen ei kuulu luonnontilassa olevia alueita.

Suunnittelualueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita kohteita.

Luonnonsuojelu

Suunnittelualueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse tiedossa olevia arvokkaita luontokohteita.

3.1.3. Rakennettu ympäristö

Väestön rakenne ja kehitys kaava-alueella

Tilastokeskuksen mukaan Riihimäen väkiluku vuoden 2020 lopussa on ollut 28 710. Väestöstä alle 15-vuotiaita oli 15,4 %, 15-64 -vuotiaita oli 61,8 % ja yli 64-vuotiaita 22,8 %. Väestöennusteen mukaan vuoteen 2040 mennessä Riihimäen asukasluku tulee olemaan 29 624.

Riihimäen yleiskaavassa 2035 varaudutaan noin 4600 asukkaan väestönkasvuun vuoteen 2035 mennessä.

Suunnittelualueella ei nykytilanteessa sijaitse asumista.

Yhdyskuntarakenne, taajamakuva ja asuminen

Suunnittelualue sijoittuu Riihimäen keskustatoimintojen alueelle. Kohteen länsipuolella sen välittömässä läheisyydessä sijaitsee Riihimäen kaupungin opetuspalveluita ja eteläpuolella muita keskusta-alueen toimintoja. Riihimäen keskusta-alueen rakentaminen on pienimittakaavaista ja kerroksellista keskusta-alueelle tyypillistä rakentamista. Suunnittelualueesta pohjoiseen ja luoteeseen rakentaminen on asuntopainotteista ja omakotitalovaltaista.

Palvelut

Kohde sijaitsee keskustan palvelujen välittömässä läheisyydessä.

Riihimäen Urheilupuiston toiminnot sijaitsevat kaavamuutosalueesta noin puolen kilometrin etäisyydellä. Urheilupuistossa sijaitsee muun muassa uimahalli ja maauimala sekä urheilupuiston kuntorata.

Työpaikat ja elinkeinotoiminta

Suunnittelualueella ei sijaitse nykytilanteessa työpaikkoja tai elinkeinotoimintaa. Alueella sijaitseva kaupungintalo on ollut lähes käyttämättömänä vuodesta 2016 lähtien.

Virkistys

Suunnittelualueeseen kuuluu puistoalue, jossa sijaitsee Lasinpuhaltaja-patsas. Patsaan ympäristö on istutettua, muutoin puisto on nurmella ja alueella sijaitsee puustoa. Puistoalueen kunnostuksen suunnittelu on käynnissä toukokuussa 2021. Suunnittelulla pyritään lisäämään puistoalueen viihtyvyyttä tuomalla puistoon muun muassa levähdyspenkkejä ja uutta kasvillisuutta.

Suunnittelualueen läheisyydessä sijaitsee useita puistoalueita. Juuri kunnostettu Kirjastonpuiston ja Lounaspuiston kokonaisuus sijaitsee noin 200 metriä alueesta koilliseen. Muita alle puolen kilometrin etäisyydellä sijaitsevia puistoalueita ovat muun muassa Riihimäen Urheilupuisto, Itsenäisyydenpuisto, Rautatienpuisto ja Jukka Jalosen puisto.

Liikenne

Suunnittelualue rajautuu etelässä Kalevankatuun ja sijaitsee Keskuskadun päätteenä. Pohjoisesta alue rajautuu Kokinmäki-nimiseen katuun. Lännessä alue liittyy Harjunrinne-nimiseen katuun. Nykytilanteessa alueelle ajo tapahtuu Kalevankadulta sekä Harjunrinne-nimiseltä kadulta ja alue on läpiajettavissa.

Kalevankatu on kokoojakatu ja nopeusrajoitus sillä on 40 km/h. Riihimäen kaupungin maankäytön ja liikenteen kehittämisselvityksen (Trafix Oy, 2016) mukaan Kalevankadun vuorokausiliikenne on ollut noin 6000 ajoneuvoa vuonna 2016. Selvityksen mukaan liikennemäärän kasvu vuoteen 2035 ei ole suuri, noin 100 ajoneuvoa enemmän.

Suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee hyvät kevyenliikenteen yhteydet. Selvityksessä on laskettu kävelijöiden ja pyöräilijöiden määrä syyskuun puolivälissä klo 14.30-16.00 välisenä aikana Kalevankadun alkupäässä, kohteen läheisyydessä. Kävelijöiden määrä oli yhteensä 108 ja pyöräilijöiden määrä 291. Suunnittelualueen vieressä sijaitsee koulurakennuksia.

Keskuskadun uudistustyö alkaa vuonna 2021. Uudistamisen tavoitteena on parantaa Keskuskadun jalankulku- ja pyöräily-yhteyksiä, esteettömän liikkumisen edellytyksiä ja lisätä kaupunkiympäristön viihtyisyyttä. Suunnittelualueeseen kuuluva puistoalue ja kaupungintalo sijoittuvat Keskuskadun välittömään läheisyyteen, kadun päätteeksi.

Kalevankadulla kulkee useita lähiliikenteen linja-autovuoroja.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Kohde on osa Kalevankadun varteen 1940-1960 -luvuilla rakentunutta kerroksellista ja arkkitehtuuriltaan tasokasta hallinto- ja koulurakennusten kokonaisuutta, joka on määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (Hämeen liitto, 2019).

Kokonaisuuden kohteet on esitetty viereisellä kartalla.

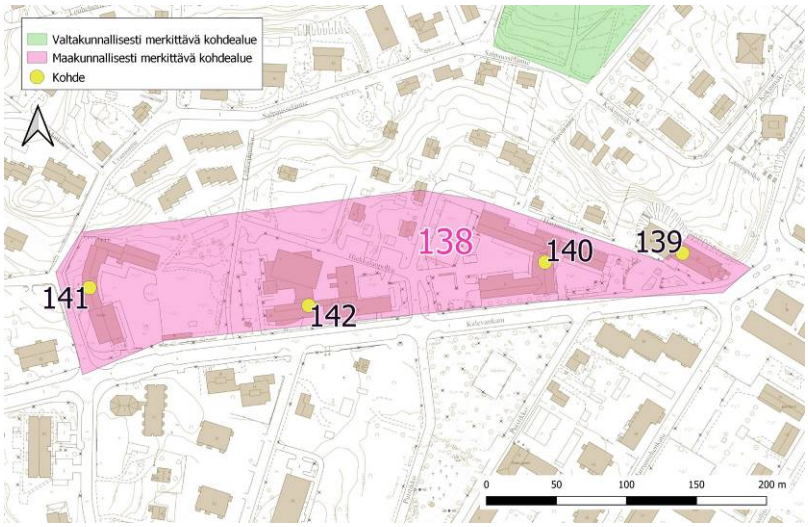

139 Kaupunginvirastotalo (vanha osa), 1948;
140 Harjunrinteenkoulu, 1950;
141 Karan koulu, 1954;
142 Kauppaoppilaitos, 1963
(Riihimäen rakennetut kulttuuriympäristöt, 2020, ote kohdekortista 138 Kalevankadun koulut ja kaupungintalo).

Riihimäen kaupungintalosta on laadittu rakennushistoriaselvitys (Vahanen, 2020), jossa on tunnistettu muun muassa rakennuksen ominaispiirteet ja säilyneisyys. Selvitys on selostuksen liitteenä 5.

Riihimäen kaupungintalo on rakennettu vuonna 1948 arkkitehti Veli Valorinnan suunnitelmien mukaisesti kaupungin kirjasto- ja virastotaloksi. Kaupungintaloa laajennettiin vuonna 1973 rakentamalla laajennusosa kiinni vanhaan osaan. Vanha osa on peruskorjattu vuosina 2002-2003.

Molemmat vaiheet edustavat arkkitehtuuriltaan hyvin rakennusaikaansa sekä julkisivujen että sisätilojen osalta. Vanhan osan ja laajennusosan välillä on havaittavissa selkeä siirtymä paikallaan rakentamisesta elementtirakentamiseen sekä detaljisuunnittelun väheneminen. Myös sisätiloissa on nähtävissä toimistorakentamiselle tyypillinen tilajärjestelyn muuttuminen perinteisestä yksikäytäväjärjestelmästä 1960-70 –lukujen kaksikäytäväjärjestelmään.

Kaupungintalon vanha osa

Kaupungintalon vuonna 1948 rakentunut osa edustaa 1940-luvun hallintorakentamisen rakennusperintöä aikana, jolloin rakentamisen pääpaino oli asuntotuotannossa. Rakennusurakka on ollut sota-ajan jälkeisinä vuosina mittava.

Kirjasto- ja virastotalo vuonna 1957 (Riihimäen kaupunginmuseo).

Julkisivut ovat sommittelultaan eleettömät, mutta rakentaminen on ollut laadukasta käsityötä ja arvokkuutta luovat käytetyt korkealaatuiset materiaalivalinnat sekä detaljointi. Alkuperäinen materiaali on ollut terastirappaus. Detaljoituja yksityiskohtia on muun muassa itäpäädyn sisäänkäynnin yhteydessä. Pääjulkisivujen arkkitehtuuri on säilynyt pääosin erittäin hyvin. Vanhan osan länsipäädyn alkuperäisen sisäänkäynnin portaat on purettu laajennuksen yhteydessä ja ikkunat on vaihdettu peruskorjauksen yhteydessä.

Merkittävimmät sisätilat ovat itäpäätyyn sijoittuva ensimmäisen kerroksen kirjaston lainaussali (myöhemmin toimistotila ja kahvio) ja käytävään johtavat portaat, kolmannen kerroksen valtuuston istuntosali ja kauppalan hallituksen huone sekä lisäksi porrashuoneet ja toimistokäytävät. Tilojen alkuperäiset tilajärjestelyt ovat pääosin säilyneet. Sisätiloissa on nähtävissä ajalle tyypillisiä yksityiskohtia, kuten lakattua mäntyvaneripanelointia, mosaiikkibetonilattiaa, porrashuoneiden kiillotetusta koivusta tehtyjä käsijohtimia ja lasiaukollisia puuovia.

Kolmannen kerroksen valtuuston istuntosalissa ja osittain kauppalan hallituksen huoneessa sekä muissa tiloissa ovat säilyneet myös alkuperäiset kalusteet ja valaisimet. Pääosan kalusteista on suunnitellut arkkitehti Valorinta kyseistä tilaa varten. Kalusteet ovat paikallisen Riihimäen Saha Oy:n valmistamia. Valaisimet ovat kutakin tilaa varten harkitusti hankittuja. Rakennushistoriaselvityksessä todetaan, että valaisimet vaikuttavat tyyliltään Paavo Tynellin suunnittelemilta ja voivat olla Idman Oy:n valaisimia. Ne edustavat aikansa tavanomaisia virasto- ja julkisten tilojen valaisimia ja ovat nykypäivänä arvostettuja. Kiinteä sisustus sekä irtokalusteet ovat säilyneet eheänä kokonaisuutena alkuperäisissä tiloissaan ja muodostavat arvokkaan kokonaisuuden.

Kaupungintalon vanhan osan kellarissa sijaitsee väestönsuoja, joka on saatu lahjoituksena Ruotsilta sodanjälkeisenä apuna vuonna 1940. Myös väestönsuojalla on kulttuurihistoriallista merkitystä.

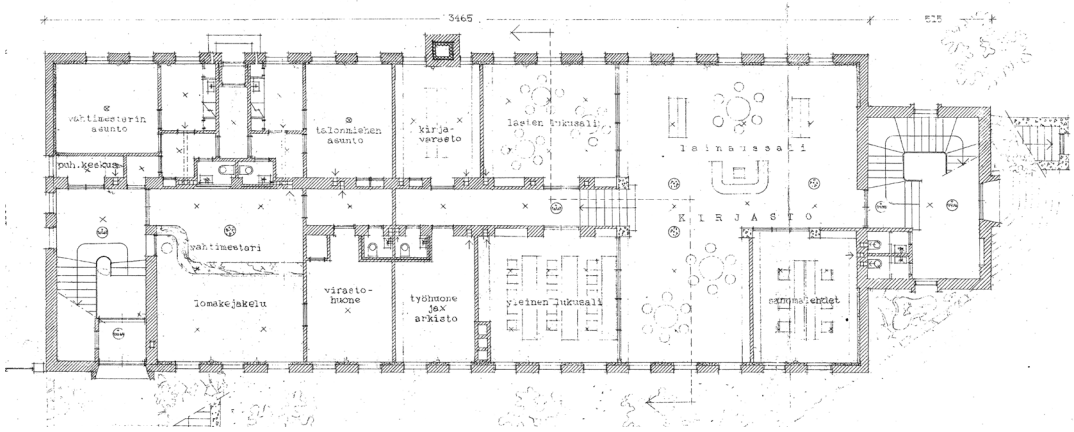

Ote kirjasto- ja virastotalon pääpiirustuksesta vuodelta 1946. Rakennuksen I kerros (Riihimäen kaupunki).

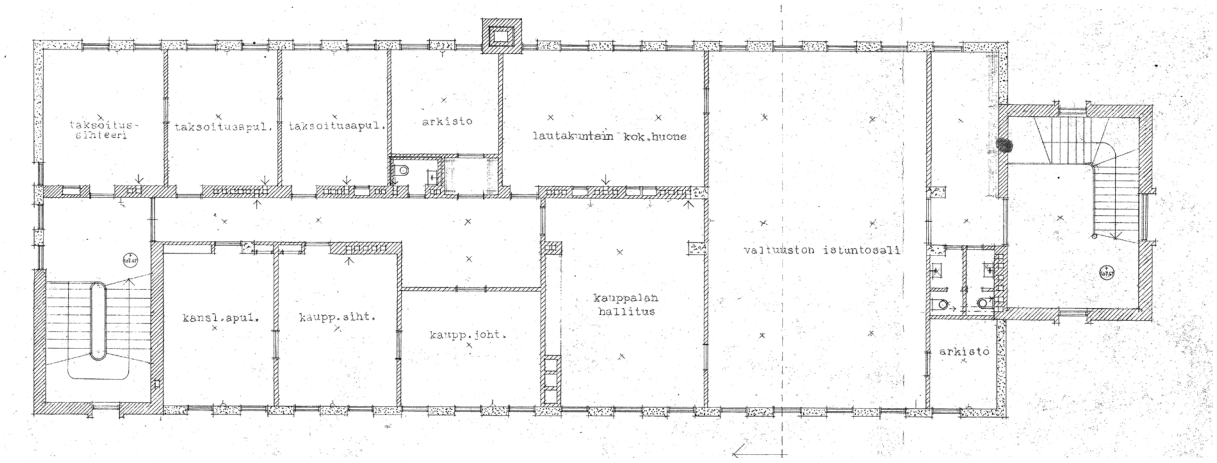

Ote kirjasto- ja virastotalon pääpiirustuksesta vuodelta 1946. Rakennuksen III kerros (Riihimäen kaupunki).

Kaupungintalon laajennusosa

Laajennusosan julkisivut on pinnoitettu siniseksi värjätyllä julkisivulasilla ja pääty tiilellä. Julkisivulasin toimitti Riihimäen Lasi Oy ja se on karkaistua lasia. Julkisivun tasainen ruudukkomainen jaottelu ilmentää 1970-luvun tasa-arvoa korostavaa ajattelua, jossa mikään tila ei erotu muista ulospäin.

Laajennusosan merkittävimmät tilat ovat ylimmän kerroksen aula ja siihen liittyvät kaupunginhallituksen ja kaupunginjohtajan huoneet. Sisätilojen hierarkia näkyy materiaalivalinnoissa, kun arvokkaissa tiloissa oli alun perin tekstiilimatot ja puuviilua jäljittelevät väliseinien pinnat ja muissa toimistotiloissa muovimatot sekä kangaspäällysteiset väliseinät.

Kaupungintalon laajennusosa (Riihimäen kaupunginmuseo).

Lähiympäristön kohteet

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt Riihimäen keskusliikekadun sekä Riihimäen urheilupuiston alue sijoittuvat kohteen länsi- ja pohjoispuolelle lähimmillään noin 200 metrin etäisyydelle.

Kaupungintalon länsipuolella sijaitsee Harjunrinteen koulu, joka on osa maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. Koulurakennus on vuodelta 1950 ja sen on suunnitellut arkkitehti Georg Jägerroos.

Harjunrinteen koulun pohjoispuolella Harjunrinteen varrella sijaitsee Kuusniemen talo, joka on rakennettu 1926. Kohde on määritelty Riihimäen rakennetut kulttuuriympäristöt selvityksessä paikallisesti arvokkaaksi kohteeksi.

Muinaismuistot

Alueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei ole tiedossa olevia muinaismuistoja.

Tekninen huolto

Suunnittelualue tukeutuu olemassa olevaan tekniseen huoltoon. Kaupungintalon edustalla kulkee talousveden jakelujohto. Kalevankadulla kulkee talousvesijohto, pääviemäri sekä hulevesiviemäri.

Alueen länsipuolella Harjunrinteen koulun kiinteistöllä sijaitsee puistomuuntamo. Puistomuuntamolta kohti kaupungintaloa kulkee 0,4 kV maakaapeli.

Rakennusten kunto

Kaupungintalo on ollut tyhjillään vuodesta 2016 alkaen sisäilman laatuun liittyvien ongelmien vuoksi.

Riihimäen kaupungintalosta on laadittu riskiarvio (Vahanen, 2020), jossa on tuotu esiin rakennetyypeittäin rakenteiden kosteus- ja lämpöteknistä toimivuutta sekä sisäilman laatuun vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi riskiarviossa on annettu suosituksia jatkotoimenpiteistä. Selvitys on selostuksen liitteenä 6. Lähtötietona riskiarvion teossa on käytetty rakenne- ja kosteusteknistä kuntotutkimusta vuodelta 2012 (Vahanen, 2012).

Riskiarvioin mukaan kaupungintalon vanha osa on pääosin kunnossa, johtuen osittain vuonna 2003 tehdystä laajasta peruskorjauksesta. Vanhan osan rakenteissa on joitain yksityiskohtia, joiden vaikutus sisäilman laatuun on suositeltavaa selvittää samoin kuin ilmanvaihdon toiminta.

Arvion mukaan laajennusosa vaatii laajoja korjauksia, kuten julkisivun, vesikaton, alakattojen sekä IV-järjestelmän uusimisen. Muun muassa lasijulkisivun vesitiiviydessä sekä rakenteen kuivumiskyvyssä on todettu puutteita. Merkittävimmät riskit sisäilman laadun kannalta liittyvät puutteisiin rakenteiden ilmatiiveydessä yhdistettynä alipaineiseen ilmanvaihtoon. Jos rakenne ei ole tiivis, voi alipaineen vaikutuksesta sisäilmaan kulkeutua rakenteista epäpuhtauksia hallitsemattomien ilmavirtausten mukana.

Ympäristönsuojelu ja ympäristöhäiriöt

Keskustan liikenne aiheuttaa alueelle jonkin verran liikennemelua.

Riihimäen meluselvitys 2019 mukaan suunnittelualueen kadun puoleiseen reunaan kantautuva tieliikenteen aiheuttama keskiäänitaso päiväaikaan on 60-65 dB ja yöaikaan 55-60 dB. Selvityksen ennustetilanteessa vuonna 2035 keskiäänitaso ei ole merkittävästi muuttunut.

Alueella ei ole tiedossa muita ympäristönsuojelun tai ympäristöhäiriötä aiheuttavia kohteita

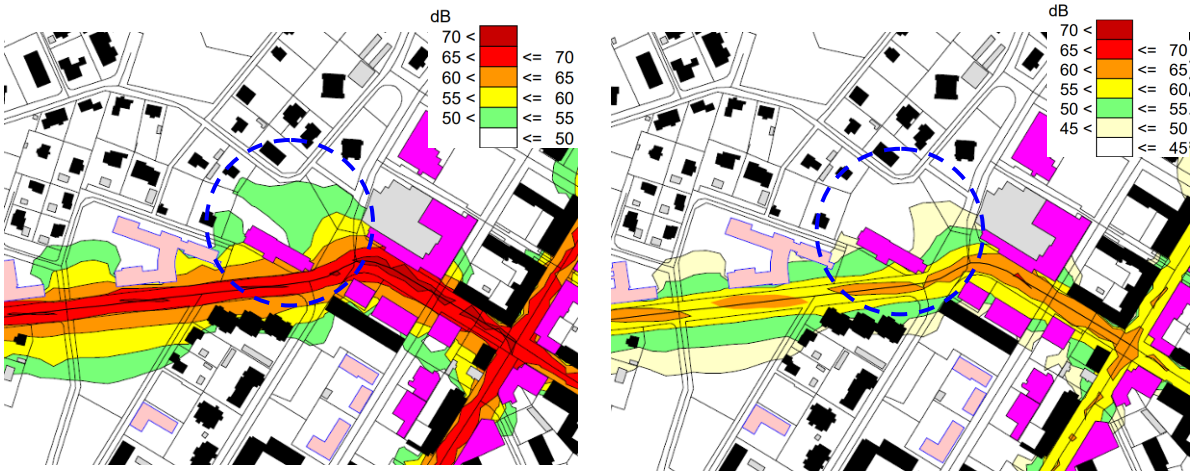

Tieliikenteen aiheuttama päiväajan klo 7-22 (vasemmalla) ja yöajan klo 22-7 (oikealla) keskiäänitaso vuoden 2015 tilanteessa. Suunnittelualue on merkitty sinisellä katkoviivalla.

3.1.4. Maanomistus

Kaavamuutosalue on kokonaisuudessaan Riihimäen kaupungin omistuksessa.

3.2. SUUNNITTELUTILANNE

3.2.1. Kaava-aluetta koskevat suunnitelmat, päätökset ja selvitykset

Valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet

Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017. Uudistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulivat voimaan 1.4.2018.
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on ryhmitelty asiasisällön perusteella seuraaviin kokonaisuuksiin:
1. Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
2. Tehokas liikennejärjestelmä
3. Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
4. Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
5. Uusiutumiskykyinen energianhuolto

Maakuntakaava

Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040 on 12.9.2019 kuulutettu tulemaan voimaan maankäyttö- ja rakennuslain 201 §:n mukaisesti ennen kuin se on saanut lainvoiman.

Maakuntakaava 2040 on voimaan tullessaan kumonnut kaikki aiemmat Kanta-Hämeen maakuntakaavat: vuonna 2006 vahvistetun kokonaismaakuntakaavan sekä 1. vaihemaakuntakaavan ja 2. vaihemaakuntakaavan.

Suunnittelualue sijoittuu alueelle, joka on osoitettu maakuntakaavassa merkinnällä *C, keskustatoimintojen alue.*

Ote Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040 kaavakartasta. Suunnittelualueen likimääräinen sijainti on merkitty keltaisella.

Yleiskaava

Riihimäen oikeusvaikutteinen yleiskaava 2035 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 26.5.2017. Se sai lainvoiman 20.8.2017.

Suunnittelualue sijoittuu alueelle, joka on osoitettu yleiskaavassa merkinnällä *C, keskustatoimintojen alue. Alue on asemakaavoitettu. Alue on tarkoitettu palveluja, hallintoa sekä keskustaan soveltuvia ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia työpaikkatoimintoja ja asumista varten. Alueelle voidaan sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä.*

Alue rajautuu alueeseen, joka on osoitettu merkinnällä *A, Asuinalue. Alue on asemakaavoitettu asumista varten.*

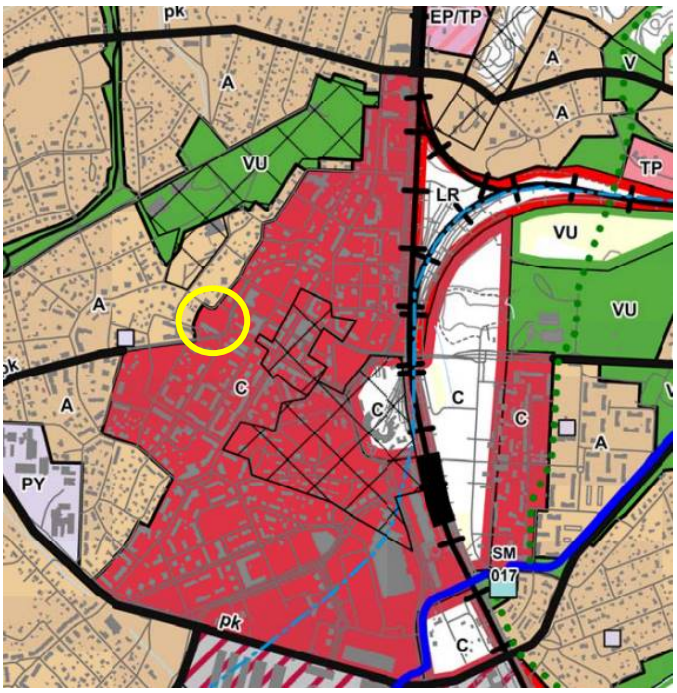

Ote Riihimäen yleiskaava 2035 kaavakartasta. Suunnittelualeen sijainti merkitty keltaisella.

Asemakaava

Suunnittelualueella on voimassa kolme asemakaavaa vuosilta 1959, 1971 ja 1979.

Kaupungintalon kohdalla voimassa oleva asemakaava (2:22) on saanut lainvoiman vuonna 1959. Kaupungintalo sijaitsee alueella, joka on osoitettu merkinnällä *yleisen rakennuksen tontti*. *Yleisen rakennuksen tontin* rakennusoikeus on 4605 k-m^2.

Kaupungintalon ja Kalevankadun väliin jäävällä kolmiomaisella alueella on voimassa asemakaava (1:39), joka on saanut lainvoiman vuonna 1979. Alue on osoitettu *katuaukio tai tori* –merkinnällä.

Suunnittelualueen koillisosassa voimassa oleva asemakaava (1:32) on saanut lainvoiman vuonna 1971. Koillisosa on osoitettu merkinnällä *P, puistoalue.* Puistoa ei ole nimetty.

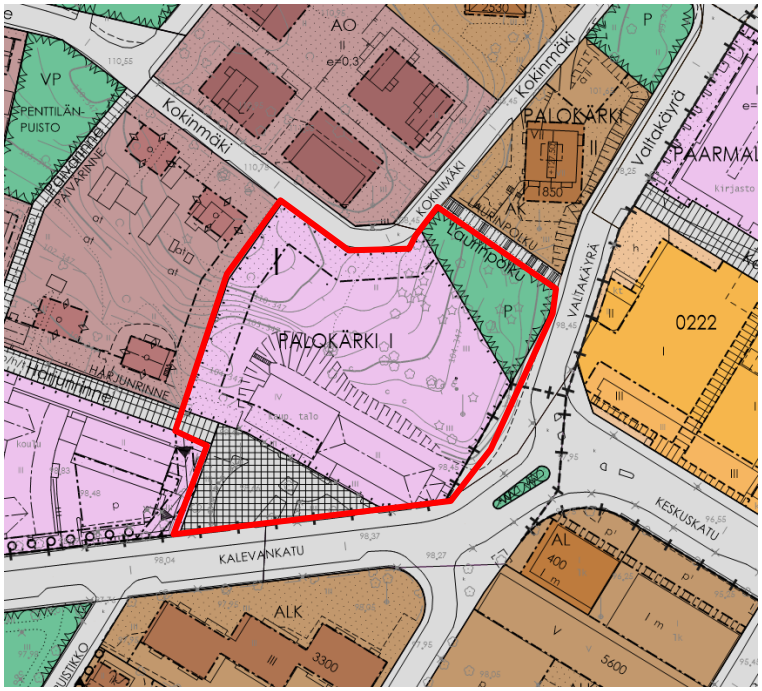

Ote ajantasa-asemakaavasta. Suunnittelualueen sijainti on merkitty punaisella rajauksella.

Rakennusjärjestys

Riihimäen kaupungin rakennusjärjestys on tullut voimaan 1.2.2012.

Pohjakartta

Pohjakartta täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 54 a §:n asettamat vaatimukset. Pohjakartan korkeusjärjestelmä on N2000.

Rakennuskiellot

Suunnittelualueella ei ole voimassa olevia rakennuskieltoja.

Päätökset, suunnitelmat ja ohjelmat

Kaupunginhallitus on tehnyt alueen asemakaavamuutoksesta kaavoituspäätöksen 2.3.2020 § 61 Riihimäen kaavoituskatsaus 2020 hyväksymisen yhteydessä.

Kaupunginhallitus on hyväksynyt Riihimäen toimitilaohjelma 2021-2030 29.3.2021 § 112. Toimitilaohjelma linjaa kaupungin toimitilojen ja kiinteistöjen omistamisen, hallinnan, vuokrauksen tai muun hankinnan sekä tilojen ylläpidon ja muiden toimenpiteiden yleiset pääperiaatteet. Toimitilat on jaoteltu ohjelmassa kolmeen eri salkkuun: A ylläpidettävät, B selvitettävät ja C myytävät ja purettavat toimitilat.

Kaupungintalo on listattu C-salkun toimitilaksi. C-salkun rakennukset käytetään loppuun, myydään, puretaan tai jalostetaan kaavallisesti. Kaavoituksen yhteydessä tulee tarkastella rakennusten kulttuurihistorialliset arvot.

Toimitilaohjelman hyväksymispäätöksessä kaupunginhallitus päätti, että toimitilaohjelman toimeenpanon yhteydessä selvitetään kaupungintalon vanhan osan hyödynnettävyys vaihtoehtoina toimitilaohjelman linjauksille.

(Kaupungintalo on ollut myös edeltävässä toimitilaohjelmassa vuosille 2017-2021 (KV 23.1.2017 § 5).)

Laaditut selvitykset

Alueesta on laadittu seuraavat selvitykset:

- Rakennushistoriaselvitys, Riihimäen kaupungintalo, Vahanen Rakennusfysiikka Oy, 2020
- Riskiarvio, Riihimäen kaupungintalo, sisäilman laatuun vaikuttavat tekijät, Vahanen Rakennusfysiikka Oy, 2020

Muut käytettävissä olevat selvitykset

- Kanta-Hämeen maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt, Hämeen liitto, 2019
- Riihimäen rakennetut kulttuuriympäristöt, Riihimäen kaupunki, 2020
- Riihimäen meluselvitys 2019, Riihimäen kaupunki, Ramboll Finland Oy, 2019

4. ASEMAKAAVAN SUUNNITTELUN VAIHEET

4.1. ASEMAKAAVAN SUUNNITTELUN TARVE

4.2. SUUNNITTELUN KÄYNNISTÄMINEN JA SITÄ KOSKEVAT PÄÄTÖKSET

Kaupunginhallitus on hyväksynyt Riihimäen toimitilaohjelma 2021-2030 29.3.2021 § 112. Toimitilaohjelma linjaa kaupungin toimitilojen ja kiinteistöjen omistamisen, hallinnan, vuokrauksen tai muun hankinnan sekä tilojen ylläpidon ja muiden toimenpiteiden yleiset pääperiaatteet. Toimitilat on jaoteltu ohjelmassa kolmeen eri salkkuun: A ylläpidettävät, B selvitettävät ja C myytävät ja purettavat toimitilat.

Kaupungintalo on listattu C-salkun toimitilaksi. C-salkun rakennukset käytetään loppuun, myydään, puretaan tai jalostetaan kaavallisesti. Kaavoituksen yhteydessä tulee tarkastella rakennusten kulttuurihistorialliset arvot.

Toimitilaohjelman hyväksymispäätöksessä kaupunginhallitus päätti, että toimitilaohjelman toimeenpanon yhteydessä selvitetään kaupungintalon vanhan osan hyödynnettävyys vaihtoehtoina toimitilaohjelman linjauksille.

(Kaupungintalo on ollut myös edeltävässä toimitilaohjelmassa vuosille 2017-2021 (KV 23.1.2017 § 5).)

Kaupunginhallitus on tehnyt alueen asemakaavamuutoksesta kaavoituspäätöksen 2.3.2020 § 61 Riihimäen kaavoituskatsaus 2020 hyväksymisen yhteydessä.

4.3. OSALLISTUMINEN JA YHTEISTYÖ

4.3.1. Osalliset

MRL 62 §:n mukaan osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Tämän kaavatyön osallisia ovat:

- Alueen maanomistajat
- Muut vaikutusalueen kiinteistöjen omistajat, asukkaat ja yritykset
- Riihimäen ympäristönsuojelun vastuualue
- Riihimäen rakennusvalvonnan vastuualue
- Riihimäen vesi, vesihuoltojohtaja
- Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymä
- Caruna Oy
- Elisa Oyj
- TeliaSonera Finland Oyj
- Riihimäen Kaukolämpö Oy
- Kanta-Hämeen pelastuslaitos
- Hämeenlinnan kaupunginmuseo (alueellinen vastuumuseo)
- Muut yhdistykset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään

4.3.2. Vireilletulo

Kaavan vireilletulosta on ilmoitettu 18.10.2020 MRL 63 §:n mukaisesti Riihimäen kaupungin virallisessa ilmoituslehdessä Aamupostissa sekä kaupungin verkkosivuilla.

4.3.3. Osallistuminen ja vuorovaikutusmenettelyt

Aloitusvaihe

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) laadittiin ja asetettiin nähtäville kaavahankkeen verkkosivulle 18.10.2020. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on nähtävillä koko kaavoitustyön ajan kaavahankkeen verkkosivulla osoitteessa www.riihimaki.fi/kaavoitus. Suunnitelmaa on päivitetty asemakaavamuutoksen luonnosvaiheessa.

Luonnosvaihe

Asemakaavamuutoksen nähtäville tulosta ilmoitettiin 6.6.2021 kaupungin virallisessa ilmoituslehdessä Aamupostissa ja kaupungin verkkosivuilla. Luonnosvaiheen nähtävilläolo ja kuuleminen järjestetään 7.6. – 6.8.2021. Asemakaavamuutoksen luonnosaineisto on nähtävillä Riihimäen Virastokeskus Veturissa sekä kaavahankkeen verkkosivuilla.

Osallisilla on mahdollisuus jättää nähtävilläolon aikana kaavaluonnoksesta mielipide. Luonnosvaiheessa pyydetään tarvittavat viranomaislausunnot.

Luonnosvaiheessa järjestetään esittely- ja keskustelutilaisuus etäyhteyden välityksellä. Osallistumislinkki tilaisuuteen jaetaan kaavahankkeen verkkosivulla osoitteessa https://www.riihimaki.fi/vanha-kaupungintalo/.

Ehdotusvaihe

Asemakaavamuutos valmistellaan ehdotuksena nähtäville 30 päiväksi. Valmistelussa huomioidaan luonnosvaiheessa saatu palaute ja annetaan lausuntoihin ja mahdollisiin mielipiteisiin vastineet. Ehdotusvaiheen nähtävilläolosta kuulutetaan kaupungin verkkosivuilla. Asemakaavamuutoksen ehdotusaineisto asetetaan nähtäville Riihimäen Virastokeskus Veturiin sekä kaavahankkeen verkkosivuille.

Osallisilla on mahdollisuus jättää nähtävilläolon aikana kaavaehdotuksesta muistutus. Ehdotusvaiheessa ei pyydetä viranomaislausuntoja, ellei kaava ole muuttunut olennaisesti luonnosvaiheesta.

Hyväksymisvaihe

Ehdotuksen nähtävilläolon jälkeen tarkistettu ehdotus valmistellaan kaupunginhallituksen käsittelyyn. Valmistelussa huomioidaan ehdotusvaiheessa saatu palaute ja annetaan mahdollisiin muistutuksiin vastineet. Kaupunginhallitus päättää kaavan esittämisestä kaupunginvaltuustolle. Kaupunginvaltuusto päättää kaavan hyväksymisestä.

Osalliset ja kunnan jäsenet voivat valittaa kaupunginvaltuuston kaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen 30 päivän valitusaikana. Hallinto-oikeuden päätöksestä on mahdollisuus valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Voimaantulo

Kaava saa lainvoiman noin 1,5-2 kuukauden kuluttua kaupunginvaltuuston päätöksestä, mikäli kaavasta ei valiteta.

4.3.4. Viranomaisyhteistyö

Kunnan ja ELY-keskuksen välistä aloitusvaiheen viranomaisneuvottelua (MRL 66 §) ei pidetty tarpeellisena.

Asemakaavamuutoksesta on järjestetty neuvotteluita alueellisen vastuumuseon (Hämeenlinnan kaupunginmuseo) kanssa. Vastuumuseo on tuonut esille kohteen kulttuurihistorialliset arvot ja niiden säilyttämisen tarpeen.

Luonnosvaiheen kuulemisen yhteydessä pyydetään viranomaislausunnot. Viranomais- ja muu asiantuntijayhteistyö tapahtuu suunnittelutyön eri vaiheissa.

4.4. ASEMAKAAVAN TAVOITTEET

4.4.1. Lähtökohta-aineiston antamat tavoitteet

Toimitilaohjelma 2021-2030

Riihimäen kaupunki tehostaa toimitilojensa käyttöä ja luopuu osasta omistamiaan kiinteistöjä Riihimäen toimitilaohjelma 2021 – 2030 mukaisesti. Kaupungintalo on listattu C-salkun toimitilaksi. C-salkun rakennukset käytetään loppuun, myydään, puretaan tai jalostetaan kaavallisesti. Kaavoituksen yhteydessä tulee tarkastella rakennusten kulttuurihistorialliset arvot. Kohteessa on tarkoituksenmukaista muuttaa alueen asemakaavaa ennen jatkokäyttöä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Asemakaavamuutoksella huomioidaan Riihimäen vanhan kaupungintalon kulttuurihistorialliset arvot. Kohteesta laaditun rakennushistoriaselvityksen mukaan kaupungintalon sekä vanha osa että laajennus osa edustavat tyypillistä aikansa julkista rakentamista ja molemmat rakennusvaiheet ovat säilyttäneet piirteensä julkisivujen ja sisätilojen osalta hyvin.

Kaavalla on tarpeen osoittaa vuonna 1948 rakentunut kaupungintalon vanha osa suojeltavaksi. Lisäksi kaupungintalon vanhan osan sisäosia on tarpeen osoittaa säilytettäväksi huonejakojen, kiinteän sisustuksen, huonekalujen ja valaisimien osalta. Kokonaisuus on tunnistettu arvokkaaksi ja yhtenäisenä säilyneeksi kokonaisuudeksi. Erillisinä ja irrotettuna kiinteällä sisutuksella, huonekaluilla ja valaisimilla ei olisi samanlaista kulttuurihistoriallista arvoa kuin alkuperäisessä tilassaan.

Sisätilojen säilyttämistä koskevat määräykset on kaavatyön valmisteluvaiheessa tunnistettu tekijäksi, joka voi rajoittaa kohteesta kiinnostuneita ostajia ja rajoittaa myyntiä.

Rakennusten kunto

Kohteesta laaditun riskiarvion mukaan kaupungintalon laajennusosa vaatii mittavia korjaustoimenpiteitä, kuten julkisivun, vesikaton, alakattojen sekä IV-järjestelmän uusimisen. Muun muassa lasijulkisivun vesitiiviydessä sekä rakenteen kuivumiskyvyssä on todettu puutteita. Laajennusosan purkamisen on katsottu olevan mittavien korjaustoimenpiteiden sijaan taloudellisesti kannattavampi ratkaisu. Korjaustoimenpiteiden myötä myös rakennuksen kulttuurihistoriallisia arvoja menetettäisiin merkittävästi. Laajennusosan tilalle on tutkittu asuinkerrostalon mahdollistamista.

Riskiarvioin mukaan kaupungintalon vanha osa on pääosin kunnossa, johtuen osittain vuonna 2003 tehdystä laajasta peruskorjauksesta. Vanhan osan rakenteissa on joitain yksityiskohtia, joiden vaikutus sisäilman laatuun on suositeltavaa selvittää samoin kuin ilmanvaihdon toiminta.

Alueiden käyttötarkoitukset ja rakentaminen

Kaupungintalon vanhan osan käyttötarkoitusta ei ole syytä rajata kaavalla. Alueellinen vastuumuseo arvioi ja hyväksyy rakennuksen arvoon soveltuvan käyttötarkoituksen. Vanhan osan rakennuksen rungon ulkopuolelle on tarve varata lisärakennusoikeutta, koska rakennus tarvitsee todennäköisesti uuden sisäänkäynti- tai aulatilan ja hissin.

Laajennusosan tilalle on tutkittu asuinkerrostalon rakentamista. Kerrostalon sijoittamisessa pyritään huomioimaan Kalevankadun varren hallinto- ja koulurakennusten rivi. Kerrostalo on tarpeen sijoittaa näistä ns. taka-alalle niin, että se sulautuu ympäristöön. Lisäksi kerrostalon vesikaton ylin korkeusasema on tarpeen määrittää, jotta se ei rakennu korkeammaksi kuin kaupungintalon vanha osa.

Kokinmäen varteen jää tasaista tilaa, jonka on katsottu soveltuvan erillispientalotontiksi. Kohteessa on sijainnut aiemmin omakotitalo (ilmakuvan perusteella 1950-luvulla).

Kaupungintalon vieressä sijaitseva Lasinpuhaltaja-patsaan ympäristö osoitetaan asemakaavaan puistoalueeksi nykytilanteen mukaisesti.

5. ASEMAKAAVAN KUVAUS

5.1. ASEMAKAAVAN RAKENNE

Asemakaavalla osoitetaan suunnittelualueelle seuraavat korttelialueet ja muut alueet:

SR, rakennussuojelualue,
AK, asuinkerrostalojen korttelialue,
AO, erillispientalojen korttelialue ja
VP, puisto.

Alueiden mitoitus on kerrottu kappaleessa 5.1.2 Mitoitus ja aluevaraukset.

Alla tiivistetysti asemakaavan sisältö:

SR, rakennussuojelualue ja kaupungintalon vanhan osan suojelu kaavassa:

Kaupungintalon vuonna 1948 rakentunut vanha osa sijoittuu asemakaavassa alueelle, joka on osoitettu *SR, rakennussuojelualueeksi*. SR-alue käsittää myös kaupungintalon eteen sijoittuvan kolmionmuotoisen aukion. Alueen käyttötarkoitusmerkintä ei rajaa alueen ja rakennuksen käyttöä. Rakennuksen tuleva käyttötarkoitus/-tarkoitukset tulee hyväksyttää alueellisella vastuumuseolla.

Rakennus on osoitettu tiiviillä rakennusalarajauksella ja *sr-1, suojeltava rakennus* merkinnällä. Merkinnässä todetaan lisäksi: *Kulttuurihistoriallisesti ja kaupunkikuvan säilymisen kannalta arvokas rakennus, jota ei saa purkaa.* sr-1 merkinnällä annetaan lisäksi määräyksiä rakennuksen julkisivujen ja vesikaton korjaus- ja muutostöiden rakentamistavasta, mittasuhteista, aukotuksesta, värityksestä ja materiaaleista. Lisäksi kaavassa annetaan määräyksiä sisätilojen huonejaon, kiinteän sisustuksen, huonekalujen ja valaisimien säilyttämisestä. Huonejaon säilyttämistä havainnollistava pohjapiirros on selostuksen liitteenä 2.

Rakennus on osoitettu III kerroksiseksi ja rakennusoikeutta rakennusalalle on osoitettu 1700 k-m^2.

sr-1 merkityllä rajauksella osoitetun rakennuksen rungon ulkopuolelle voi lisäksi tarvittaessa rakentaa sisäänkäynti- tai aulatilan ja hissikuilun, joiden kokonaiskerrosala saa olla enintään 200 k-m^2. Rakentamisen on noudatettava rakennuksen alkuperäistä rakentamistapaa.

Alueella tulee ennen rakennus- tai toimenpideluvan myöntämistä pyytää hakemuksesta alueellisen vastuumuseon lausunto.

AK, asuinkerrostalojen korttelialue

Asuinkerrostalojen korttelialue on osoitettu purettavan laajennusosan paikalle. Kerrostalon rakennusala on merkitty tontin takaosaan ja rakennusoikeutta on osoitettu 1600 k-m^2 pääkäyttötarkoitukseen ja 400 k-m^2 yhteiskäyttötiloja varten. Rakennusala on porrastettu kerrosluvulla V ja IV -kerroksiseksi. Rakennuksen vesikaton suurin sallittu korkeusasema on osoitettu kaavassa. Rakennuksen eteen on osoitettu *le-1* merkinnällä leikki- ja oleskelualue, joka sijoittuu pihakannelle. Korttelin pysäköinti tulee järjestää osittain pihakannen alle.

Kaavassa on annettu määräyksiä koskien asuinkerrostalon julkisivuja. Julkisivumateriaalina tulee käyttää vaaleaa rappausta. Etelän suuntaan julkisivun tulee muodostaa yhtenäinen parvekevyöhyke ja lasituksena tulee käyttää siniharmaata julkisivulasia.

AO, erillispientalojen korttelialue

Kokinmäen varteen on osoitettu yksi erillispientalotontti, jossa on rakennusoikeutta 190 k-m^2 ja maksimi kerrosluku on 1½. Julkisivumateriaalina tulee käyttää vaaleasävyistä vaakalaudoitusta, kattomuodon tulee olla harjakatto ja harjasuunnan tulee olla yhtenäinen kadunvarren rakennusten kanssa. Rakennuksen harjakorkeus saa olla enintään 7 m viereisestä maanpinnasta.

VP, puisto

Kaavassa on osoitettu puisto. Puisto rajautuu kaavassa nykytilanteessa rakennetun mukaisesti. Puistoalue on laajempi kuin ajantasa-asemakaavassa. Puisto nimetään kaavamuutoksen yhteydessä (ks. kohta 5.5 Nimistö).

Muut asiat

Laajennusosan purkamisen yhteydessä tulee tutkia maaperän pilaantuneisuus. Kaavassa on annettu määräyksiä hulevesien hallinnasta kaava-alueella ja pysäköintinormin mukaisten auto- ja pyöräpaikkojen määräykset.

5.1.1. Asemakaavakartta, -merkinnät ja -määräykset

Asemakaavakartta, -merkinnät ja –määräykset ovat kokonaisuudessaan selostuksen liitteenä 1.

Asemakaavamerkintää sr-1 tarkentava liite säilytettävästä huonejaosta on selostuksen liitteenä 2.

5.1.2. Mitoitus ja aluevaraukset

Aluevaraukset:

SR, rakennussuojelualue	2383 m^2
AK, asuinkerrostalojen korttelialue	2217 m^2
AO, Erillispientalojen korttelialue	746 m^2
VP, puisto	3236 m^2

Asemakaavan seurantalomake täydennetään ehdotusvaiheessa (Liite x).

5.2. YMPÄRISTÖN LAATUA KOSKEVIEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Asemakaavamuutos noudattaa valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ja toteuttaa Riihimäen kaupunkistrategian 2030 tavoitetta asemanseudun ja keskustan kehittämisestä.

Asemakaavamuutoksella mahdollistetaan kaupungin keskustassa keskeisellä sijainnilla olevan alueen täydentäminen ja huomioidaan alueen kulttuurihistorialliset arvot.

Asemakaavamuutoksella ei heikennetä ympäristön laatua.

5.3. ASEMAKAAVAN VAIKUTUKSET

5.3.1. Vaikutukset rakennettuun ympäristöön

Väestön rakenne ja kehitys kaava-alueella

Asemakaavamuutoksella mahdollistetaan alueelle asuinkerrostalo sekä yksi omakotitalo, joten asemakaavan mukaisella rakentamisella on vaikutuksia väestön kehitykseen alueella.

Tilastokeskuksen mukaan Riihimäellä vuonna 2018 asuntokunnan keskimääräinen koko oli 1,94 henkilöä ja kerrostaloasunnon koko oli keskimäärin 55 m^2. Tämän perusteella voidaan kaava-alueelle osoitetun asuinkerrostalon asukasmääräksi arvioida noin 57 henkilöä.

Kaupunkikuva

Asemakaavamuutoksen mukaisella rakentamisella on vaikutuksia kaupunkikuvaan. Alueelta puretaan kaupungintalon laajennusosa, jonka myötä kaupungintalon vanha osa palautuu alkuperäisempään asuunsa.

Uusi asuinkerrostalo sovitetaan ympäristöön. Rakennuksen taivutettu massa on sovitettu paikoilleen rinteen suuntaisesti ja se on alisteinen Kalevankadun katukuvassa sijoittumalla taustalle. Asuinkerrostalon korkeus saa olla enintään 114.50 mpy, jolloin se on matalampi kuin vanhan osa (ylin korkeusasema +115,01 mpy). Kerrostalon parvekelasitus on määrätty siniharmaaksi, kuten laajennusosan julkisivulasitus. Parvekkeissa on muistuma kaupungintalon laajennusosan julkisivulasituksesta. Kerrostalon asukaspysäköinti järjestetään osittain kannen alle piiloon.

Kokinmäellä oleva omakotitalo rakennetaan paikalle, jossa on aiemmin sijainnut omakotitalo.

Asuminen

Asemakaavamuutoksella mahdollistetaan alueelle asuinkerrostalo sekä yksi omakotitalo. Alue sijoittuu kaupungin keskustaan hyvien kulkuyhteyksien ja palvelujen ääreen.

Kaava-alueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee olemassa olevaa asumista. Kaavalla on pyritty huomioimaan olemassa olevien omakotitalojen yksityisyyden säilyminen rajoittamalla asuinkerrostalon pääikkunoiden ja parvekkeiden sijoittamisesta.

Palvelut

Asuntorakentaminen tukee palvelujen kysyntää. Kaavassa osoitettu SR, rakennussuojelualue ei rajaa alueen käyttötarkoitusta. Alueelle voi sijoittua palveluita. Vaikutukset ovat vähäisiä.

Työpaikat ja elinkeinotoiminta

Kaavassa osoitettu SR, rakennussuojelualue ei rajaa alueen käyttötarkoitusta. Alueelle voi sijoittua työpaikkoja ja elinkeinotoimintaa. Vaikutukset työpaikkoihin ja elinkeinotoimintaan ovat vähäisiä.

Virkistys

Asemakaavamuutoksella osoitetaan puistoalueeksi jo rakentunut Lasinpuhaltaja-patsaan ympäristön puistoalue. Rakentunut puisto ei ole kokonaisuudessaan ollut aikaisemmin merkitty asemakaavalla puistoksi ja asemakaavamuutos vahvistaa kaavallisesti puistoalueen. Kaavamuutoksen yhteydessä puisto nimetään (ks. kohta 5.5. Nimistö). Vaikutukset ovat vähäisiä.

Liikenne

Asuntorakentaminen lisää alueen liikennettä vähäisessä määrin. Lisäksi alueen läpiajettavuus estyy.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Asemakaavamuutoksen mukaisella rakentamisella on vaikutuksia rakennettuun kulttuuriympäristöön.

Asemakaavamuutoksella huomioidaan Riihimäen kaupungintalon kulttuurihistorialliset arvot. Kaupungintalon vanha osa osoitetaan suojelumerkinnällä ja lisäksi määrätään säilytettäväksi sisätilojen huonejakoja, kiinteää sisustusta, huonekaluja ja valaisimia. Kaava mahdollistaa vanhan osan palauttamisen alkuperäisempään muotoon.

Laajennusosa vaatisi mittavia korjaustoimenpiteitä, jotta rakennus saataisiin käyttökelpoiseksi. Korjaustoimenpiteiden toteuttamisen myötä menetettäisiin myös rakennuksen kulttuurihistoriallisia arvoja merkittävästi. Laajennusosan purkamisen myötä menetetään kyseisen osan kulttuurihistorialliset arvot. Laajennusosan purku mahdollistaa vanhan osan palauttamisen osin alkuperäisempään muotoon.

Tekninen huolto

Asemakaavamuutoksen mukaisella rakentamisella on vähäisiä vaikutuksia tekniseen huoltoon. Alue tukeutuu olemassa oleviin vesijohto-, hulevesi-, viemäri-, kaukolämpö- ja sähkönjakeluverkostoihin.

5.3.2. Vaikutukset luontoon ja luonnonympäristöön

Pinta- ja pohjavedet

Asemakaavamuutoksen mukaisella rakentamisella on vähäisiä vaikutuksia pintavesiin. Rakentamisen myötä alueen pinnanmuodot muuttuvat jonkin verran, mikä vaikuttaa pintavesiin paikallisesti.

Kaavalla on annettu määräyksiä hulevesien imeyttämiseen, viivyttämiseen ja johtamiseen. Määräyksillä kannustetaan käyttämään rakennuksissa viherkattoja ja pysäköintialueilla läpäiseviä hulevesikiviä. Rakennuslupavaiheessa on esitettävä tonttikohtainen hulevesien hallintasuunnitelma.

Asemakaavamuutoksen mukaisella rakentamiselle ei ole vaikutuksia pohjaveteen.

5.3.3. Muut vaikutukset

Kunnallistalous

Kaupunki tehostaa toimitilojensa käyttöä ja luopuu omistamistaan kiinteistöistä. Kaupungintalo on nykytilanteessa tyhjillään ja ylläpito aiheuttaa kustannuksia kaupungille. Kaavalla osoitettavat korttelialueet on tarkoitus myydä kaavan saatua lainvoiman. Laajennusosan purkaminen aiheuttaa kaupungille kustannuksia.

Kaavalla annetaan määräyksiä kaupungintalon vanhan osan suojelusta. Kaavatyön valmistelun aikana on todettu, että erityisesti sisätiloja koskevat määräykset kaavassa (huonejaon, kiinteän sisustuksen, huonekalujen ja valaisimien säilyttäminen) on tunnistettu myyntiä mahdollisesti rajoittavaksi tekijäksi.

5.4. YMPÄRISTÖN HÄIRIÖTEKIJÄT

Kohde sijoittuu keskustan liikenneverkon välittömään läheisyyteen. Keskustan katuverkon liikenteen melu aiheuttaa alueelle vähäisessä määrin liikennemelua (kts. kohta 3.1.3.).

Ympäristössä ei ole tunnistettu muita häiriötekijöitä.

5.5. NIMISTÖ

Asemakaavamuutoksen yhteydessä on tarpeen nimetä suunnittelualueella sijaitseva puistoalue. Kaavaluonnoksessa ei ole esitetty puistolle nimeä. Nimistötoimikunta esittää puistolle nimeä ennen kaavaehdotuksen nähtäville asettamista. Kaupunginvaltuusto päättää puisto nimeämisestä kaavan hyväksymisen yhteydessä.

6. ASEMAKAAVAN TOTEUTUS

6.1. TOTEUTUSTA OHJAAVAT JA HAVAINNOLLISTAVAT SUUNNITELMAT

Rakennusjärjestys

Asemakaavan lisäksi toteuttamista ohjaavat yleiset rakentamismääräysohjeet ja Riihimäen kaupungin rakennusjärjestys.

Havainnekuvat

Asemakaavan toteuttamisen tueksi on laadittu havainne- ja leikkauskuva, jotka ovat selostuksen liitteenä 4.

Havainnekuvassa on esitetty kaupungintalon vanhan osan länsipäätyyn rakennuksen eteen sisäänkäyntitilaa. Massan sijoittamista ei ole kaavassa määrätty ja se voidaan sijoittaa myös esimerkiksi rakennuksen taakse.

Uuden asuinkerrostalon taivutettu massa on sovitettu paikoilleen rinteen suuntaisesti. Kerrostalo on alisteinen Kalevankadun katukuvassa sijoittumalla taustalle. Rakennus on kerrosluvultaan porrastettu niin, että rakennuksen etuosa on matalampi 4-kerroksinen ja takaosa 5-kerroksinen. Rakennuksen edustalla on pihakannelle sijoitettavat oleskelualueet ja pihakannen alle piiloon sijoittuu asukaspysäköintiä.

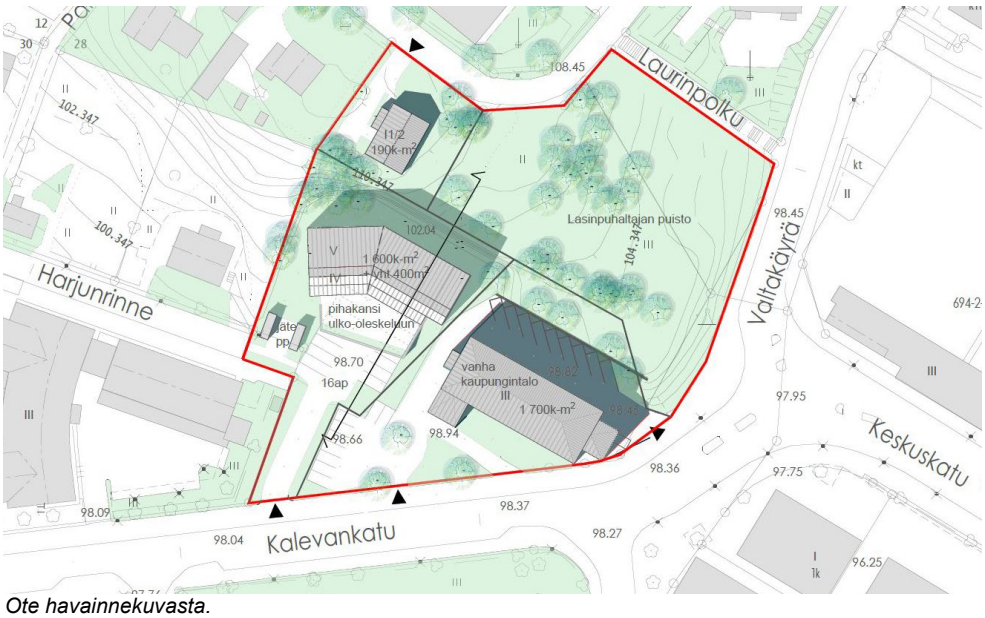

Ote havainnekuvasta.

Tonttijako

Asemakaavan ja asemakaavan muutoksen yhteydessä laaditaan sitova tonttijako. Tonttijakokartta laaditaan ehdotusvaiheessa.

6.2. TOTEUTTAMINEN JA AJOITUS

Asemakaavan toteuttaminen on mahdollista kun asemakaava saa lainvoiman.

7. KAAVATYÖHÖN OSALLISTUNEET

Riihimäen kaupunki

Elisa Lintukangas	kaavasuunnittelija
Jari Jokivuo	kaavoitusarkkitehti
Pasi Ratia	vs. rakennuspäällikkö
Hannu Mattila	rakennuspäällikkö
Minna Hakala	isännöitsijä
Toni Haapakoski	kaupungininsinööri
Anna-Maija Jämsen	liikennesuunnittelija
Päivi Sundman	vs. kaupunginpuutarhuri
Jenni Lehtonen	ympäristösuojelusuunnittelija

Riihimäellä 7.6.2021

Kaavoituksen vastuualue

Niina Matkala
vt. kaavoituspäällikkö

LIITE 1

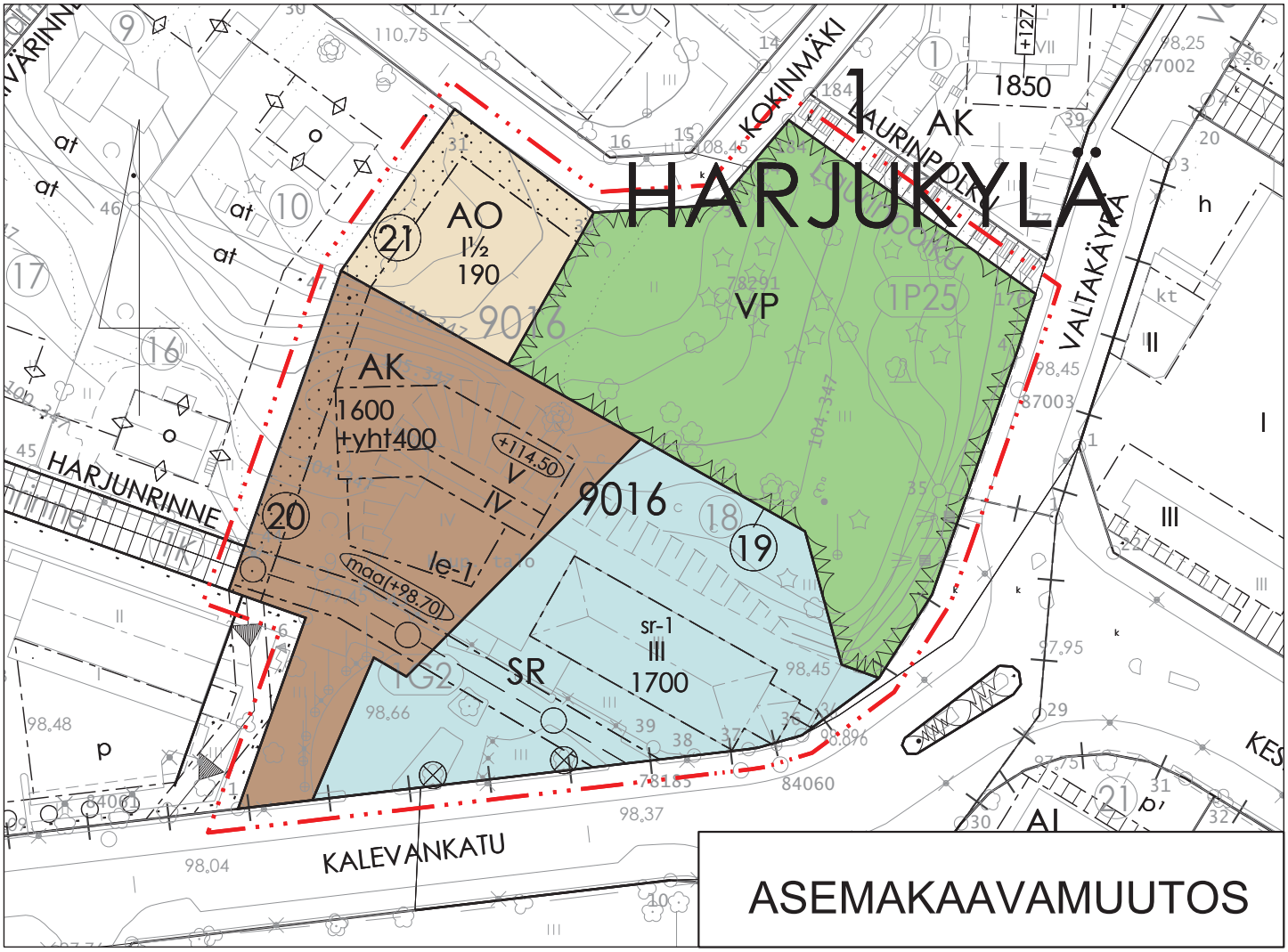
HARJUKYLÄ
KOKINMÄKI
LAURINPOLKU
VALTAKÄYRÄ
HARJUNRINNE
KALEVANKATU
AO
I½
190
21
AK
1600
+yht400
+114.50
V
IV
le-1
maa(+98.70)
20
9016
VP
1P25
19
18
SR
sr-1
III
1700
AK
1850
ASEMAKAAVAMUUTOS

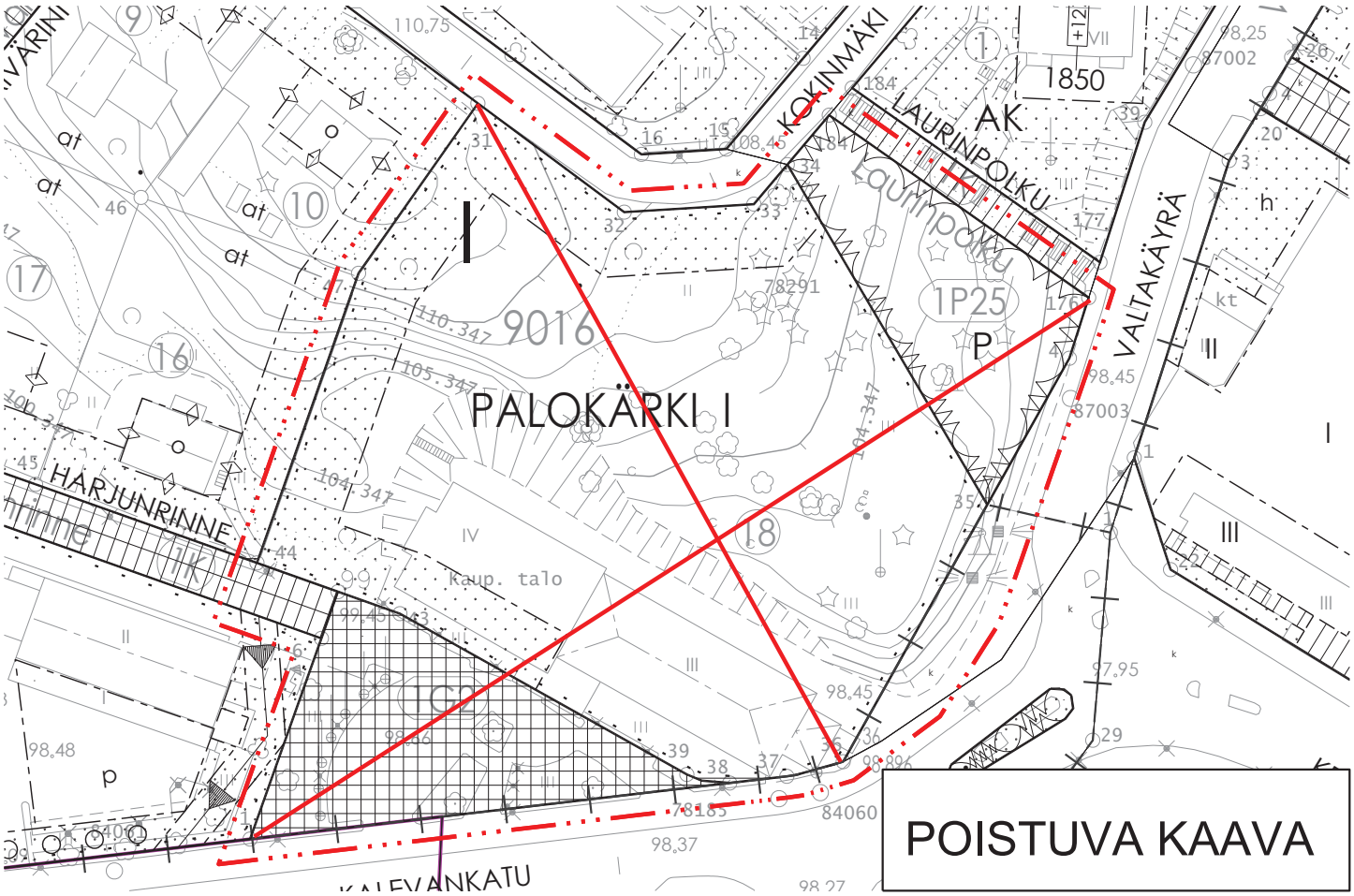
I
PALOKÄRKI I
9016
1P25
P
AK
1850
KOKINMÄKI
LAURINPOLKU
VALTAKÄYRÄ
HARJUNRINNE
kaup. talo
18
KALEVANKATU
POISTUVA KAAVA

ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET:

AK	Asuinkerrostalojen korttelialue.
AO	Erillispientalojen korttelialue.
VP	Puisto.
SR	Rakennussuojelualue. Korttelialueella sijaitsevan olemassaolevan rakennuksen käyttötarkoitukset on hyväksytettävä alueellisella vastuumuseolla.
	3 m kaava-alueen rajan ulkopuolella oleva viiva.
	Kaupunginosan raja.
	Korttelin, korttelinosan ja alueen raja.
3	Sitovan tonttijaon mukaisen tontin raja ja numero.
1	Kaupunginosan numero.
HARJ	Kaupunginosan nimi.
1234	Korttelin numero.
1600	Rakennusoikeus kerrosalaneliömetreinä.
1600+yht400	Lukusarja yhteenlaskettuna ilmoittaa rakennusalan rakennusoikeuden kerrosalaneliömetriä. Ensimmäinen luku ilmoittaa pääkäyttätarkoituksen mukaisen kerrosalan ja toinen luku asuntojen yhteistilojen kerrosalan, joka on käytettävä alimmassa kerroksessa.
III	Roomalainen numero osoittaa rakennusten, rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun kerrosluvun.
maa(+98.70)	Maanpinnan likimääräinen korkeusasema kortteli- tai muulla alueella (metriä merenpinnan yläpuolella).
+114.50	Rakennuksen vesikaton ylimmän kohdan suurin sallittu korkeusasema.
	Rakennusala.

le-1 Leikki- ja oleskelualueeksi varattu alueen osa, joka sijoitetaan pihakannelle.

Maanalaista johtoa varten varattu alueen osa.

sr-1 Suojeltava rakennus. Kulttuurihistoriallisesti ja kaupunkikuvan säilymisen kannalta arvokas rakennus, jota ei saa purkaa.
Rakennuksessa suoritettavat julkisivujen ja vesikaton korjaus- ja muutostyöt on tehtävä rakennuksen alkuperäistä rakentamistapaa noudattaen, eivätkä ne saa vähentää rakennuksen kulttuurihistoriallista ja kaupunkikuvallista arvoa. Julkisivujen alkuperäisiä mittasuhteita, aukotusta ja väritystä ei saa olennaisesti muuttaa. Vesikaton muotoa ei saa muuttaa. Julkisivuissa ja vesikatossa tulee käyttää alkuperäisiä vastaavia materiaaleja.
Rakennuksen sisätiloja tulee säilyttää seuraavasti:
I kerros: kirjastotilan lainaussalin ja käytävään johtavien portaiden sekä itäpäädyn porrashuoneen osalta tulee säilyttää nykyinen huonejako, alkuperäinen kiinteä sisustus, huonekalut ja valaisimet. Kirjastotilassa sijaitseva sanomalehtien lukuun tarkoitetun huoneen väliseinät saa tarvittaessa purkaa.
II kerros: itäpäädyn porrashuoneen osalta tulee säilyttää nykyinen huonejako, alkuperäinen kiinteä sisustus, huonekalut ja valaisimet.
III kerros: valtuuston istuntosalin ja kauppalan hallituksen huoneen sekä itäpäädyn porrashuoneen osalta tulee säilyttää nykyinen huonejako, alkuperäinen kiinteä sisustus, huonekalut ja valaisimet.
Edellä mainittujen tilojen yhteyteen saa rakentaa uuden hissin ja wc-tilat, kuitenkin siten että olennaisia kulttuuriarvoja ei hävitetä.

Suojeltava puu.

YLEISMÄÄRÄYKSET:

SR ALUETTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET
sr-1 merkinnällä osoitetun rakennuksen rungon ulkopuolelle saa tarvittaessa rakentaa rakennusalan tai rakennusoikeuden estämättä sisäänkäynti / aulatilan ja hissikuilun. Näiden kokonaiskerrosala ei kuitenkaan saa ylittää 200 k-m². Rakentamisen tulee noudattaa sr-1 merkinnällä osoitetun rakennuksen alkuperäistä rakentamistapaa, eikä saa vähentää rakennuksen kulttuurihistoriallista ja kaupunkikuvallista arvoa.

Ennen rakennus- tai toimenpideluvan myöntämistä tulee hakemuksesta pyytää alueellisen vastuumuseon lausunto.

AK KORTTELIALUETTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET
Julkisivumateriaalina tulee käyttää pääasiallisesti vaaleaa rappausta. Julkisivuissa ei saa olla näkyviä elementtisaumoja.

Parvekkeiden tulee olla sisäänvedettyjä ja lasitettuja. Parvekkeita ei saa sijoittaa rakennuksen länsi- ja pohjoissivuille. Etelään suuntautuvan julkisivun tulee muodostaa yhtenäinen parvekevyöhyke. Parvekkeiden kaidelasituksen tulee olla purettavan rakennuksen julkisivulasin värisävyä noudattaen siniharmaa.

Asuntojen pääikkunoita ei saa sijoittaa rakennuksen länsisivulle.

Ilmastoinnin laitteet tulee sijoittaa kerroksiin. Rakennuksen päätyihin ei saa sijoittaa ilmanvaihdon säleikköjä.

AO KORTTELIALUETTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET
Julkisivumateriaalina tulee käyttää vaaleasävyistä vaakalaudoitusta.

Asuinrakennuksen kattomuodon tulee olla harjakatto ja kattokaltevuuden ja harjasuunnan tulee olla yhtenäinen muiden kadunvarren rakennusten kanssa. Rakennuksen harjakorkeus viereisestä maanpinnasta saa olla enintään 7 m.

Tontille saa sijoittaa rakennusalan tai rakennusoikeuden estämättä yhden asuntokohtaisen enintään 30 k-m² talousrakennuksen. Talousrakennukset tulee sijoittaa vähintään 4 metrin päähän tonttin rajoista ja se saa olla enintään 3,5 m korkuinen viereisestä maanpinnasta mitattuna.

HULEVESIEN HALLINTA
Hulevedet on ensisijaisesti imeytettävä tontilla.

Toissijaisesti hulevesiä tulee viivyttää tontilla siten, että että viivytysjärjestelmän mitoitustilavuus on 1 m³ / 100 m² vettäläpäisemätöntä pintaa kohden. Viivytysrakenteiden tulee tyhjentyä 24 tunnin kuluessa täyttymisestään ja niissä tulee olla suunniteltu ylivuoto. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että katoilta ja pihoilta tulevia sade- ja sulamisvesiä ei johdeta naapuritonteille.

Rakenteellista viivytystilavuuden tarvetta voi korvata käyttämällä rakennuksissa ja katoksissa viherkattoja ja/tai pysäköintialueilla läpäiseviä hulevesikiviä. Ne tontin osat, joita ei ole tarpeen päällystää, tulee jättää vettä läpäisevälle pinnalle tai on istutettava.

Hulevesiratkaisut tulee toteuttaa tonttin maanrakennustöiden alkuvaiheessa ja viimeistellä sekä puhdistaa rakennustöiden valmistuttua.

Hulevesien hallinta tulee hoitaa rakennuslupavaiheessa esitettävän tonttikohtaisen suunnitelman mukaan.

MAAPERÄN PILAANTUMINEN
AK- ja SR-alueilla maaperän pilaantumisen laajuus on selvitettävä kaivuutöiden yhteydessä ja pilaantuneeksi todetut maamassat on käsiteltävä ja maaperä kunnostettava ympäristöviranomaisen määräämällä tavalla.

PYSÄKÖINTI

AK-korttelialueen pysäköinti tulee järjestää osittain le-1 merkinnällä osoitetun pihakannen alle.

Asumista palvelevat sauna-, kerho-, varasto-, väestönsuoja- ja muut yhteistilat sekä tekniset tilat eivät mitoita autopaikkoja.

Autopaikkoja on rakennettava toteutettavaa kerrosalaa kohti vähintään seuraavasti:
-Asuinkerrostalot 1 ap / 120 k-m² + 1 vieraspaikka / 1000 k-m²
-Suojeltavat rakennukset 1 ap / 140 k-m²
-Erillispientalot 2 ap / asunto

Pyöräpaikkoja on rakennettava toteutettavaa kerrosalaa kohti vähintään seuraavasti:
-Asuinkerrostalot 1 / 30 k-m²
Kuitenkin enintään 4 pp / asunto. Vähintään 50 % pyöräpaikoista tulee sijoittaa lukittaviin ja katettuihin tiloihin, loput pyöräpaikat voidaan toteuttaa runkolukittavina.

RIIHIMÄEN KAUPUNKI

694 1:56

Vanha kaupungintalo, Kalevankatu 1

Asemakaavan muutos ja tonttijaon muutos

ASEMAKAAVAN MUUTOS KOSKEE:
1. kaupunginosan, Harjukylän korttelin 9016 tonttia 18 sekä katu- ja puistoaluetta.
2. kaupunginosan, Suokylän katualuetta.

ASEMAKAAVAN MUUTOKSELLA MUODOSTUU:
1. kaupunginosan, Harjukylän osa korttelia 9016 sekä puistoalue.

TONTTIJAON MUUTOS KOSKEE:
1. kaupunginosan, Harjukylän korttelin 9016 tonttia 18.

SITOVALLA TONTTIJAOLLA JA TONTTIJAON MUUTOKSELLA MUODOSTUU:
1. kaupunginosan Harjukylän korttelin 9016 tontit 19-21

käsittely:

OAS MRL 63 § 18.10.2020
Kuuleminen MRL 62 § 07.06.2021 - 6.8.2021

RIIHIMÄEN KAUPUNKI ELINVOIMAN TOIMIALUE

Riihimäellä 07.06.2021

vt. kaavoituspäällikkö Niina Matkala

kaavoitusarkkitehti Jari Jokivuo

kaavasuunnittelija Elisa Lintukangas

mittakaava 1: 1000

Pohjakartta täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 54a§:n asettamat vaatimukset. Korkeusjärjestelmä N2000.

kaupungingeodeetti Ari Vettenterä

LIITE 2 Pohjapiirros asemakaavan mukaisesti säilytettävästä huonejaosta
Asemakaavamuutos 694 1: 56 Vanha kaupungintalo, Kalevantalo 1

Ote kaavamääräyksestä sr-1,
1. kerroksen huonejako esitetty pohjapiirroksessa

Kirjastotilan lainaussalin ja käytävään johtavien portaiden sekä itäpäädyn porrashuoneen osalta tulee säilyttää nykyinen huonejako, alkuperäinen kiinteä sisustus, huonekalut ja valaisimet.

Kirjastotilassa sijaitseva sanomalehtien lukuun tarkoitetun huoneen väliseinät saa tarvittaessa purkaa.

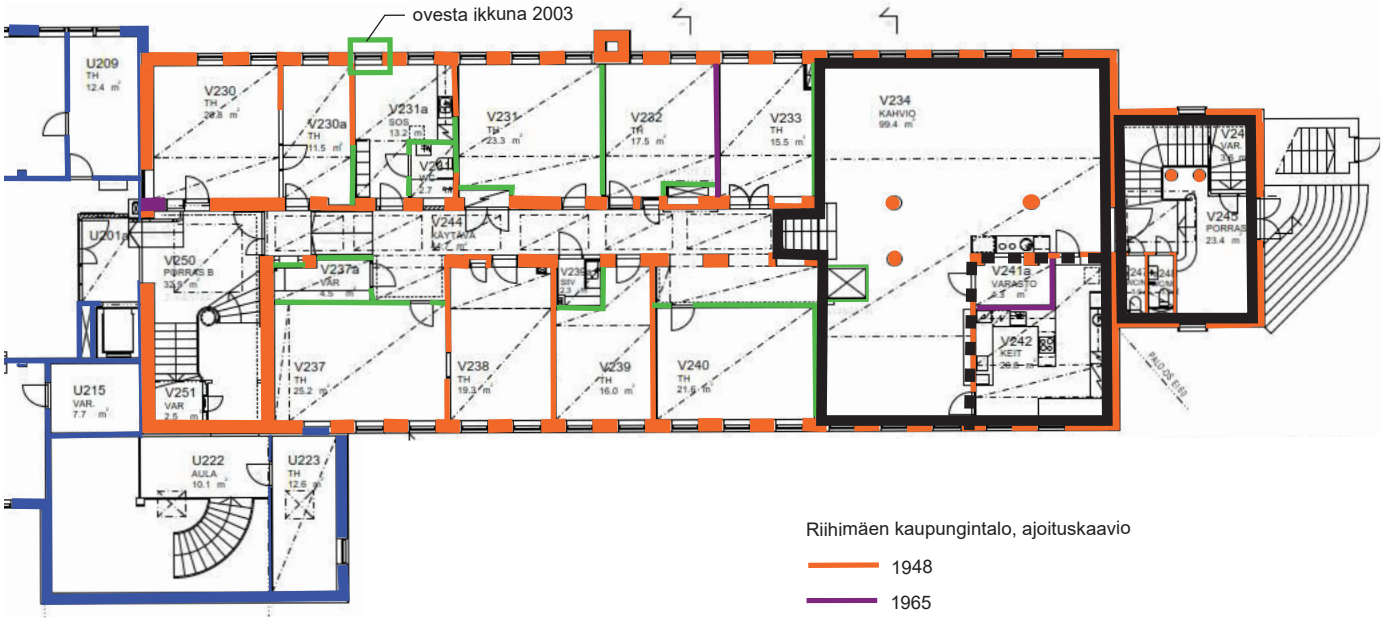

Riihimäen kaupungintalo, ajoituskaavio

- 1948
- 1965
- 1973
- 2003
- ajoittamaton

Pohjapiirros, 1. kerros:
Riihimäen kaupungintalon rakennushistoriaselvitys,
ote liitteestä: Säilyneisyyskaaviot
Vahanen Rakennusfysiikka Oy, 2020

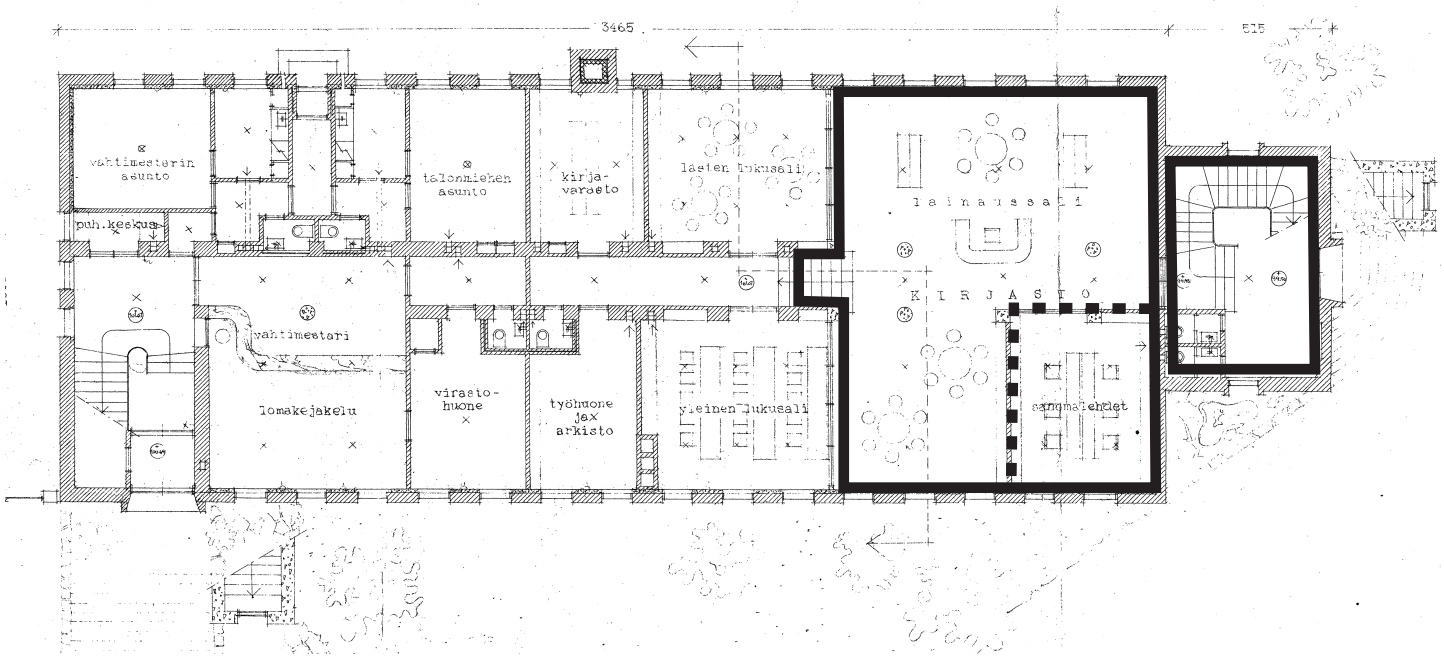

Pohjapiirros, 1. kerros:
Ote Riihimäen kaupungintalon pääpiirustuksesta
Veli Valorinnan Arkkitehdintoimisto, 21.10.1946

LIITE 2 Pohjapiirros asemakaavan mukaisesti säilytettävästä huonejaosta
Asemakaavamuutos 694 1: 56 Vanha kaupungintalo, Kalevantalo 1

Ote kaavamääräyksestä sr-1,
2. kerroksen huonejako esitetty pohjapiirroksessa

Itäpäädyn porrashuoneen osalta tulee säilyttää nykyinen huonejako, alkuperäinen kiinteä sisustus, huonekalut ja valaisimet.

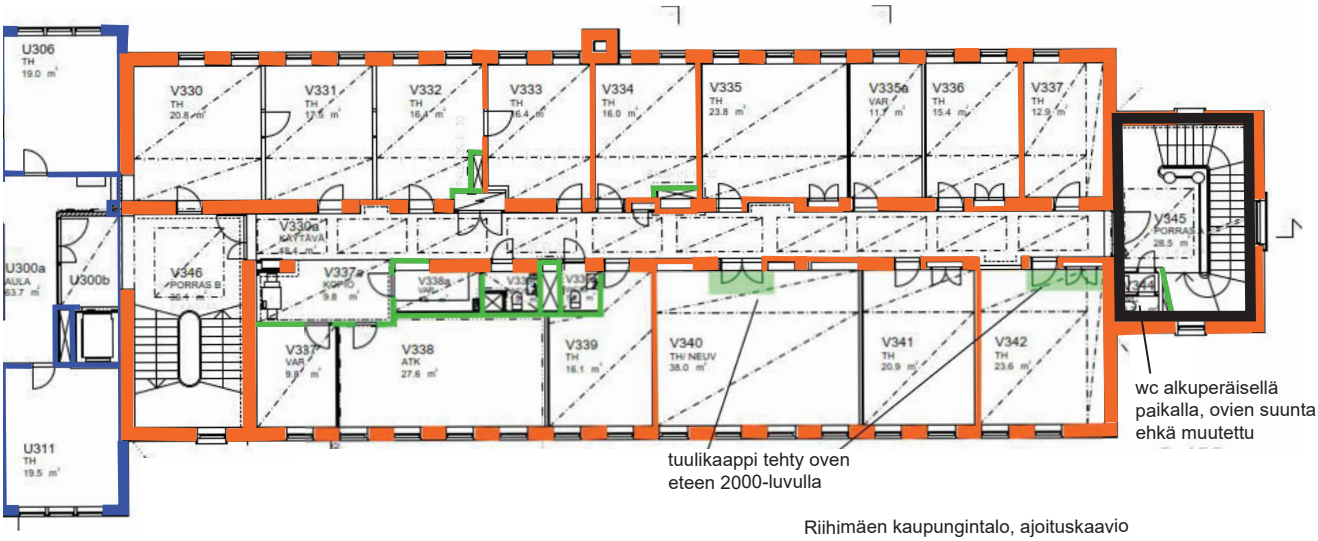

Riihimäen kaupungintalo, ajoituskaavio

- 1948
- 1965
- 1973
- 2003
- ajoittamaton

Pohjapiirros, 2. kerros:
Riihimäen kaupungintalon rakennushistoriaselvitys,
ote liitteestä: Säilyneisyyskaaviot
Vahanen Rakennusfysiikka Oy, 2020

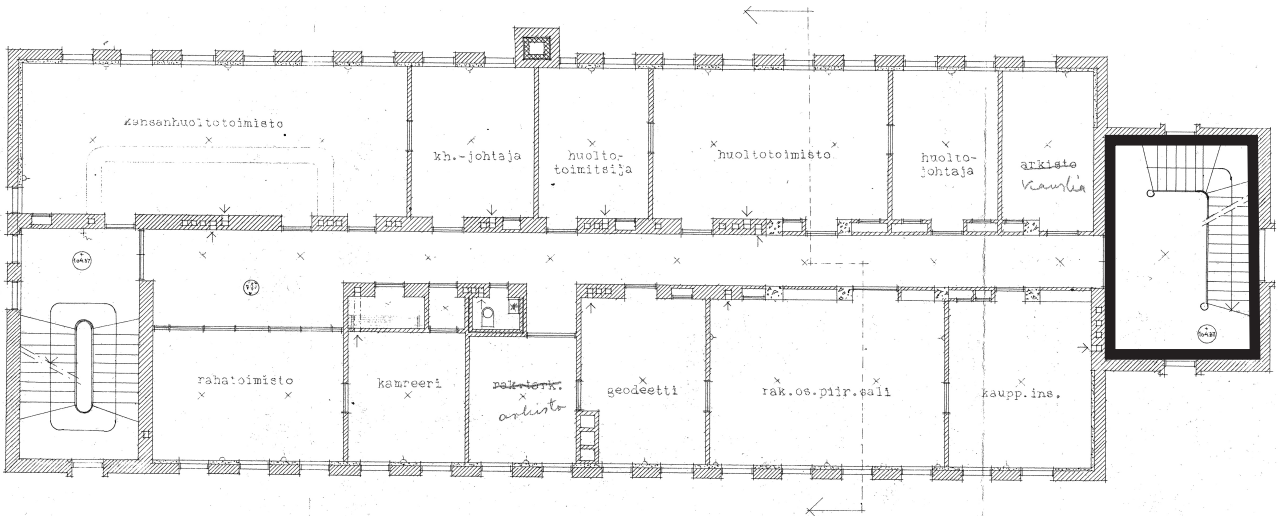

Pohjapiirros, 2. kerros:
Ote Riihimäen kaupungintalon pääpiirustuksesta
Veli Valorinnan Arkkitehdintoimisto, 21.10.1946

LIITE 2 Pohjapiirros asemakaavan mukaisesti säilytettävästä huonejaosta
Asemakaavamuutos 694 1: 56 Vanha kaupungintalo, Kalevantalo 1

Ote kaavamääräyksestä sr-1,
3. kerroksen huonejako esitetty pohjapiirroksessa

Valtuuston istuntosalin ja kauppalan hallituksen huoneen sekä itäpäädyn porrashuoneen osalta tulee säilyttää nykyinen huonejako, alkuperäinen kiinteä sisustus, huonekalut ja valaisimet..

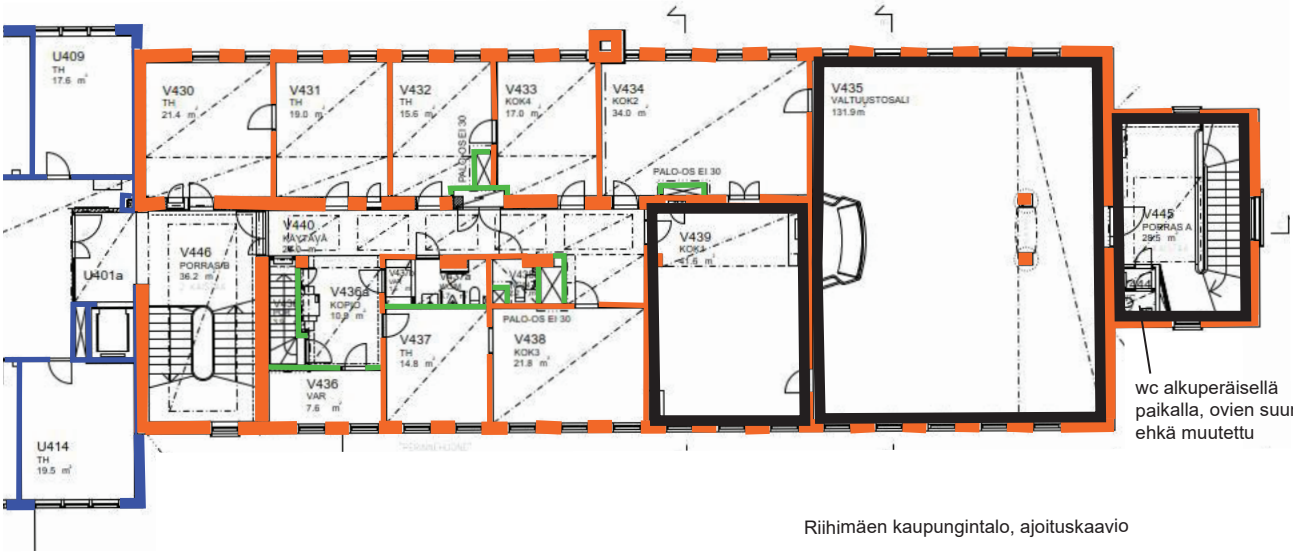

wc alkuperäisellä paikalla, ovien suunta ehkä muutettu

Riihimäen kaupungintalo, ajoituskaavio

- 1948
- 1965
- 1973
- 2003
- ajoittamaton

Pohjapiirros, 3. kerros:
Riihimäen kaupungintalon rakennushistoriaselvitys,
ote liitteestä: Säilyneisyyskaaviot
Vahanen Rakennusfysiikka Oy, 2020

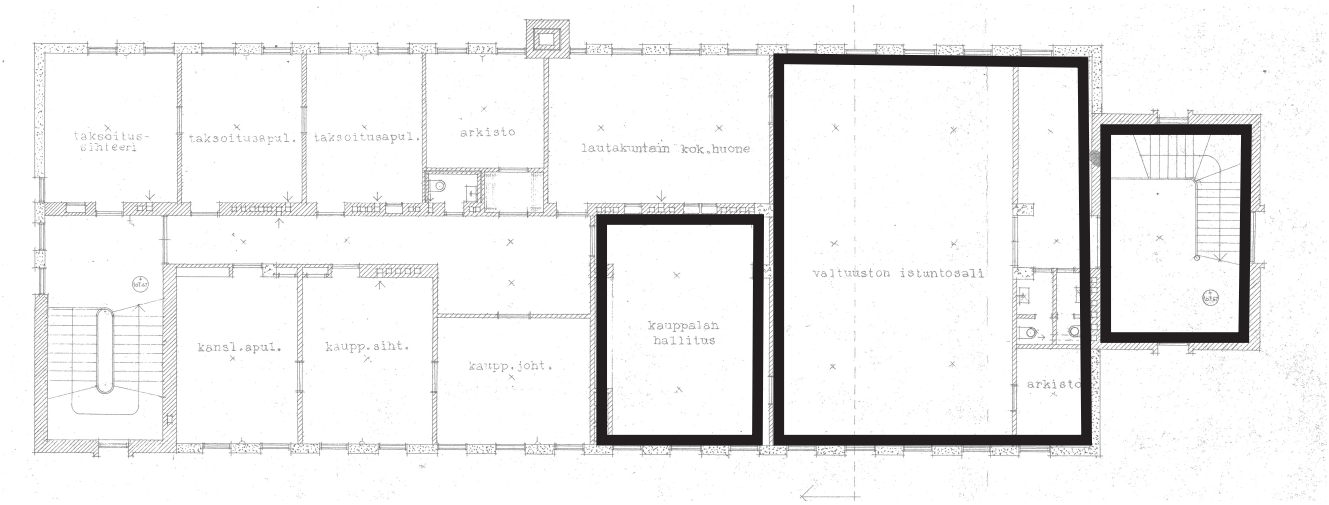

Pohjapiirros, 3. kerros:
Ote Riihimäen kaupungintalon pääpiirustuksesta
Veli Valorinnan Arkkitehdintoimisto, 21.10.1946

RIIHIMÄKI

Dnro KH/386/2020

18.10.2020, päivitetty 7.6.2021

OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA (OAS)

Asemakaavan muutos 1:56

Vanha kaupungintalo, Kalevankatu 1

ALOITE

Riihimäen kaupunki tehostaa toimitilojensa käyttöä ja luopuu osasta omistamiaan kiinteistöjä Riihimäen toimitilaohjelma 2021 – 2030 mukaisesti (KH 29.3.2021 § 112). Toimitilat on jaoteltu ohjelmassa kolmeen eri salkkuun: A ylläpidettävät, B selvitettävät ja C myytävät ja purettavat toimitilat. Kaupungintalo on listattu C-salkun toimitilaksi. C-salkun rakennukset käytetään loppuun, myydään, puretaan tai jalostetaan kaavallisesti. Kaavoituksen yhteydessä tulee tarkastella rakennusten kulttuurihistorialliset arvot.
(Kaupungintalo on ollut myös edeltävässä toimitilaohjelmassa vuosille 2017-2021 (KV 23.1.2017 § 5).)

Kohteessa on tarkoituksenmukaista muuttaa alueen asemakaavaa.

Kaupunginhallitus on päättänyt kaavamuutokseen ryhtymisestä kaavoituskatsauksen hyväksymisen yhteydessä 2.3.2020 § 61.

Asemakaava laaditaan kaupungin omana työnä.

SUUNNITTELUALUE

Kaavoitettava alue sijaitsee noin 800 metrin etäisyydellä Riihimäen rautatieasemasta luoteeseen, Harjukylän kaupunginosassa, osoitteessa Kalevankatu 1. Suunnittelualue rajautuu etelässä Kalevankatuun ja pohjoisessa Kokinmäki-nimiseen katuun. Suunnittelualueella sijaitsee Riihimäen vanha kaupungintalo sekä Lasinpuhaltaja-patsas ja sen taakse jäävä puistoalue.

Riihimäen kaupungintalo on ollut tyhjillään vuoden 2016 lopusta. Alun perin kaupungintalo rakennettiin kirjasto- ja virastotaloksi vuonna 1948. Rakennusta laajennettiin vuonna 1973. Kohde on osa Kalevankadun varteen 1940-1960 -luvuilla rakentunutta hallinto- ja koulurakennusten kokonaisuutta, joka on määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (Hämeen liitto, 2019).

Suunnittelualueen sijainti on merkitty karttaan punaisella ympyrällä.

TAVOITE

Asemakaavamuutoksen yhteydessä huomioidaan alueen ja rakennusten kulttuurihistoriallinen arvo. Tarkoitus on osoittaa Riihimäen vanhan kaupungintalon vuonna 1948 rakentunut osa suojeltavaksi. Asemakaavamuutoksessa arvioidaan asuinkerrostalon mahdollistamista vanhan kaupungintalon laajennusosan paikalle. Lisäksi tutkitaan mahdollisuutta osoittaa Kokinmäen varteen yksi erillispientalotontti. Viereinen Lasinpuhaltaja-patsaan ympäröivä puistoalue säilyy.

LÄHTÖTIEDOT

Aluetta koskevat seuraavat voimassa olevat kaavat ja suunnitelmat:

Kanta-Hämeen maakuntakaava

Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040 on 12.9.2019 kuulutettu tulemaan voimaan maankäyttö- ja rakennuslain 201 §:n mukaisesti ennen kuin se on saanut lainvoiman.

Suunnittelualue sijoittuu alueelle, joka on maakuntakaavassa 2040 osoitettu merkinnällä *C, keskustatoimintojen alue*.

Lisätietoa maankuntakaavasta: www.hameenliitto.fi

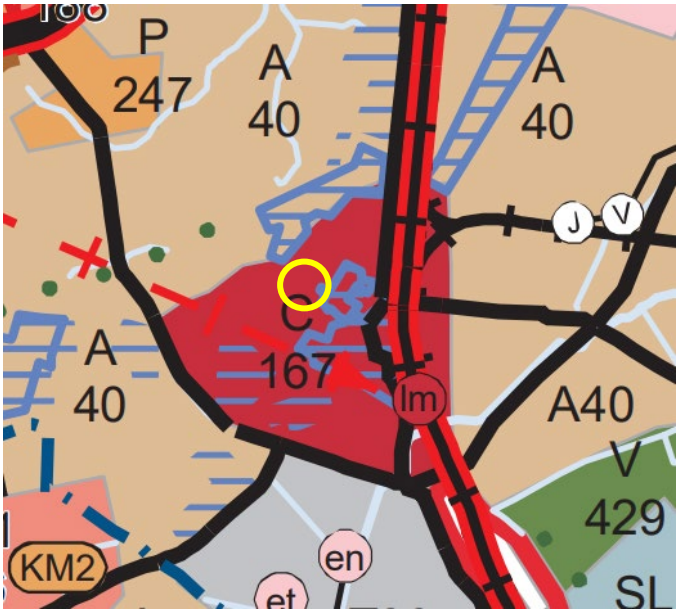

Ote Kanta-Hämeen maakuntakaava 2040 kaavakartasta. Suunnittelualueen likimääräinen sijainti on merkitty keltaisella.

Yleiskaava

Riihimäen oikeusvaikutteinen yleiskaava 2035 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 29.5.2017. Yleiskaava sai lainvoiman 20.8.2017.

Suunnittelualue sijoittuu alueelle, joka on osoitettu yleiskaavassa merkinnällä *C, keskustatoimintojen alue. Alue on asemakaavoitettu. Alue on tarkoitettu palveluja, hallintoa sekä keskustaan soveltuvia ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomia työpaikkatoimintoja ja asumista varten. Alueelle voidaan sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä.*

Lisätietoa yleiskaavasta: www.riihimaki.fi/kaavoitus

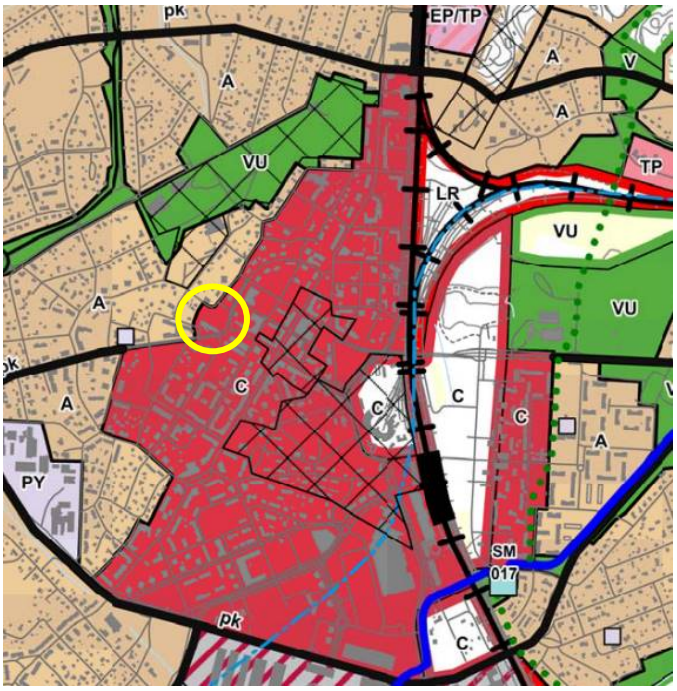

Ote Riihimäen yleiskaava 2035 kaavakartasta. Suunnittelualueen likimääräinen sijainti on merkitty keltaisella.

Asemakaava

Suunnittelualueella on voimassa kolme asemakaavaa vuosilta 1959, 1971 ja 1979.

Kaupungintalon kohdalla voimassa oleva asemakaava (2:22) on saanut lainvoiman vuonna 1959. Kaupungintalo sijaitsee alueella, joka on osoitettu merkinnällä *yleisen rakennuksen tontti*. *Yleisen rakennuksen tontin* rakennusoikeus on 4605 k-m^2.

Kaupungintalon ja Kalevankadun väliin jäävällä kolmiomaisella alueella on voimassa asemakaava (1:39), joka on saanut lainvoiman vuonna 1979. Alue on osoitettu *katuaukio tai tori* –merkinnällä.

Suunnittelualueen koillisosassa voimassa oleva asemakaava (1:32) on saanut lainvoiman vuonna 1971. Koillisosa on osoitettu merkinnällä *P, puistoalue.* Puistoa ei ole nimetty.

Ote ajantasa-asemakaavasta, suunnittelualue rajattu punaisella.

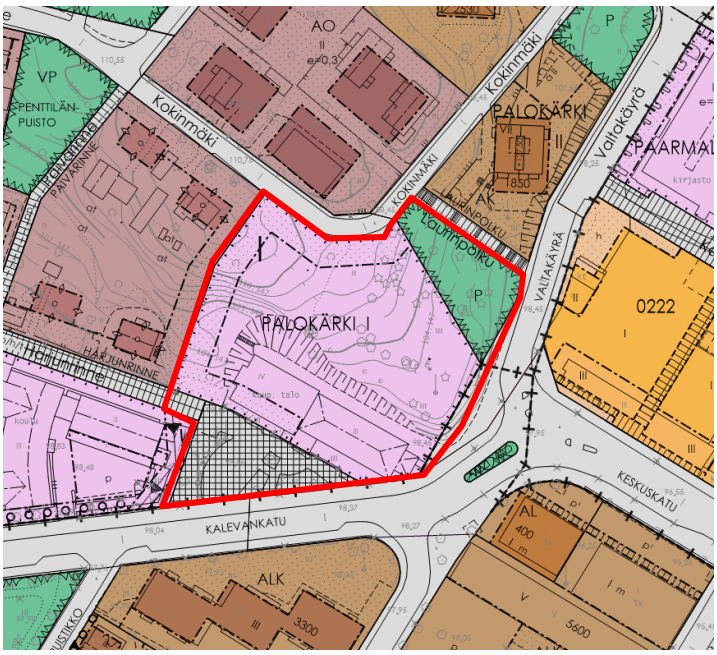

Maanomistus

Suunnittelualueen omistaa Riihimäen kaupunki.

SELVITYSTIEDOT

Alueelta on olemassa seuraavat selvitykset:

- Rakennushistoriaselvitys, Riihimäen kaupungintalo, Vahanen Rakennusfysiikka Oy, 2020
- Riskiarvio, Riihimäen kaupungintalo, sisäilman laatuun vaikuttavat tekijät, Vahanen Rakennusfysiikka Oy, 2020
- Kanta-Hämeen maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt, Hämeen liitto, 2019
- Riihimäen rakennetut kulttuuriympäristöt, Riihimäen kaupunki, 2020

Kaavatyötä koskevien selvitysten antamat lähtökohdat esitetään tarkemmin kaavaselostuksessa.

OSALLISTUMINEN JA VUOROVAIKUTUS

Osalliset (Maankäyttö- ja rakennuslaki 62 §)

Osallisia ovat alueen maanomistajat ja ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Tämän kaavatyön osallisia ovat:

- Alueen maanomistajat
- Muut vaikutusalueen kiinteistöjen omistajat, asukkaat ja yritykset
- Riihimäen ympäristönsuojelun vastuualue
- Riihimäen rakennusvalvonnan vastuualue
- Riihimäen vesi, vesihuoltojohtaja
- Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymä
- Caruna Oy
- Elisa Oyj
- TeliaSonera Finland Oyj
- Riihimäen Kaukolämpö Oy
- Kanta-Hämeen pelastuslaitos
- Hämeenlinnan kaupunginmuseo (alueellinen vastuumuseo)
- Muut yhdistykset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään

Osallistuminen ja vuorovaikutuksen järjestäminen

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) on nähtävillä koko kaavoitustyön ajan kaupungin verkkosivuilla osoitteessa www.riihimaki.fi/kaavoitus. Suunnitelmaa täydennetään tarvittaessa työn aikana. Osallistumismahdollisuudet kaavoituksen eri vaiheissa on esitetty tämän osallistumis- ja arviointisuunnitelman liitteessä (liite 1). Kaavatyön aikana saatu palaute kirjataan kaavaselostukseen, jossa myös kerrotaan miten palaute on otettu huomioon kaavoituksessa.

Viranomaisyhteistyö

Viranomaisyhteistyö järjestetään erikseen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma toimitetaan Hämeen ELY -keskukselle tiedoksi. Kunnan ja alueellisen ympäristökeskuksen välinen viranomaisneuvottelu (MRL 66 §) pidetään tarvittaessa. Kaavatyön valmistelun yhteydessä on neuvoteltu Hämeenlinnan kaupunginmuseon kanssa, joka on Kanta-Hämeen alueellinen vastuumuseo.
Kaavan luonnosvaiheen valmistelumateriaalista pyydetään viranomaisilta tarvittavat lausunnot.
Kaavaehdotuksesta pyydetään lausunnot, mikäli kaava on oleellisesti muuttunut luonnosvaiheesta.

KAAVOITUKSEN ETENEMINEN JA AIKATAULU

Aikataulu on esitetty tämän osallistumis- ja arviointisuunnitelman lopussa (liite 1).

KAAVAN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI (MRL 9 §, MRA 1 §)

Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitysten perusteella on voitava arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset.

Asemakaavan vaikutukset arvioidaan lähtötietojen pohjalta asiantuntijatyönä. Vaikutusarvioinnissa hyödynnetään myös osallisten mielipiteitä ja kommentteja. Vaikutusarviointi esitetään kaavaselostuksessa. Arvioitavat vaikutukset ovat:

- väestön rakenteeseen ja kehitykseen
- kaupunkikuvaan
- rakennettuun kulttuuriympäristöön
- liikenteeseen
- pinta- ja pohjavesiin
- virkistykseen
- asumiseen
- palveluihin
- tekniseen huoltoon
- kunnallistalouteen
- työpaikkoihin ja elinkeinotoimintaan

PROSESSI

Asemakaavan muutoksessa korttelialueen käyttötarkoitus muuttuu. Kohde on osa maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Asemakaavan muutos on vaikutuksiltaan merkittävä ja etenee alla olevan kuvan mukaisesti kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi.

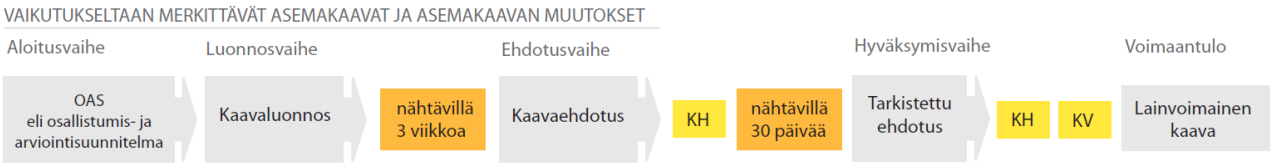

Asemakaavaprosessin eteneminen Riihimäellä

ASEMAKAAVAN LAATIJA

Riihimäen kaupunki
Elinvoiman toimialue / kaavoituksen vastuualue
PL 125, 11101 Riihimäki
(käyntiosoite: Eteläinen asemakatu 4, 3. kerros)

vt. kaavoituspäällikkö Niina Matkala
niina.matkala@riihimaki.fi

kaavoitusarkkitehti Jari Jokivuo
jari.jokivuo@riihimaki.fi

kaavasuunnittelija Elisa Lintukangas
elisa.lintukangas@riihimaki.fi

Tietoa kaavoituksesta ja kaavoituskatsaus
www.riihimaki.fi/kaavoitus

KAAVOITUKSEN ETENEMINEN JA AIKATAULU

Asemakaavan hyväksyy kaupunginvaltuusto. Tavoitteellinen aikataulu, mikäli asemakaavanmuutoksesta ei jätetä muistutuksia tai valiteta, on esitetty seuraavana (kuukausi/vuosi).

10/2020	**Aloitusvaihe** Kaavan vireille tulosta ja osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville tulosta on ilmoitettu lehtikuulutuksella Aamupostissa ja verkkokuulutuksella kaupungin verkkosivuilla 18.10.2020. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on nähtävillä koko kaavatyön ajan kaavan verkkosivuilla: https://www.riihimaki.fi/vanha-kaupungintalo/
11/2020-8/2021	**Luonnosvaihe** Luonnosvaiheessa laaditaan idealuonnoksia ja selvityksiä sekä arvioidaan luonnoksen tai luonnosvaihtoehtojen vaikutuksia. Lisäksi käydään neuvotteluja osallisten kanssa. Luonnosvaiheessa järjestetään osallisten ennakkokuuleminen asettamalla luonnosaineisto nähtäville kolmeksi viikoksi sekä järjestämällä yleisötilaisuus (tilaisuuden järjestämisessä huomioidaan koronarajoitukset). Luonnosvaiheen materiaalit ovat nähtävillä kaupungin verkkosivuilla (www.riihimaki.fi/kaavoitus) sekä Virastokeskus Veturissa (Eteläinen Asemakatu 4). Nähtävillä olosta kuulutetaan Aamupostissa sekä kaupungin verkkosivuilla. **Osallistuminen** Osalliset voivat lausua kaavaluonnoksesta mielipiteensä kirjallisesti tai suullisesti. Mielipide osoitetaan kaavoitukselle ja sen voi toimittaa kirjaamoon (Eteläinen Asemakatu 2, PL 125, 11101 Riihimäki tai kirjaamo@riihimaki.fi). Tarvittavilta viranomaisilta ja yhteisöiltä pyydetään lausunnot. Annetut mielipiteet ja lausunnot voidaan julkaista kaupungin verkkosivuilla.
8-10/2021	**Ehdotusvaihe** Ehdotusvaiheessa laaditaan kaavaehdotus kaavaluonnoksen pohjalta. Suunnittelussa huomioidaan ennakkokuulemisessa esitetyt lausunnot ja mielipiteet. Kaavaehdotus esitellään kaupunginhallitukselle, jonka päätöksellä se asetetaan nähtäville 30 vuorokaudeksi kaupungin verkkosivuille sekä Virastokeskus Veturiin (Eteläinen Asemakatu 4). Nähtävillä olosta kuulutetaan kaupungin verkkosivuilla. Nähtävillä olon jälkeen kaavan laatija valmistelee vastineet mahdollisiin muistutuksiin. Jos muistutukset eivät aiheuta ehdotukseen olennaisia muutoksia, kaava etenee vastineineen hyväksymisvaiheeseen. Muussa tapauksessa kaupunginhallitus asettaa muutetun kaavaehdotuksen uudelleen nähtäville **Osallistuminen** Osalliset voivat jättää kaavaehdotuksesta kirjallisen muistutuksen nähtävillä olon aikana. Muistutus osoitetaan kaupunginhallitukselle ja sen voi toimittaa kirjaamoon (Eteläinen Asemakatu 2, PL 125, 11101 Riihimäki tai kirjaamo@riihimaki.fi). Lausuntoja pyydetään tarvittavilta viranomaisilta ja yhteisöiltä, mikäli kaava on oleellisesti muuttunut luonnosvaiheesta. Annetut muistutukset ja lausunnot voidaan julkaista kaupungin verkkosivuilla.
11/2021	**Hyväksymisvaihe** Kaupunginhallitus käsittelee kaavaehdotuksen ja mahdolliset muistutukset vastineineen sekä esittää kaupunginvaltuustolle kaavan hyväksymistä. Kaupunginvaltuusto hyväksyy ehdotuksen. Hyväksymispäätöksestä lähetetään tieto muistutuksen tehneille ja viranomaisille, jotka ovat pyytäneet ilmoitusta ja jättäneet yhteystietonsa. **Osallistuminen** Osalliset ja kunnan jäsenet voivat valittaa kaupunginvaltuuston kaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen 30 päivän valitusaikana. Hallinto-oikeuden päätöksestä on mahdollisuus valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.
2/2022	**Voimaantulo** Kaava saa lainvoiman noin 1,5–2 kuukauden kuluttua kaupunginvaltuuston päätöksestä, mikäli kaavasta ei ole valitettu.

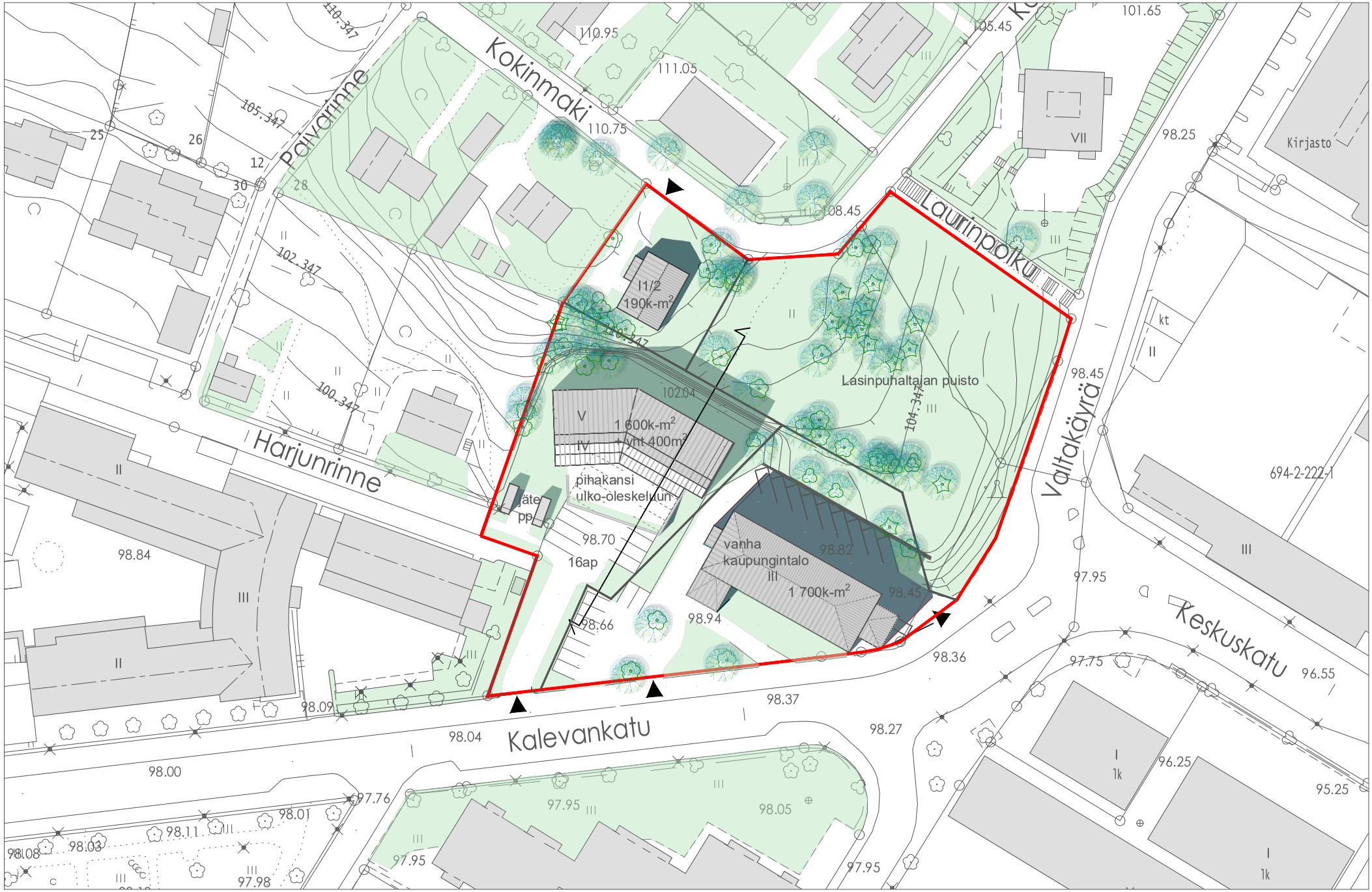

LIITE 4

asemapiirros luonnos 1 / 1000 8.4.2021 jj

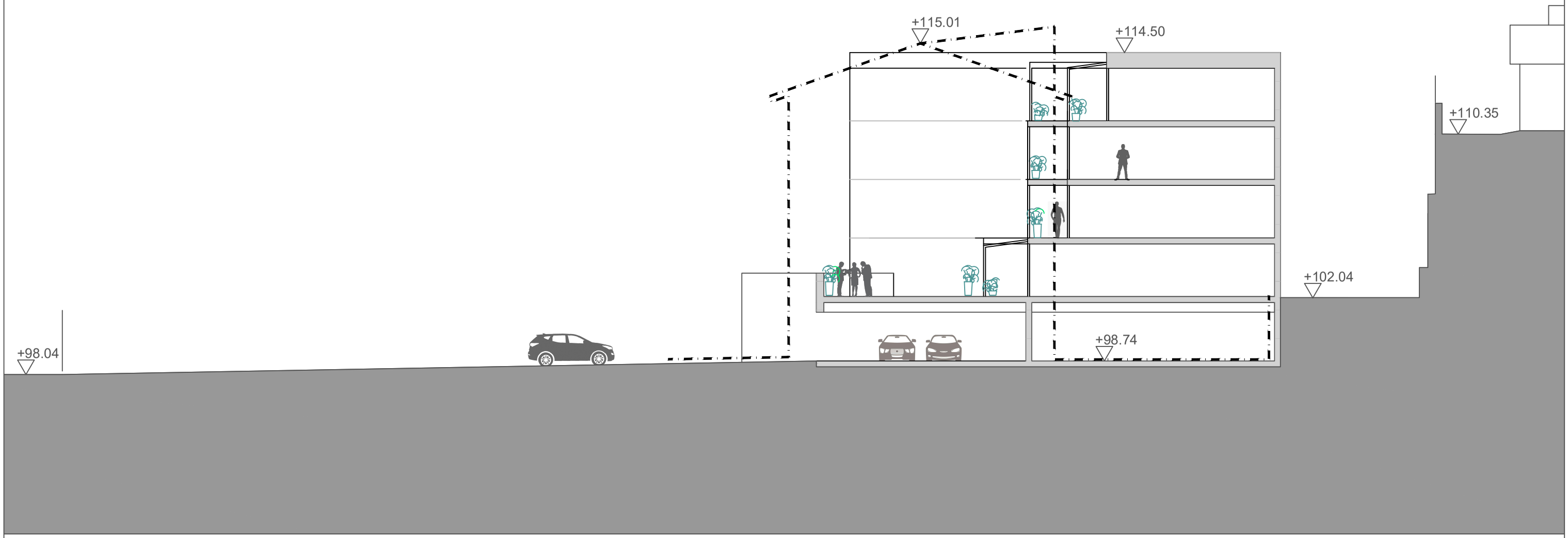

LIITE 4

leikkaus luonnos 1 / 200 A3 8.4.2021 jj

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

RIIHIMÄEN KAUPUNGINTALO

25.6.2020

VAHANEN RAKENNUSFYSIIKKA OY
ESPOO n LAPPEENRANTA n TAMPERE n VAASA
+358 20 769 8698 n www.vahanen.com n Y-tunnus 2725717-2

VAHANEN

Sisällys

Sisällys ... 2
Selvitykset tausta ja tarkoitus ... 3
Käytetyt arkistot ja lähteet ... 3
Kohteen kuvaus ja perustiedot ... 4
Perustiedot ... 4
Kohteen kuvaus ... 4
Kaupungin historiaa ... 5
Kunnan- ja kaupungintalojen historiaa Suomessa ... 6
Asemakaavahistoriaa ... 6
Kaupungintalon ensimmäinen vaihe ... 8
Tontti ennen kauppalantaloa ... 8
Rakentaminen ... 9
Arkkitehtuurista ... 11
Rakenteista ja materiaaleista ... 16
Muutokset ennen laajennusvaihetta ... 17
Kaupungintalon toinen vaihe ... 21
Muutokset vanhassa osassa laajennuksen yhteydessä ... 23
Laajennusosan arkkitehtuurista ... 24
Rakenteista ja materiaaleista ... 27
Muutokset ja korjausvaiheet laajennetussa rakennuksessa ... 29
Pieniä muutoksia 1990-luvulla ... 29
Vanhan osan peruskorjaus 2002-2003 ... 29
Sisäänkäynnin peruskorjaus 2003 ... 31
Ympäristön muutokset ... 31
Arkkitehdit ... 34
Veli Valorinta ... 34
Kalevi Väyrynen ... 35
Tilojen käyttötarkoitusten muutoksista ... 35
Rakennusten kunto ... 36
Vanha osa ... 36
Laajennusosa ... 36
Säilyneisyys ... 37
Vanha osa ... 37
Laajennusosa ... 41
Yhteenveto ... 43

Selvitykset tausta ja tarkoitus

Rakennushistoriaselvitys on tehty Riihimäen kaupungin toimeksiannosta, koska kaupunki valmistelee rakennusta koskevan asemakaavan uudistamista sekä mahdollisesti rakennuksen myyntiä. Rakennus on ollut tyhjillään vuoden 2016 lopusta saakka siellä koettujen sisäilmaongelmien vuoksi. Ongelmia on ollut etenkin uudemmassa osassa.

Kanta-Hämeen alueellinen vastuumuseo eli Hämeenlinnan kaupungin museo on edellyttänyt rakennushistoriaselvityksen laatimista kohteesta asemakaavatyön lähtötiedoiksi.

Rakennushistoriaselvityksessä pyritään tunnistamaan rakennusten ominaispiirteet, säilyneisyys sekä säilyttämisen arvoiset piirteet ja rakenteet. Tietoa voidaan hyödyntää asemakaavan valmistelussa sekä rakennuksen korjaussuunnittelussa.

Tilaaja
Riihimäen kaupunki / Elinvoiman toimialue
Kaavoituksen vastuualue
PL 125
11101 Riihimäki

Yhteyshenkilö: kaavoituspäällikkö Jari Jokivuo, jari.jokivuo@riihimaki.fi

Tekijä
Vahanen Rakennusfysiikka Oy
Linnoitustie 5
02600 ESPOO

Arkkitehti Anu Laurila, anu.laurila@vahanen.com

Käytetyt arkistot ja lähteet

Rakennusta koskevaa aineistoa on selvitetty seuraavista arkistoista:

- Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen käsiarkisto (alkuperäisiä piirustuksia eri aikakausien rakennus- ja korjaustöistä)
- Riihimäen kaupunginarkisto (valokuvia)

Lisäksi on tiedusteltu Hämeenlinnan kaupunginmuseosta valokuvia, mutta niitä ei ollut. Riihimäen kirjastossa on tutustuttu Riihimäen sanomien vuosien 1947-49 ja 1972-74 lehtiin ja etsitty rakennusta koskevia artikkeleita.

Asemakaava- ja kartta-aineistoja sekä muita kiinteistön yleistietoja on kerätty Riihimäen kaupungin karttapalvelusta https://kartta.riihimaki.fi/ims/.

Riihimäen kaupungin ja kaupunginmuseon nettisivuilta on koottu tietoja Riihimäen kehityksestä.

Selvityksen loppuun on listattu käytetyt lähteet tarkemmin.

Kohteen kuvaus ja perustiedot

Perustiedot

Osoite	Kalevankatu 1
Kortteli ja tontti	Palokärki
Kiinteistötunnus	694-1-9016-18
Valmistumisvuosi ja suunnittelija	vanha osa 1948, Arkkitehti Veli Valorinta laajennusosa 1973, Arkkitehti Kalevi Väyrynen
Asemakaavatilanne	Asemakaava vahvistettu 21.09.1959, joten siinä ei ole suojelutavoitteita rakennuksille.

Kohteen kuvaus

Riihimäen kaupungintalo on alun perin rakennettu kirjasto- ja virastotaloksi vuonna 1948. Sitä on laajennettu vuonna 1973 rakentamalla uusi osa kiinni vanhaan. Molemmat vaiheet edustavat arkkitehtuuriltaan vahvasti rakennusaikaansa, niin julkisivujen kuin sisätilojen osalta.

Rakennuksen eri vaiheet on rakennettu reilun kahdenkymmenen vuoden aikana. Juuri tuohon aikaan rakenteiden muuttuminen massiivirakenteista kerroksellisiin rakenteisiin oli voimakkaimmillaan. Tämä näkyy rakennuksen osien rakenteiden erilaisuutena.

Kuva 1. Ilmakuva kaupungintalosta vuodelta 2012. Kaupungintalo rajattu pisteviivalla. Rakennus sijoittuu melkein Keskuskadun päätteeksi. Aivan kadun päätteenä on puistoinen mäki, jossa on Puhaltaja-patsas. Kuva Riihimäen kaupungin karttapalvelu.

Kuva 2. Vanha ja uusi osa. Vanha osa on rapattu ja uudessa on lasijulkisivu. Niitä yhdistävä eteisaula oli alun perin tiilipintainen, mutta rapattiin vuonna 2003.

Kaupungin historiaa

Rautatiellä on ollut merkittävä vaikutus Riihimäen syntyyn. Kirjoitettuna paikannimenä Riihimäki esiintyy ensimmäisen kerran Suomen ensimmäisen rautatien suunnitelmissa. Vuonna 1862 valmistunut Helsinki-Hämeenlinna-rautatie ja vuonna 1869 avattu Riihimäki-Pietari-radan osuus Lahteen tekivät Hausjärveen kuuluvasta Riihimäen taajamasta vilkkaan risteysaseman, jonka ympärille alkoi kerääntyä yhä tiivistyvämpää asutusta. (https://riihimaenkaupunginmuseo.fi/museomme/riihimaen-historiaa-lyhyesti/)

Vuosisadan alkupuolella Riihimäki kasvoi nopeasti. Alueen väkiluku nousi alle 700:sta yli 5000:n asukkaaseen vuosien 1900-1914 välillä. Kasvua edesauttoi myös teollistuminen. Merkittävimpiä uusia teollisuuslaitoksia Riihimäellä olivat vuonna 1904 perustettu Riihimäen saha ja lautatarha ja vuonna 1910 aloittanut Lasitehdas. Erityisen merkittäväksi teollisuuden toimijaksi Riihimäellä nousi H. G. Paloheimo. Myös venäläisen ratsuväkivaruskunnan, myöhemmin viestirykmentin, perustaminen Riihimäelle vuonna 1910 vilkastutti paikkakunnan elämää. (https://riksu.net/hameenkadulla/hameenkatu-modernin-liikekeskustan-muodostuminen/)

Riihimäki kuului vielä 1900-luvun alussa laajempaan Hausjärven kuntaan, mutta ajatus kunnasta irtautumisesta ja itsenäistymisestä vahvistui Riihimäen kasvaessa. Vuonna 1915 Riihimäki anoi oikeutta autonomisen taajaväkisen yhdyskunnan perustamiseksi, mikä myönnettiin lopulta vuonna 1919. (https://riksu.net/hameenkadulla/hameenkatu-modernin-liikekeskustan-muodostuminen/) Ero Hausjärvestä ja kunnallinen itsenäisyys toteutuivat lopulta vuoden 1922 alussa, jolloin Riihimäestä tuli kauppala. (https://riihimaenkaupunginmuseo.fi/museomme/riihimaen-historiaa-lyhyesti/)

Kaupankäynti alkoi 1920-luvun aikana muuttua sekatavarakaupoista erikoisliikkeisiin, mikä näkyi kauppalan keskustassa. Myymälöiden määrä kasvoi 1910- ja 1930-luvun välillä kymmenestä yli kolmeenkymmeneen. Keskuskatu saatiin rakennettua kokonaisuudessaan 1930-luvun alussa ja siitä alkoi hiljalleen kehittyä myös merkittävä liikekatu. Hämeenkadun ja Keskuskadun risteys muodostui keskustan kohtaamispaikaksi ja kiintopisteeksi. (https://riksu.net/hameenkadulla/hameenkatu-modernin-liikekeskustan-muodostuminen/)

Kaupungin asukasluku kasvoi sotien jälkeen 1940- ja 1950-luvuilla siirtoväen muuttojen ansiosta. Lisäksi kauppalaan liitettiin uusia maa-alueita, mikä kasvatti asukaslukua.

(Salminen 1946) Kauppalaan kaavoitettiin 1950-luvulla uusia asuinalueita ja rakennettiin noin 1000 uutta asuinrakennusta. (https://riihimaenkaupunginmuseo.fi/museomme/riihimaen-historiaa-lyhyesti/)

Vuonna 1960 Riihimäestä tuli kaupunki. Samaan aikaan yhä useampi riihimäkeläinen alkoi matkustaa töihin paikkakunnan ulkopuolelle. Teollisuustyöväen määrä laski 1980-luvulle tultaessa kolmanneksella ja rautatieläisten suhteellinen osuus laski. Enemmistö riihimäkeläisistä työskenteli palvelualoilla. Kaupunki kasvoi suurimmaksi työnantajaksi. (https://riihimaenkaupunginmuseo.fi/museomme/riihimaen-historiaa-lyhyesti/)

Kunnan- ja kaupungintalojen historiaa Suomessa

Kunnantalojen historia juontuu pitäjänkokouksiin, joita pidettiin 1500-luvulta lähtien. Kokouksia varten rakennettiin pitäjäntupia, jotka olivat aluksi vaatimattomia rakennuksia, mutta 1800-luvulla niiden komeuteen alettiin kiinnittää huomiota. Vuonna 1865 annettu asetus kunnallishallinnosta erotti aiemmin yhtä olleet seurakunnan ja kunnan, mikä vaikutti uusien kunnallishallinnon rakennusten tarpeeseen. Pitäjänkokouksia kun ei enää voinut järjestää kirkossa kirkonmenojen jälkeen. (Soikkanen s. 6-12)

Aluksi kunnantalot olivat pääosin puurakenteisia, mutta vähitellen myös kivirakennukset alkoivat yleistyä. Itsenäistymisen jälkeen oli vallalla kansallishenki ja pyrkimys uuteen. Tämä ilmeni mm. palvelukunta-ajatteluna, jonka vuoksi uusiin kunnantaloihin sijoitettiin myös kunnallisia palveluja. Sotien jälkeen tämä palvelujen liittäminen kunnantaloihin edelleen voimistui. Kunnantaloissa saattoi olla kirjasto, terveydenhoitajan vastaanotto tai poliisin tilat. (Soikkanen s. 6-12)

Laura Kolbe nimittää aikaa ennen I maailmansotaa kaupungintalorakentamisen kultaisiksi vuosiksi, jolloin mm. Joensuun ja Lahden kaupungintalojen myötä siirryttiin uuteen vaiheeseen julkisten rakennusten arkkitehtuurissa. Niistä tuli kaupunkien näkyviä ja moderneja tunnuksia. Kaupunkien suurin kasvu tapahtui vuoden 1945 jälkeen ja tuolloin rakennettiin runsaasti kunnan- ja kaupungintaloja. Tuon aikaiset kaupungintalot edustavat funktionaalista ja rationaalista arkkitehtuuria. Uusi vaihe kaupungintalojen suunnittelussa alkoi 1960-luvulta, kun vanhojen raatihuoneiden tai kunnantalojen rinnalle rakennettiin uusia virasto- ja hallintorakennuksia. (Kolbe s. 14-19)

Riihimäen kauppalan- ja sittemmin kunnantalon vaiheet noudattavat hyvin yllä kuvattuja. Kauppalantalon yhteyteen sijoitettiin ensimmäisessä vaiheessa kunnallisena palveluna kirjasto ja kunnantaloa laajennettiin 1970-luvulla uudella osalla.

Asemakaavahistoriaa

Riihimäellä laadittiin eräänlaisia asemakaavoja jo 1900-luvun alussa, kun maanomistajat teettivät karttoja kylän keskustan asuntoalueita varten. Nämä olivat lähinnä maan ”tasaista ruuduttamista”, mutta tällä vältettiin täysin suunnittelematon rakentaminen. Ja toisaalta nämä ”ruutukaavat” muodostivat sitten pohjan tuleville asemakaavoille. (Hoffrén & Penttilä 1979 s. 836-837)

Riihimäen ensimmäinen varsinainen asemakaava valmistui 1916 ja sen laati Harald Andersin. Se ei juurikaan toteutunut ja lisäksi todettiin, että kaava ei vastaa muuttuneisiin tarpeisiin, kun taajaväkisestä yhdyskunnasta oltiin muuttumassa kauppalaksi. (Hoffrén & Penttilä 1979 s. 837)

Riihimäellä uskottiin kauppalaksi itsenäistymisen aikaan siihen, että Riihimäen merkitys rautatien risteysasemana ja asukasluku tulevat kasvamaan. Siksi kauppalan liikekeskustan ensimmäinen asemakaava tilattiin ajan johtavalta kaavoittajalta, professori Otto I. Meurmanilta ja se vahvistettiin 20.4.1925. Meurman itse piti kaavan laatimisessa vaikeutena ennen asemakaavaa syntyneen asutuksen sovittamista uuteen sekä rautatien ja teollisuuden olemassa olevia alueita. Meurman olisi halunnut sijoittaa uuden

kaupungintalon Rautatienpuistoon, mutta alue oli valtion omistuksessa ja siksi asemakaavan ulkopuolella. Meurmanin kaavassa oli ideana sijoittaa korkeimmat rakennukset keskeisimpiin katuristeyksiin, mutta muuten korttelien sisäinen kerroskorkeus oli esitetty pääosin yhtenäiseksi katunäkymän rauhallisuuden nimissä. Meurmanin asemakaava oli kunnianhimoinen ja siitä toteutui erityisesti katuverkko, joka edelleen on pääosin kaavan mukainen. (https://riksu.net/hameenkadulla/hameenkatu-modernin-liikekeskustan-muodostuminen/)

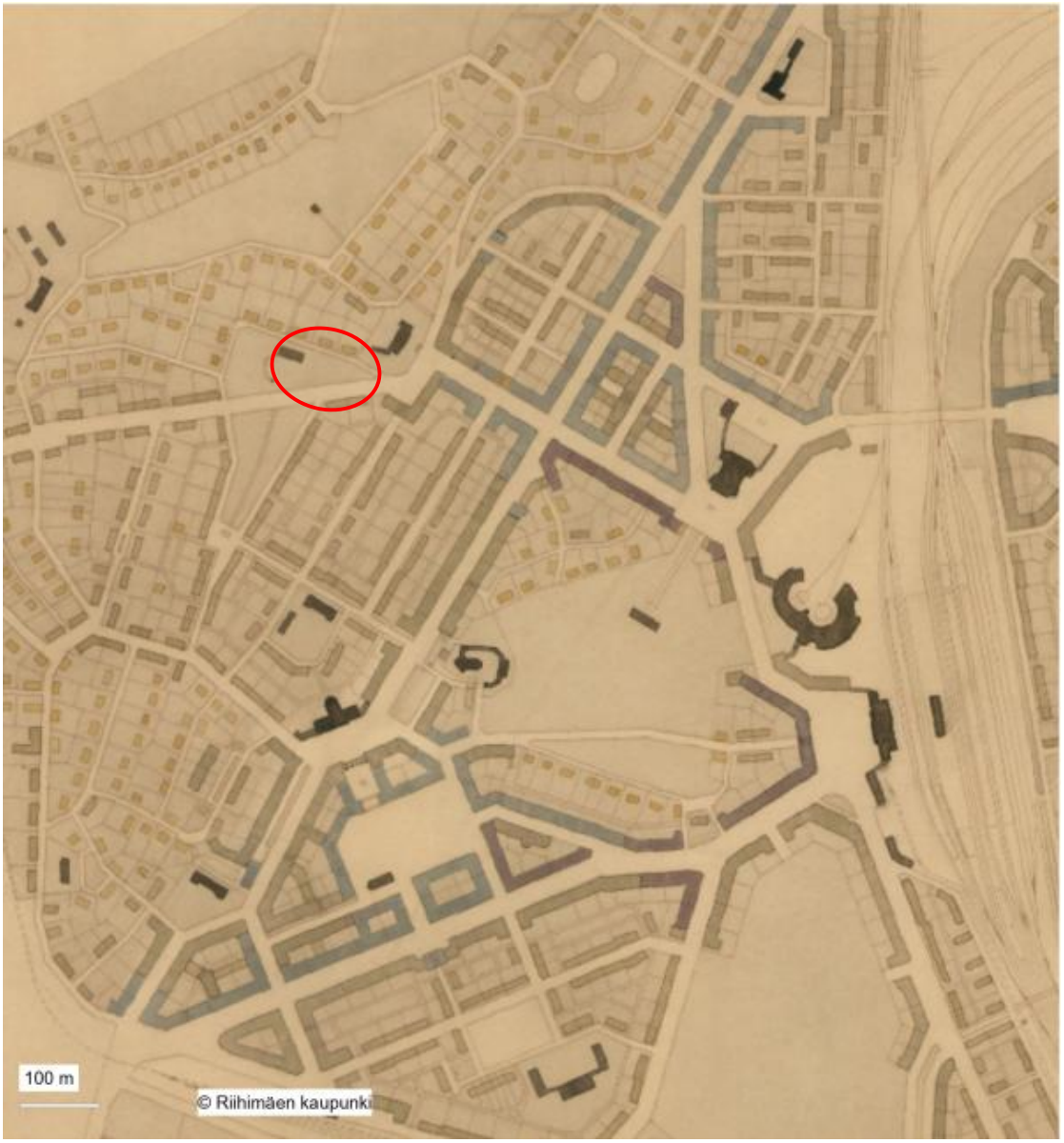

Kuva 3. *Meurmanin asemakaava, joka vahvistettiin vuonna 1925. Katujen päätteisiin on sijoitettu julkisia rakennuksia. Punaisella merkitty kauppalantalon tuleva tontti. Riihimäen kaupungin karttapalvelu*

Meurmanin asemakaava oli keskustassa voimassa vuoteen 1959, jolloin keskustan asemakaavaa uudistettiin, kun ensin oli saatu kauppalan uusi yleiskaava valmiiksi vuonna 1954. (Hoffrén & Penttilä 1979 s. 843) Nykyisin kaupungintalon kohdalla on edelleen voimassa tuo vuoden 1959 asemakaava.

Kuva 4. *Ilmakuva 1950- ja -60-lukujen vaihteesta. Kuvassa näkyy hyvin ”meurmanilainen metsäkaupunkiajattelu”, jossa kaupunkiin jätettiin metsää tai puistoa erilaisten toiminnallisten vyöhykkeiden välille. (Nikula s.138) Nuolella osoitettu kauppalan kirjasto- ja virastotalo. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Kaupungintalon ensimmäinen vaihe

Vuodesta 1922, kun Riihimäestä tuli kauppala, toimivat kauppalan virastot vuokratiloissa. Ensimmäinen tila oli Elantolan yläkerrassa Hämeenkadulla, toinen valtion omistamassa talossa Oikokatu 17:ssa ja sen jälkeen osoitteessa Pohjoinen Rautatienkatu 22. Pisimpään virastot ehtivät olla Asunto-osakeyhtiö Västäräkin talossa vuodesta 1930 aina oman kauppalan virastotalon valmistumiseen asti eli vuoteen 1948. Myös kauppalanvaltuusto kokoontui vuokratuissa tiloissa ennen valtuustosalin valmistumista uuteen virastotaloon. Sotien jälkeen alkoivat kauppalan tehtävät ja henkilöstön määrä lisääntyä siinä määrin, että tarvittiin oma virastotalo. (Hoffrén & Penttilä s. 788, 817)

Kirjasto oli perustettu Riihimäelle vuonna 1936. Myös se toimi aluksi vuokratiloissa Pohjoisella Rautatienkadulla, numerossa 18. Kirjaston tilat kävivät kuitenkin aikaa myöten ahtaiksi. Kun vielä alkuperäinen vuokranantaja Sotilaskotiyhdistys myi rakennuksen, jossa kirjasto sijaitsi, yksityiselle, alettiin tosissaan pohtia uutta sijoitusta kirjastolle. Aluksi sitä kaavailtiin ammattikoulun yhteyteen, mutta sitten keksittiin yhdistää se Kalevankatu 1:een suunniteltuun kauppalantaloon. (Penttilä s. 61-63)

Tontti ennen kauppalantaloa

Mistään lähteistä ei käynyt ilmi, miksi kauppalantalon paikaksi valittiin Kalevankatu 1. Ehkä syynä oli se, että kaupungin keskustaksi oli alkanut muodostua Hämeenkadun ja Keskuskadun alue ja tontti oli lähellä näitä, lähes Keskuskadun päätteenä. Lisäksi Meurmanin kaavassa oli Keskuskadun päätteeksi esitetty isoa rakennusta. Joka tapauksessa talo päätettiin rakentaa tontille, jossa oli jo vuonna 1940 valmistunut väestönsuoja. Tontti oli siis mitä ilmeisimmin kaupungin omistuksessa. Väestönsuoja on

edelleen osa rakennuksen kellaria. (Hoffrén & Penttilä s. 818) Väestösuojan seinässä on laatta, jossa kerrotaan sen olevan Ruotsin lahja vuonna 1940.

Kuva 5. *Laatta väestönsuojan seinässä.*

Vuonna 1940 Ruotsissa järjestettiin kansalaiskeräys Suomen kansan auttamiseksi. Tunnetuin kansalaiskeräyksen tuotolla valmistettu asia ovat pientalot, jotka toimitettiin Suomeen elementteinä. Näitä rakennuksia kutsutaan usein ”ruotsalaistaloiksi”. (https://www.saviniemi.fi/ruotsalaisista-lahjataloista-pikavauhtia-koteja-siirtovaelle/)

Ruotsin kaupunkiliiton toimesta alkoi Suomen ja Ruotsin välillä ystävyyskaupunkitoiminta vuonna 1940. Riihimäen ystävyyskaupungiksi tuli Karlskoga. Ystävyyskaupunkitoiminta tarkoitti aluksi avunantoa. (https://www.riihimaki.fi/palvelut/konserni-ja-hallintopalvelut/kaupunginkanslia/1568-2/) Kunnille tarjottiin Ruotsista henkilö- tai tavara-apua. Tavara-apu rajoitettiin sellaisiin välineisiin, joita vapailla markkinoilla ei ollut saatavissa. Ennen talvisodan päättymistä 13.3.1940 apua ehdittiin toimittaa perille vain poikkeustapauksissa. Talvisodan päättymisen jälkeen maaliskuun lopulla 1940 Ruotsin antama apu organisoitiin uudelleen ja kohdennettiin erityisesti jälleenrakentamiseen. (http://www3.jkl.fi/ksmuseo/ystavyyskaupungit/index2.html) Riihimäen kauppala sai Ruotsista rahallista apua, josta 40 000 kr käytettiin mm. betoniraudan hankkimiseksi väestönsuojiin. (Hoffrén & Penttilä s. 1043) Toinen vastaava, ennen sen päällä nykyisen olevaa rakennusta rakennettu väestönsuoja on Riihimäen linja-autoaseman alla. (Riihimäen vanhan linja-autoaseman kulttuuriympäristö- ja kaupunkikuvallinen selvitys 24.1.2014, s. 21)

Kauppalantalon ensimmäisen vaiheen rakennusselostuksen (Valorinnan arkkitehtitoimisto 18.8.1946) mukaan tontilla oli myös puutalo, joka purettiin pois uudisrakennuksen tieltä. Purettu rakennus on esitetty myös kirjasto- ja virastotalon asemapiirroksessa.

Rakentaminen

Kaupungintalon ensimmäisen vaiheen, kirjasto- ja virastotalon, rakennusaikaan oli voimassa Meurmanin vuoden 1925 asemakaava. Siinä aivan kaupungintalon paikalle ei ole esitetty rakennusta, mutta sen molemmin puolin on hahmoteltu isot rakennukset. Nykyisen Puhaltajan patsaan kohdalle, Keskuskadun päätteeksi on asemakaavassa hahmoteltu suurehko rakennus. Lisäksi nykyiselle kaupungintalon tontille on esitetty myös julkisen rakennuksen oloista massaa. Kaupungintalo rakennettiin näiden väliin.

Kaupungintalo oli alun perin nimeltään ”kirjasto- ja virastotalo”. Sen oli tarkoitus olla ensimmäinen osa kauppalantalon ”rakennusryhmästä”, mikä kuvastaa hyvin tuon ajan

voimakasta uskoa siihen, miten Riihimäki tulee kasvamaan. Kaupunginhallitus laaditutti rakennuksen suunnitelmat vuoden 1946 aikana arkkitehti Veli Valorinnalla. (Kunnalliskertomus 1946, s.12)

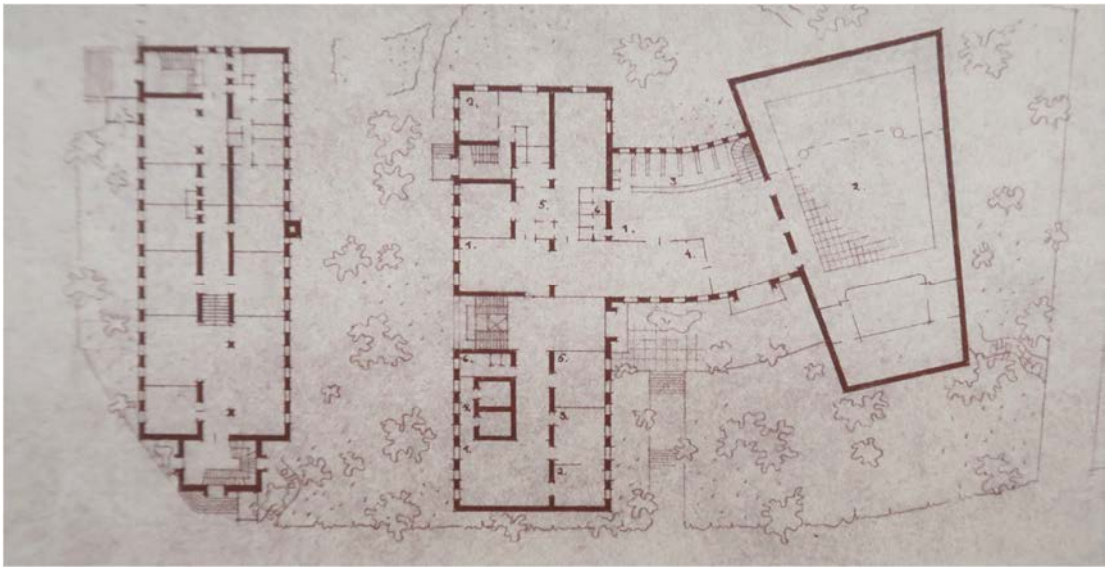

Kuva 6. *Suunniteltu kunnallisten rakennusten ryhmä, joka toteutuessaan olisi vastannut Meurmanin esitystä suuresta rakennuksesta Keskuskadun päätteenä. Vasemmalla piirroksessa toteutunut kirjasto- ja virastotalo. Luonnos Veli Valorinta 1946. Kuva Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

Kauppalan valtuuston kokouksessa 27.9.1946 käsiteltiin kirjasto- ja virastotalon rakennustöihin ryhtymistä. Esittelytekstissä todetaan, että ensin oli suunniteltu kaksikerroksista rakennusta, jolle oli jo saatu rakennuslupakin. Sittemmin oli todettu, etteivät kaikki virastot, joille olisi saatava tilaa, mahdu sinne. Siksi oli lopulta päädytty esittämään kolmikerroksista rakennusta, jonka esityksen valtuusto hyväksyi.

Kirjasto- ja virastotalon rakentaminen aloitettiin lokakuussa 1946. Kunnalliskertomuksessa kuvataan rakennuksen rakenteita seuraavasti: ”*Kantavana rakenteena on 1-2 kerroksessa 30 sm:n punainen tiili, 3 kerroksessa 20 sm:n tärytiili ja lämpöeristyksenä koko talossa 15 sm:n paksuinen kevytbetoni. Välipohjat tehdään rautabetonista*.”

Vuoden 1947 Kunnalliskertomuksessa kerrotaan, että harjannostajaiset olivat 8.3.1947 ja että rakennus oli valmis vuodenvaihteessa eräitä sisustustöitä lukuun ottamatta. Samassa yhteydessä lueteltiin urakoitsijat. Työ tehtiin kunnan oman rakennustoimiston työnä, mutta valtuusto oli kehottanut järjestämään työmaalle niin paljon aliurakoita kuin mahdollista. Vastaavana rakennusmestarina toimi P. Lehtinen ja työnjohtajana M. Turunen. Vesi- ja lämpöjohtotyöt suoritti Riihimäen Vesi ja Lämpö Oy, sähkötyöt Riihimäen Sähkö-Teho Oy, maalaustyöt Riihimäen Maalaamo Oy, kivityöt kivenhakkaaja U. Härkönen, mosaiikki- ja sokkelityöt Insinööritoimisto Teho Oy ja terastimassan toimitti M. Hamaran kivivalimo. Kertomuksessa todetaan, että rakennustarpeita oli riittävästi, mutta että esimerkiksi metalliosien saanti oli hankalaa. Myös työvoimapulaa valitettiin. Rakennus tuli maksamaan noin 16 milj. markkaa.

Rakennuksen sisustus tilattiin erikseen ja arkkitehti Valorinta oli suunnitellut pääosan kalusteista. Kalusteet valmisti Riihimäen Saha Oy. (Riihimäen sanomat 17.2.1948)

Kirjasto- ja virastotalon ensimmäinen vaihe valmistui tammikuussa 1948 siten, että virastot muuttivat rakennukseen tammikuun puolivälissä, kirjasto aukesi 10.5.1948 ja valtuusto kokoontui ensimmäisen kerran uudessa valtuustosalissa 11.6.1948. Rakennuksen kellarissa olevan pommisuojan tilat kunnostettiin väliaikaisiksi jatkokoulun metalliverstaan tiloiksi sekä arkistoksi ja varastotiloiksi. (Kunnalliskertomus 1948)

Valokuvissa näkyy kirjasto- ja virastotalon vieressä, sen länsipuolella, matalampi rakennus. Se lienee kunnalliskertomuksessa 1948 mainittu autotalli-, korjaamo- ja varastorakennus, joka valmistui vuoden 1948 aikana. Rakennuksesta mainitaan kunnalliskertomuksessa, että se on ”*varustettu lämpökeskuksella, joka antaa lämmön myös myöhemmin tehtäville lisärakennuksille*.” Eli kirjasto- ja virastotalon valmistumisen aikaan oli vielä suunnitelmissa rakentaa lisää kauppalaa palvelevia rakennuksia tontille.

Kuva 7. *Kauppalantalo vuonna 1957. Portaat johtavat ovelle ja niiden vieressä on käynti kellariin, jossa on jo ennen virastotaloa tontilla sijainnut väestönsuoja. Vasemmassa reunassa näkyy autotalli-, korjaamo ja varastorakennus. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Arkkitehtuurista

Kauppalantalon ensimmäinen vaihe edustaa 1940-luvun arkkitehtisuunnittelua, jossa massoittelun selkeys antaa tilaa huolellisesti mietityille detaljeille ja valituille materiaaleille. Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkistossa säilyneiden piirustusten perusteella voidaan todeta arkkitehti Valorinnan suunnitelleen kaiken todellakin detaljeja myöten. Julkisivuissa on käytetty kestävää ja arvokkaan vaikutelman luovaa terastirappausta, sokkelin ollessa tehty tummista pesubetonilaatoista. Alun perin rakennuksessa oli kaksi pääsisäänkäyntiä, toinen kaakkoispäädystä ja toinen lounaisseinustalta. Kaakkoispäädystä pääsi kirjastoon ja lounaisseinustan ovesta virastoihin. Molemmissa johtivat komeat ja juhlalliset portaat kadun tasosta ovelle. Sommittelultaan julkisivut olivat eleettömät, mutta laadun tunnun niihin luovat materiaalivalinnat ja detaljointi. Esimerkiksi porrashuoneiden ja kirjaston ikkunanpielet ovat Tampereen harmaata graniittia, samaa, jota on käytetty ulkoportaissa. (Riihimäen sanomat 17.2.1048)

Rakennuksen alla olevaan väestönsuojaan oli kaksi käyntiä, jotka sijoittuivat pääsisäänkäyntien yhteyteen. Sisäänkäyntien katot olivat ilmeisesti eräänlaiset ”istutusaltaat”, koska vanhoissa valokuvissa (jopa laajennuksen jälkeen) niiden katoilla on istutuksia. (kuva 8.)

Kaakkoispäädyn porrashuoneen ja rakennuksen rungon väliin jäi kadun varrella pieni kolmionmuotoinen tasanne. Siihen oli alkuperäisissä suunnitelmissa kaavailtu patsasta tai pientä suihkulähdettä. Kumpikaan ei toteutunut. (kuva 9.)

Kuva 8. *Päädyn portaat johtavat ovelle, josta oli käynti ensimmäisen kerroksen kirjastoon ja porrashuonetta myöten ylimmän kerroksen valtuustosaliin. Taustalla vasemmalla näkyy autotalli-, korjaamo ja varastorakennus. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Kuva 9. *Veli Valorinnan piirros, miltä kirjasto- ja virastotalo tulee näyttämään. Porrashuoneen viereiselle kolmiotasanteelle on luonnosteltu suihkulähde.*

Rakennuksen toimistotilat oli järjestelty kerroksissa keskikäytävän varrelle. Käytävälle tuli valoa toimistotilojen ovien kautta, koska ovissa oli lasit. Samaa ajatusta arkkitehti käytti myös kirjaston tiloissa, joissa oli paljon lasiovia ja sisäikkunoita, mikä toi tiloihin valoa ja ilmavuutta.

Rakennuksen päätilat olivat valtuustosali ja sen viereiset kaupunginhallituksen ja lautakuntien kokoontumishuoneet kolmannen kerroksen eteläpäädyssä sekä kirjasto rakennuksen ensimmäisen kerroksen eteläpäädyssä. Näihin tiloihin oli käynti eteläpäädyn ulko-oven ja portaikon kautta.

Rakennuksessa oli myös kaksi asuntoa ensimmäisessä kerroksessa, takapihan puolella. Ne olivat vahtimestaria ja talonmiestä varten. Asuntoihin oli käynti omasta ulkoovesta takajulkisivulla.

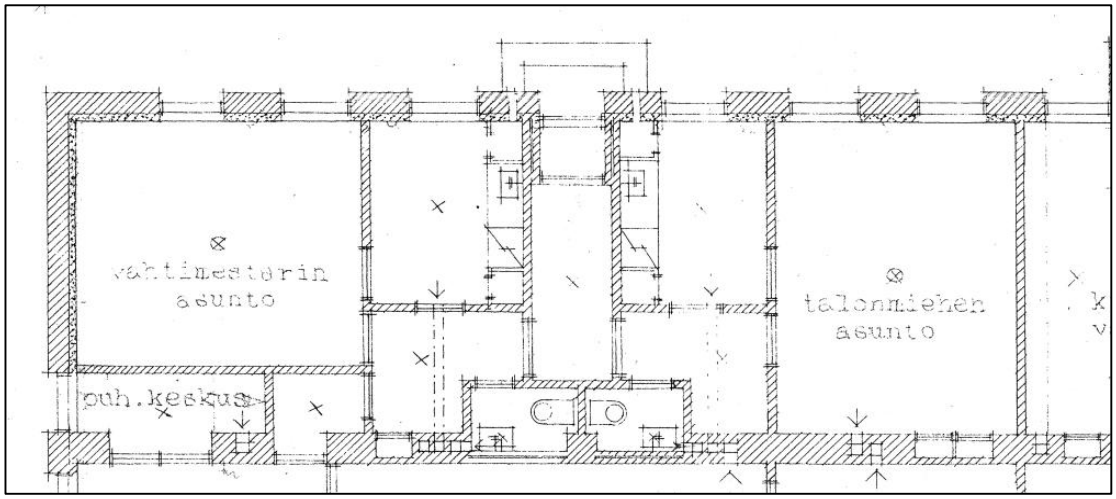

Kuva 10. *Vahtimestarin ja talonmiehen asunnot ensimmäisessä kerroksessa, kirjaston tilojen vieressä. Niihin oli käynti suoraan ulkoa ja vain vahtimestarin asunnosta oli sisäyhteys virastotaloon. Kuva Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

Kirjasto oli valoisa ja korkea tila, jossa korkea tila yhdistyi matalampiin lasiseinien kautta. Korkeassa tilassa on kolme pilaria, jotka valokuvien perusteella olivat alun perin kiiltomaalattuja. Kirjaston lattiat olivat Riihimäen sanomien mukaan (17.2.1948) mosaiikkibetonia.

Kirjastoissa lainaussalista oli muodostunut 1910-luvulta lähtien toiminnan keskipiste, koska kirjat olivat avohyllyissä, joista lainaajat saattoivat itse selata kokoelmia. Avohyllyissä oli aktiivikokoelma ja varastossa pidettiin harvemmin käytettäviä julkaisuja. (Vartola) Näin toimi myös Riihimäen kirjasto valokuvien perusteella arvioiden.

Kirjastojen toimintaa käsittelevää lainsäädäntöä on ollut vuodesta 1928, jolloin laadittiin Kansankirjastolaki, joka kannusti kuntia ottamaan kirjaston osaksi omia palveluitaan. Kouluhallituksen yhteyteen perustettu valtion kirjastotoimikunta alkoi jakaa avustuksia kirjastohuoneistojen hankkimiseen ja kunnossapitoon. Vuodesta 1932 edellytettiin kunnalta omaa rahoitusosuutta ja vähitellen myös kunnanhallituksen hyväksymiä piirustuksia, työselitystä ja kustannusarviota. Jälleenrakennuskaudella annettiin sitten myös käytännön ohjeita kirjastojen järjestämiseksi ja vuonna 1948 Suomen kirjastoseura julkaisi oppaan Maaseudun kirjastohuoneistot. Siinä kannustettiin sijoittamaan kirjasto esimerkiksi kunnantalon yhteyteen. (Vartola) Juuri kuten Riihimäellä oli tehty.

Kaikki kirjaston kalusteet olivat arkkitehti Valorinnan suunnittelemia. Kalusteiden piirustukset ovat Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkistossa. Arkkitehti Valorinta oli myös tutkinut kirjastotilaa seinäprojektioiden avulla ja korkean tilan keskellä olevasta lainaustiskistä hän oli tehnyt perspektiivipiirroksen. Säilyneiden arkkitehti- ja kalustepiirustusten perusteella Valorinta tuntuu eläytyneen vahvasti suunnittelutyöhönsä. Hän on paikoin piirtänyt detaljit jopa mittakaavassa 1:1 eli luonnollisessa koossa.

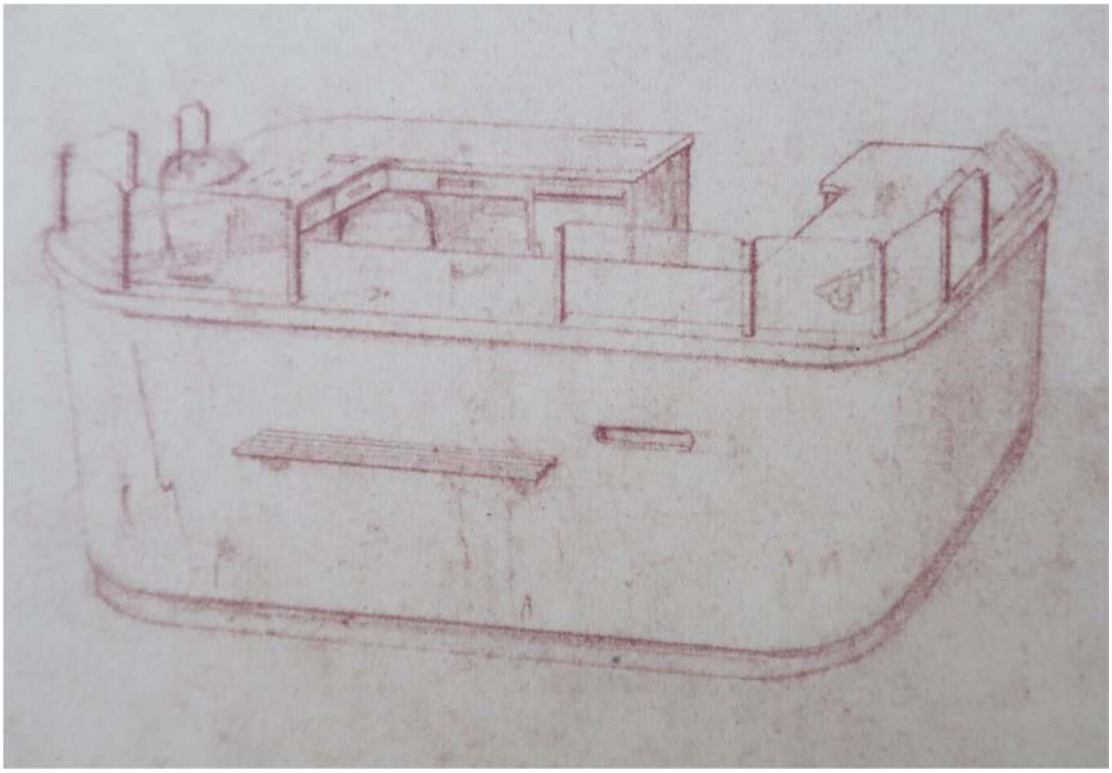

Kuva 11. *Perspektiivipiirros lainaustiskistä. Arkkitehti Valorinta. Kuva Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

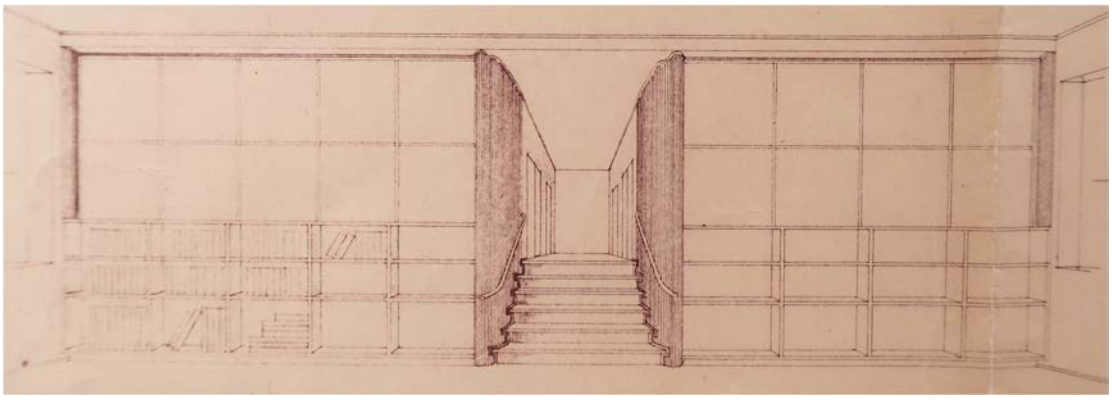

Kuva 12. *Seinäprojektio kirjaston korkean ja matalien tilojen välisistä lasiseinistä. Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

Kuva 13. *Kirjasto alkuperäisessä asussaan n. vuonna 1950. Korkeasta tilasta on ikkunaseinät matalampiin tiloihin käytävän varrella kuten yllä olevassa projektiossa on kuvattu. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Kuva 14. *Kirjastosali 1948. Tiskin takana kirjastonhoitaja Annikki Pohjonen. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Kauppalanvaltuuston sali ja kauppalanhallituksen kokoushuone olivat vierekkäin kolmannessa kerroksessa. Molempiin oli myös suunniteltu ja teetetty kalusteet juuri kyseistä tilaa varten arkkitehti Valorinnan suunnitelmien mukaan. Valtuustosalin seinissä käytettiin lakattua, kauniskuvioista mäntyvaneria, joka oli 1940-luvulla hyvinkin muodikasta. Samaa vaneria käytettiin myös koko rakennuksen väliovissa. Valtuustosalin pöydät olivat koivua.

Valtuustosalin takaosassa oli salin ja porrashuoneen välissä eteinen, joka oli kalustettu ikään kuin odotushuoneeksi. Valtuustosalin wc-tilat sijoitettiin kaakkoispäädyn porrashuoneen yhteyteen, vaikka jossain pohjapiirroksissa ne oli esitetty lämpiöön.

Valaisimet hankittiin kutakin tilaa varten harkittuina. Valtuustosalissa ovat komeimmat, eräänlaiset modernit kattokruunut. Hallituksen huoneessa ja kirjastossa oli messinkiset valaisimet.

Rakenteista ja materiaaleista

Tässä on käytetty lähteenä ensimmäisen vaiheen työselitystä, Valorinnan arkkitehtitoimisto 18.8.1946 sekä Teknisen palvelukeskuksen arkistossa olevia alkuperäisiä piirustuksia ja muista työselostuksia.

Tontilla olleen väestönsuojan rakenteet on tehty betonista. Erityisen huomionarvoinen on väestönsuojan yläpohjan paksuus, jonka on piirustuksiin merkitty olevan 1600 mm. Paksuus mitattiin 2000-luvun alussa kosteusvaurion korjaamisen yhteydessä. Jos piirustuksiin on luottaminen, ovat myös seinät paksuudeltaan reilun metrin luokkaa.

Rakennuspaikkaa muotoiltiin jonkin verran ja väestösuojan sisäänkäyntejä jouduttiin muokkaamaan. Alapohjarakenteeksi väestönsuojan kupeeseen tehtyihin kellaritiloihin valettiin 10 cm betonilaatta. Rakennus salaojitettiin ”normaaliin tapaan” 10 cm salaojaputkilla.

Vedeneristykseen käytettiin kellarin lattioissa ja seinissä bitumisivelyä ja wc-tilojen lattioissa asfalttihuopaa bitumisivelyin, jolloin eristys nostettiin 20 cm seinille.

Ulkoseinät muurattiin punaisista tiilistä 1 ½ kiven vahvuisiksi ja lämmöneristettiin sisäpinnasta 10 cm kevytbetonilla. Ikkunoiden kiinnitystä varten muurattiin ikkuna-aukkojen pieliin kuivasta puusta tehdyt ja tervatut puupalat. Ulkoseinillä patterien taustalle asennettiin lämmöneristeeksi ½” insuliittilevyt, jotka oli molemmin puolin pietty. Insuliittilevy verhottiin syrjälleen muuratuilla tiilillä. Ikkunapenkit tehtiin betonista.

Väliseinät muurattiin myös tiilestä. Kaikki sisäseinät rapattiin.

Välipohjat tehtiin alalaattapalkistoina rautabetonista. Lattiat rakennettiin 1 ¼ ” lankuista puukorokkeiden varaan. Täytteenä käytettiin kutterilastua huonetiloissa ja koksikuonaa käytävien kohdalla. Lattian pintamateriaalina oli käytävillä, portaissa ja kirjastossa mosaiikkibetoni ja muissa huonetiloissa lauta. Wc-tiloihin valettiin betonilaatat, jotka työselityksen mukaan värjättiin tai laatoitettiin.

Ikkunat tehtiin puusta ja kellarikerroksen ikkunat olivat sisään-ulosaukeavat, muiden kerrosten ikkunoiden ollessa vain sisäänpäin aukeavia.

Ovet tehtiin kaunissyisestä mäntypintaisesta vanerista paitsi kellarissa, jossa käytettiin peiliovia. Ulko-ovissa ja toimistohuoneiden käytävien ovissa käytettiin lasipeilejä. Peilien nurkat ovat pyöristettyjä, mikä tekee ovista huolitellut ja antaa niille luonnetta.

Rakennuksen ilmanvaihtona toimi koneellinen poisto lukuun ottamatta mm. asuntoja, kirjaston sanomalehtien lukuhuonetta sekä valtuuston istuntosalin eteistä. Näissä tiloissa oli luonnollinen ilmanvaihto tulo- ja poistoilmaventtiileineen. Poistokanavat olivat rakennusaineisia, vaakahormit eterniittiä ja pystyhormit muurattuja. Luonnollisen ilmanvaihdon poisto johdettiin muurattuihin pystyhormeihin. Ylimmän kerroksen käytävän katossa koneellisen poiston hormit koottiin yhteen ja poistoilma ohjattiin ullakolla olevalle poistoilmakoneelle. Tuloilma otettiin toimistotiloihin ikkunoita avaamalla. Ikkunoissa oli yksi vaakajako alaosassa ja tämä kapea alaikkuna toimi ilmeisesti tuloilmaikkunana.

Kirjaston sisustus ei sisältynyt urakkaan, vaan se tehtiin eri suunnitelman mukaan.

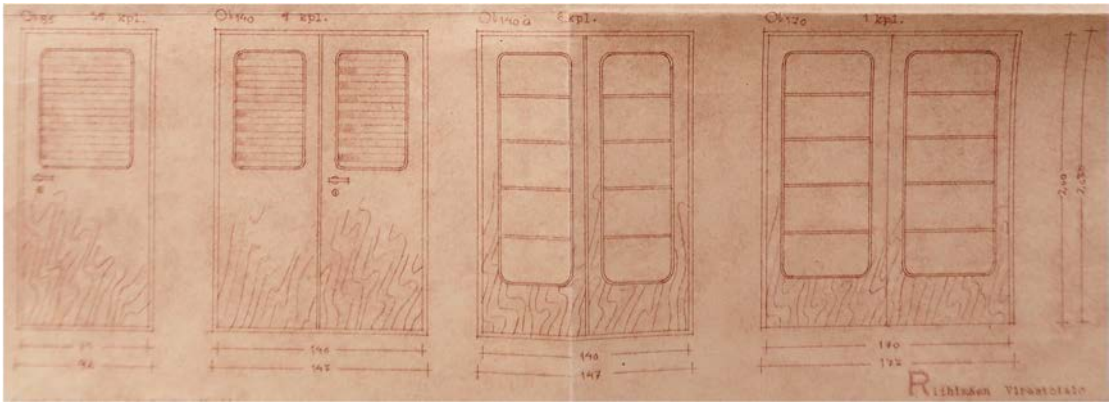

Kuva 15. *Ovipiirustus, jossa yleisin ovi on vasemmanpuoleisin (35 kpl) ja toinen oikealta on puolestaan ovi porrashuoneesta käytävälle. Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

Kuva 16. *Vasemmalla alkuperäinen ovi porrashuoneen ja toimistokäytävän välillä. Porrashuoneen ovet on korvattu vuoden 2003 korjauksessa teräslasipalo-ovilla. Oikealla kuva kohti alkuperäistä kirjastosalia, jonka lattiapintana on sama mosaiikkibetoni kuin käytävällä. Mosaiikkibetoni on korvattu vuoden 2003 korjauksessa parketilla. Kuvat vuodelta 2001, Teknisen Palvelukeskuksen arkisto.*

Kaupungiksi tulon yhteydessä vuonna 1960 päätyseinään kiinnitettiin Tampereen harmaasta graniitista veistetty Riihimäen kaupungin vaakuna**,** jonka on suunnitellut Arttu Brummer. Vaakunan heraldinen selitys kuuluu: “Kultaisen vyön jakama kilpi, jonka hopeisessa yläkentässä on seitsemän ylöspäin nousevaa punaista tulenliekkiä ja punaisessa ala kentässä kultainen lyhde.” Kuvioiden symboliikka liittyy Hausjärven maatalouteen, rautatien vaikutukseen ja Riihimäen laajamittaiseen teolliseen toimintaan. (http://riksu.net/riksu/kotikaupunkipolulla/kaupungintalo/)

Muutokset ennen laajennusvaihetta

Ensimmäisessä kerroksessa oli vuonna 1954 muutettu vahtimestarin tilat porrashuoneen vieressä kassan tiloiksi.

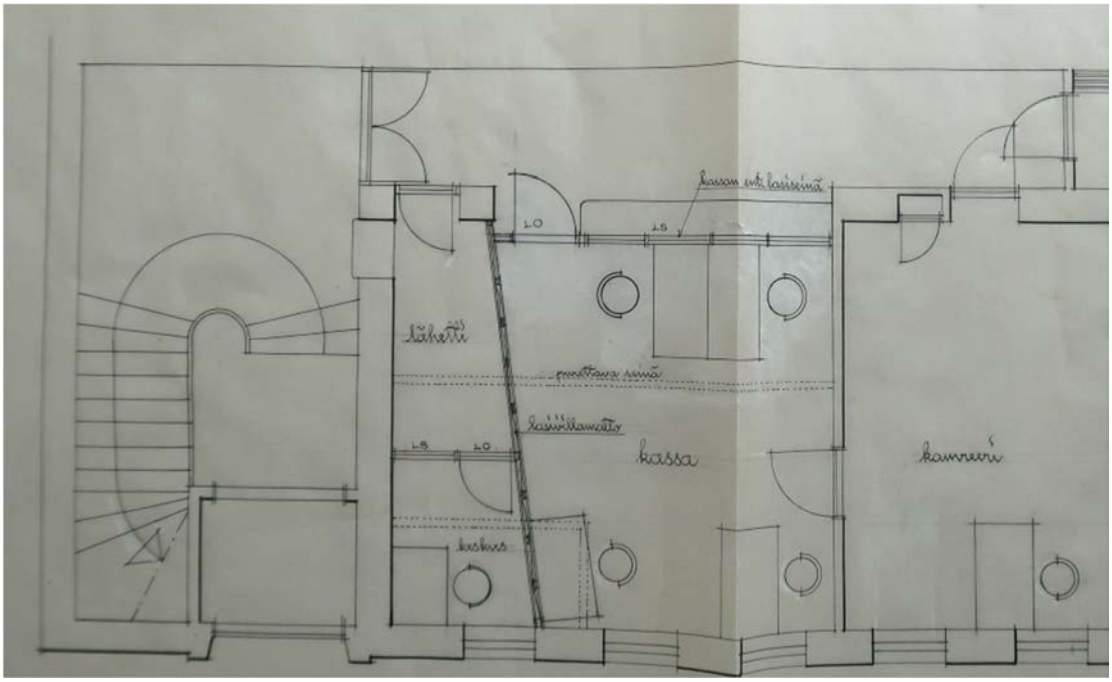

Kuva 17. *Kassan tilojen siirtäminen toisesta kerroksesta ensimmäiseen, vahtimestarin tilan paikalle. Samalla tilasta "lohkaistiin" vinosti kulkevalla väliseinällä tilat lähetille ja keskukselle. Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

Vuonna 1955 kirjaston johtokunnan pöytäkirjoista voidaan todeta, että kirjasto- ja virastotalossa olevat tilat alkoivat käydä ahtaiksi. Niinpä vuonna 1955 tehtiin suunnitelma rakennuksen laajentamiseksi, jotta kirjasto saisi lisää tiloja. Laajennusta kaavailtiin olevan rakennuksen itäpuolelle niin yksi- kuin kaksikerroksisena versiona. Laajennusta ei kuitenkaan toteutettu, mutta kirjasto sai varastotilaa kellarista sekä osapäiväisen lähetin, joka nouti kirjoja varastosta. (Penttilä 1986 s. 98-99 ja Teknisen palvelukeskusten arkiston piirustukset)

Tilanahtaus kirjastossa oli kuitenkin jatkuvaa ja vuonna 1960 kirjastonjohtaja Olavi Päiviö luovutti oman huoneensa osaksi yleistä kirjastotilaa. (Penttilä 1986, s. 102)

Eräs esitys oli myös muuttaa kirjasto- ja virastotalon viereinen autotalli-korjaamorakennus kirjaston tiloiksi, mutta se ei saanut kannatusta. Lopulta kirjasto sai uudet tilat entisen KOP:n pankkitiloista. Kirjasto muutti niihin vuonna 1965. Näin kaupungintalolla vapautui tilaa virastokäyttöön. (Penttilä s. 98-105)

Kirjaston tiloihin sijoitettiin vuonna 1966 palkat, laskutus, kirjanpito ja kassa sekä kamreerin toimisto. Tiloihin sijoitettiin myös kokous- ja kahvihuone sekä rakennettiin pieni keittiö. Vanhan lehtienlukusalin nurkkaan rakennettiin kassaholvi. Lasiseinä kokous- ja kahvihuoneesta kohti kassaa levytettiin umpeen. Suunnitelmat laati kaupunginarkkitehti Kalevi Väyrynen.

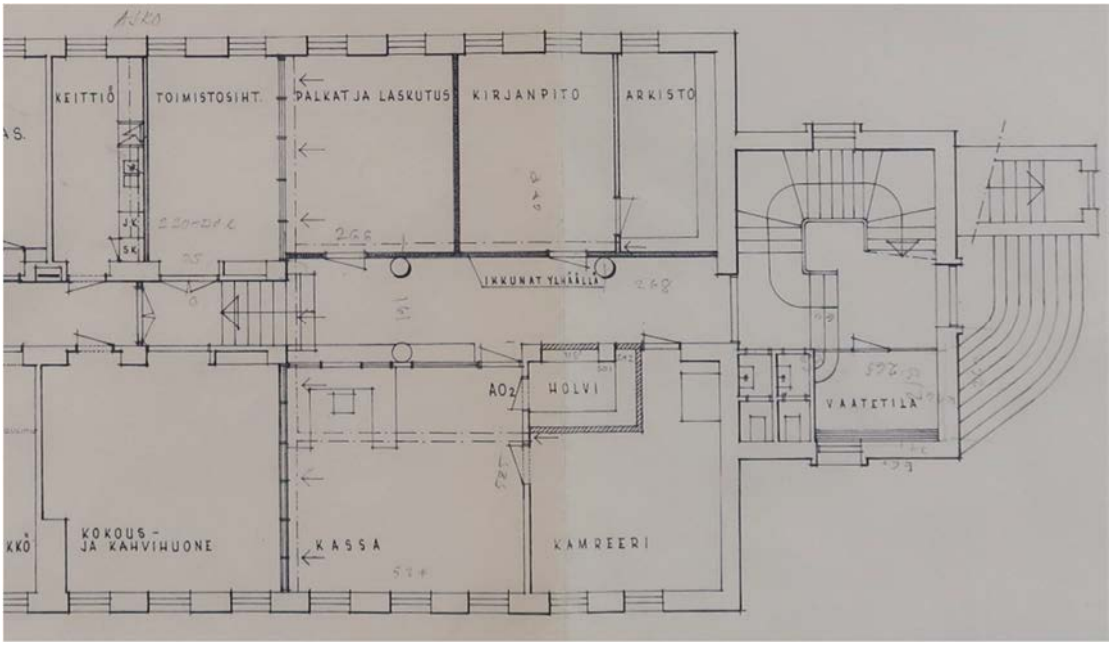

Kuva 18. *Kirjaston tilojen muuttaminen toimistotiloiksi ja kokous- ja kahvihuoneen sekä keittiön sijoittaminen vuonna 1966. Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

Kuva 19. *Kirjastosta rahatoimistoksi muutettu korkea tila ensimmäisessä kerroksessa. Korkeasta tilasta matalampaan avautuneet ikkunat on ummistettu ja väliseinä tiskeineen rakennettu korkeaan tilaan. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Alun perin valtuustosalin takaosassa oli väliseinällä erotettu eteinen, jossa ilmeisesti esittelijät saattoivat odotella vuoroaan. Vuodelta 1965 on suunnitelma, jossa valtuustosalia laajennetaan purkamalla väliseinä, jolloin eteisen tilat tulivat osaksi valtuustosalia.

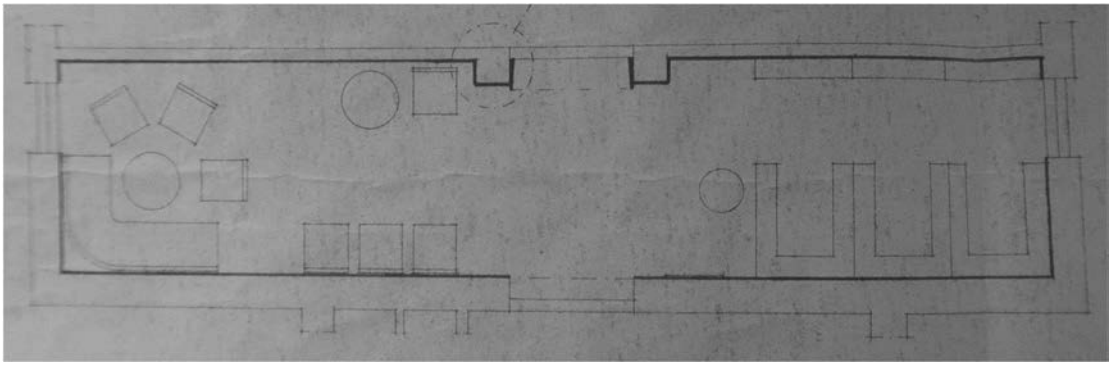

Kuva 20. *Valtuustosalin eteisen kalustus vuonna 1948. Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

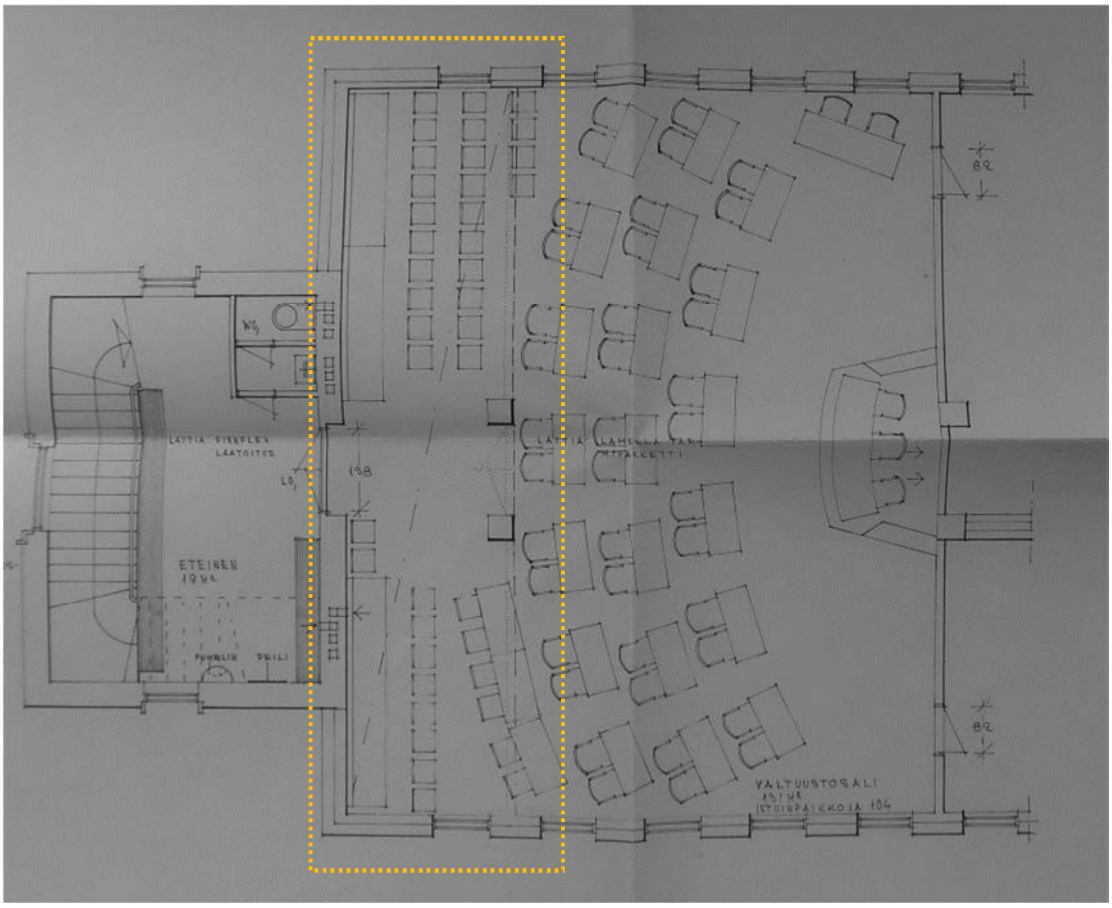

Kuva 21. *Eteistilan liittäminen osaksi valtuustosalia. Samalla salin lautalattia vaihdettiin parketiksi. Piirustus vuodelta 1965, kaupunginarkkitehti Kalevi Väyrynen. Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

Kuva 22. *Alkuperäinen valtuustosali vuonna 1961. Takaseinän pinta on vaneria kuten ikkunaseinienkin pinta. Tila on kuin kaunis puurasia. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Kuva 23. *Valtuustosali vuoden 1965 jälkeen, kun lämpiö on yhdistetty saliin ja lautalattia muutettu parkettilattiaksi. Vaneripintainen takaseinä on purettu ja ikkunaseinien vaneripinta peitetty verhoilla. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Kaupungintalon toinen vaihe

Kaupungin työntekijämäärä ja vastuulla olevat asiat lisääntyivät koko ajan, joten tilaa tarvittiin yhä enemmän. Jonkin aikaa tultiin toimeen kirjastolta vapautuneiden tilojen avulla, mutta 1970-luvun alkaessa tuli ilmeiseksi, että kaupungintaloon on rakennettava laajennus. Silloinen kaupunginarkkitehti Kalevi Väyrynen alkoi selvittää eri virastojen tilantarpeita, joiden pohjalta hän laati tilaohjelman laajennusta ja vanhan osan peruskorjausta varten. Asemakaavamuutosta ei laajennuksen rakentamista varten

tarvittu, koska ”keskikaupungin” asemakaavan uusimisen yhteydessä oli kaupungintalon tontti laajennettu käsittämään myös viereinen tontti Harjurinnekadun varressa. (Väyrynen kirjeessä kaupunginhallitukselle 26.11.1970)

Kaupungintalon laajennusosaan suunniteltiin kellariin arkistotilat, joiden suunnitelmat hyväksytettiin valtionarkistossa. Hyväksymiskirjeessä 29.11.1972 todetaan kuitenkin, että ”*hyväksyminen on annettu ehdolla, että jatkosuunnittelussa ja toteuttamisvaiheessa otetaan kaikilta osin huomioon valtionarkiston yleisissä ohjeissa n:o 1 (7.10.1960) arkistohuoneista annetut määräykset*.”

Pääpiirustuksissa (vahvistettu 17.8.1972) laajennusosan pohjakerrokseen oli suunniteltu Yleisradion studiotilaa tarkkaamoineen pohjoispäätyyn. Asiasta on myös Kalevi Väyrysen kirje tekniselle lautakunnalle 7.5.1973. Studio ei ilmeisesti kuitenkaan koskaan toteutunut, sillä YLE:n vuosikertomuksissa 1970-luvulta ei ole mainittu Riihimäen lähetysasemaa ja studiota ei myöskään ole enää toteutussuunnitelmissa.

Laajennusvaiheen pääurakoitsijana toimi Hyvinkään Talorakennus Oy, maalaustyöt teki Maalaamo J. Sjöman, metallirakenteet toimitti Metallityö E. Väkiparta, lasityöt Lasiliike N. Lähteenmäki ja alumiinirakenteet Konepaja Mäkelin.

Laajennuksen tieltä purettiin kunnantalon viereinen autotalli-korjaamorakennus sekä vanhaan osaan johtanut komea portaikko lounaisjulkisivussa.

Laajennusosan rakentaminen alkoi 6.10.1972 ja valmis rakennus otettiin vastaan 3.9.1973. (Työmaapäiväkirja) Tosin muutto laajennusosaan alkoi jo 10.7.1973. (Riihimäen sanomat 11.7.1973)

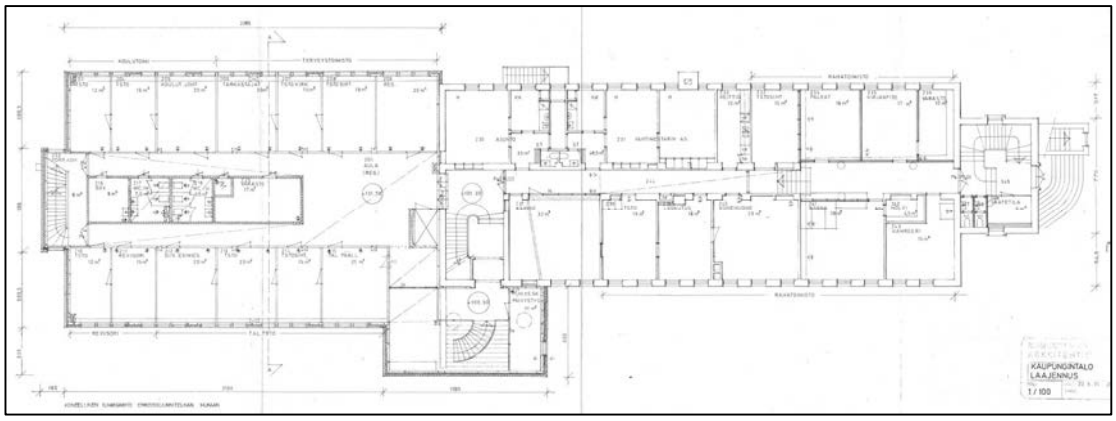

Kuva 24. *Laajennuksen toisen kerroksen pohjapiirros. Laajennukseen tuli yksi kerros enemmän kuin vanhaan, jolloin kerrosnumerointi muuttui. Tässä näkyy vanhan osan aiempi ensimmäinen kerros, jonka nimitys ja huonenumerointi muuttuivat laajennuksen myötä toiseksi kerrokseksi ja 2-alkuisiksi huoneiksi. Pohjapiirroksesta havaitaan pohjaratkaisun muuttuminen vanhan osan yksikäytäväjärjestelmästä laajennusosan kaksikäytäväjärjestelmään.*

Kuva 25. *Laajennusosa rakenteilla. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Muutokset vanhassa osassa laajennuksen yhteydessä

Laajennuksen rakentamisen yhteydessä tehtiin muutoksia vanhassa osassa. Rahatoimistoksi muutettu vanha kirjastotila pysyi ennallaan, mutta ensimmäisen kerroksen kahvio-kokoushuone siirrettiin toisen porrashuoneen viereen. Samalla tilasta purettiin vinoon kulkeva seinä ja muurattiin umpeen yksi julkisivun ikkuna uuden eteisaulan rakentamisen vuoksi.

Muissa kerroksissa ummistettiin ovia toimistohuoneista porrashuoneeseen sekä muutamia muita ovia toimistotilojen välillä, uusittiin lattian päällysteitä asentamalla vinyylimatto vanhan puulattian päälle ja verhottiin toimistotilojen seiniä pellavakankaalla päällystetyllä huokoisella kuitulevyllä.

Kolmannessa kerroksessa valtuustosalin viereen tehtiin uusi ryhmähuone yhdistämällä kaksi pienempää toimistohuonetta. Valtuustosalin puinen ovi päädyn porrashuoneeseen uusittiin teräsrakenteisena rautalankalasiovena.

Liitos vanhan ja laajennusosan välillä tehtiin avaamalla kaikissa kerroksissa pohjoispäädyn porrashuoneen kaksi ikkunaa leveäksi oviaukoksi, josta oli kulku vanhan porrashuoneen kautta myös laajennusosaan.

Vanhan ulkoportaan viereinen käynti kellariin ja väestösuojaan jäi uuden eteisaulan rakenteen sisälle.

Laajennusosan arkkitehtuurista

Laajennus edustaa 1970-luvun toimistorakentamista, jossa on vielä muistumia 1960-luvusta. Laajennuksen kantavana runkona on teräsbetoni, joka on lämmöneristetty mineraalivillalla ja pääjulkisivut on pinnoitettu julkisivulasilla ja pääty tiilellä. Lasi on värjätty siniseksi. Yleensä julkisivulasien väri on saatu aikaan taustamaalauksella ja lasit ovat karkaistua lasia.

Lasijulkisivujen sommittelu perustui tasaiseen ruudutukseen, jossa oli säännöllisin välein kolmen ikkunan ryhmiä. Julkisivulasin toimitti Riihimäen Lasi Oy ja se on karkaistua lasia. (Rakennusselitys 1972) Kiinnityslistat ja pellitykset ovat alumiinia. Ikkunat ovat puualumiini-ikkunoita, joten pitkien julkisivujen materiaaleina olivat lasi ja eloksoitu alumiini. Ikkunat ovat ”kiertoikkunoita”, jotka avautuvat alla olevan kuvan osoittamalla tavalla keskisaranan ympäri.

Kuva 26. *Laajennusosan julkisivun sommittelu perustuu tasaiseen ruudukkoon. Eteisaula oli alun perin puhtaaksi muurattu tiiltä samaan tapaan kuin päädyn porrashuoneen seinät. Sisääntuloaulan julkisivut rapattiin vuonna 2003. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Laajennus on rungoltaan leveämpi kuin vanha osa. Sisätiloissa kuhunkin kerrokseen tullaan porrashuoneen viereen, keskelle rakennusrunkoa sijoitetun aulan kautta. Aulasta johtaa kerroksesta riippuen yksi tai kaksi käytävää toimistotiloihin. Ylimmän kerroksen aulaan on sijoitettu kattoikkunat, joiden kautta rakennusrungon keskelle on saatu valoa. Kattoikkunat ovat kaksinkertaisia akryylimuovikupuja lujitemuovisilla kehyksillä varustettuna. Kattoikkunat on varustettu opalisoivalla sisäikkunalevyllä. (Rakennusselitys 1972)

Tilat ovat matalia, koska niissä on alakatot piilottamassa talotekniikan asennuksia. Lisäksi keskellä olevat tilat ovat pimeitä, koska rakennus on syvärunkoinen, eikä aulaan tai käytäville tule luonnonvaloa.

Kuva 27. *Toisen kerroksen aula keskellä runkoa on hämärä. Kuva vuodelta 2020.*

Kuva 28. *Laajennusosan kolmannen kerroksen aula kattoikkunoineen ja siirrettäviksi suunniteltuine väliseinineen. Aulasta on käynti kunnanhallituksen kokoushuoneeseen päätyseinän kaksoisovien kautta. Kuva Riihimäen teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

Rakennustapaselostuksen (Kalevi Väyrynen 18.3.1971) mukaan väliseinät tehtiin äänieristetyistä, siirrettävistä elementeistä. Myös rakennusselitykseen väliseinien on kirjattu olevan ”kevyitä, siirrettäviä elementtiväliseiniä”. (Rakennusselitys Kalevi Väyrynen 1972)

Pääasiallinen kulku laajennusosaan oli vanhan osan pohjoispäädyn portaikkoa myöten, mutta myös laajennusosan pohjoispäätyyn tehtiin sisäistä liikennettä palveleva poistumistieporras.

Laajennusosa on hyvin rationaalinen ja kuvastaa aikansa ajattelua ja uskoa standardisointiin ja elementtirakentamiseen. Sisätiloissa on materiaalivalinnoilla kuvattu tilojen hierarkiaa. Arvokkaissa tiloissa oli alun perin tekstiilimatot ja puuviilua jäljittelevät väliseinien pinnat messingin väriin eloksoiduilla alumiinilistoilla jaettuina. Muissa toimistotiloissa oli kangaspäällysteiset väliseinät alumiinin värisin listoin ja muovimatot.

Kuva 29. *Kaupunginhallituksen kokoushuone laajennusosassa. Tekstiilimatto lattiassa. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Detaljointi oli paljon vähäisempää kuin vanhassa osassa. Runsaasti käytettiin standardisoituja rakennusosia. Siksi on yllättävää, että ilmanvaihdon sijoittamisen suunnitteluun on käytetty paljon aikaa. Suutinkonvektoria varten suunniteltiin erityiset ”kaapit” ulkoseinille. Ne tehtiin lastulevystä ja niissä oli laminaattipintainen päällystaso. Ikkunapenkit, joiden kohdalla ei ollut suutinkonvektoreita, päällystettiin muovimatolla. (Rakennusselitys 1972)

Kuva 30. *Kaupunginhallituksen kokoushuone vuonna 2020. Suutinkonvektorikaapit säleikköineen ikkunaseinällä.*

Rakenteista ja materiaaleista

Laajennuksen rakenteet olivat tyypillisiä 1970-luvun rakenteita. Alapohjana oli maanvarainen betonilaatta, jossa oli kantavan betonilaatan päällä 2-kertainen kosteuseristys tai 1-kertainen kermieristys ja tämän päällä pintavalu. Sisääntuloaulan maanvaraisen alapohjan eristeenä oli rakennusselostuksen mukaan 150 mm kevytsoraa kosteuseristetyn pohjalaatan päällä tilan reunoilla.

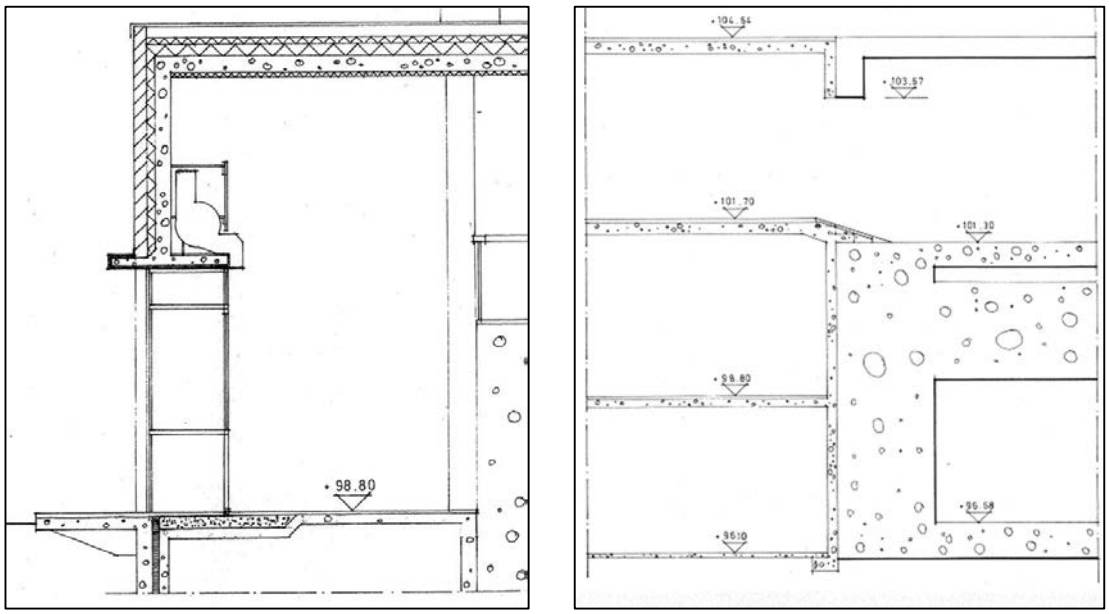

Kuva 31. *a. Sisääntuloaulan leikkaus, jossa näkyy alapohjan kevytsoraeristys ulkoseinien vierellä. b. Uuden ja vanhan osan liittymä vanhan osan kellarin ja ensimmäisen kerroksen sekä laajennusosan kellarin sekä ensimmäisen ja toisen kerroksen tasolla . Kuvassa näkyy myös vanhan osan alla olevan väestönsuojan rakenteiden massiivisuus.*

Maanvastaisissa seinissä oli betonin sisäpinnassa 2-kertainen kosteuseristys ja poltettu tiili 130 mm. Vain ilmeisesti pukuhuoneiden pesutiloissa oli lisäksi 50 mm mineraalivillaa tiilen (75 mm) ja kosteuseristyksen välissä.

Sokkelihalkaisuissa käytettiin eristeenä rakennusselostuksen mukaan 50 mm vaahtomuovilevyjä, mutta kuntotutkimuksissa 2012 eristeen todettiin olevan EPS-levyä.

Ulkoseinän rakenne on pohjoispäädyssä sisältä lukien betoni-mineraalivilla-puhtaaksi muurattu punatiili. Lasijulkisivujen kohdalla ulkoseinissä on betoninen sisäkuori, jonka ulkopinnassa on 100 mm mineraalivillaa ja lujalevy. Julkisivulasin ja lujalevyn välissä on tuuletusväli. Pääsisäänkäynnin ikkunan yläpuolella on käytetty palkin eristeenä korkkia. Julkisivulasien kiinnitysprofiilit ovat yksinkertaisia alumiiniprofiileja ilman lämmöneristettä, koska lämmöneriste on rakenteessa erillisenä kerroksena. Lasi muodostaa vain julkisivun pinnan.

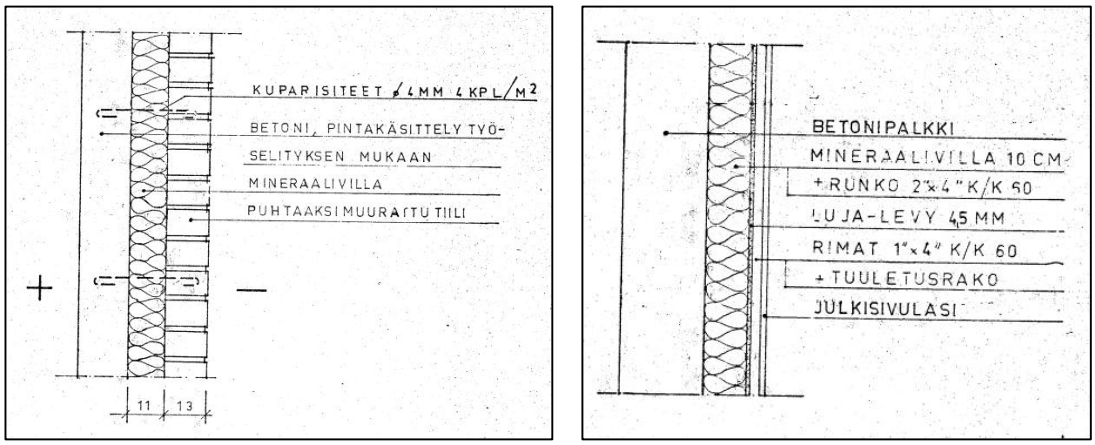

Kuva 32. *a. Päätyseinän rakennetyyppi. b. Lasijulkisivun rakennetyyppi. Kuvat Rakennusselitys 1972, Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

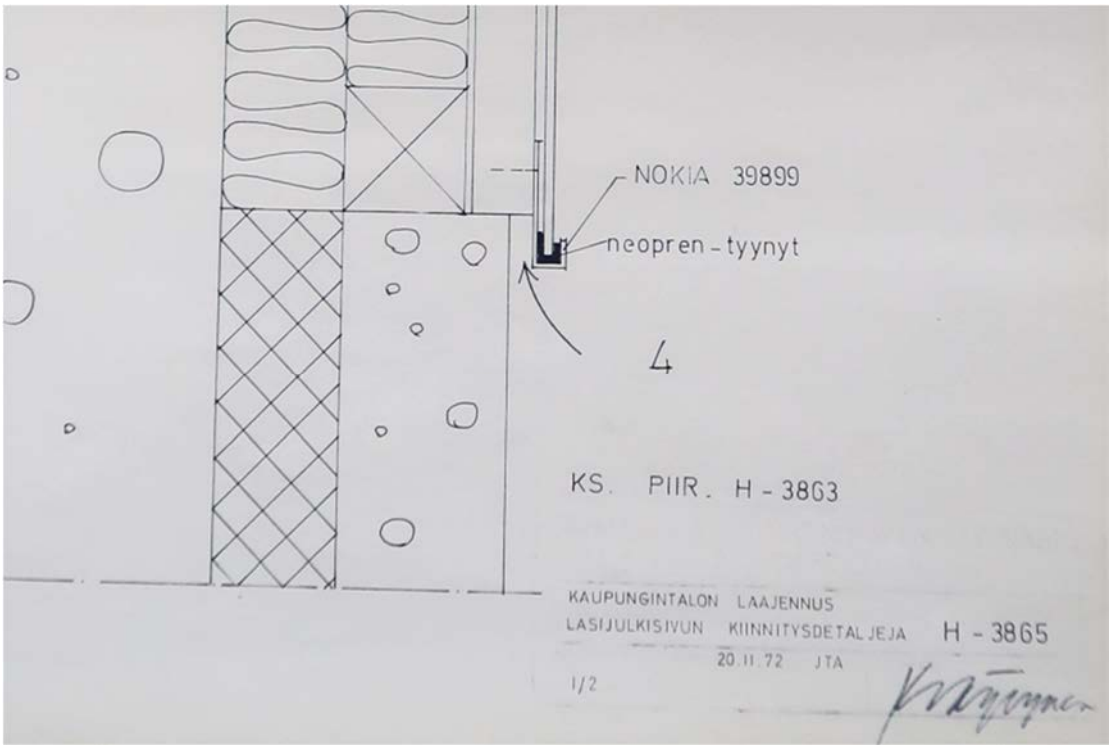

Kuva 33. *Pystyleikkaus julkisivulasien kiinnityksestä. Alumiinilistat ovat Nokian valmistamia. Kuva Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

Välipohjat ovat kantavia betonilaattoja, joissa on 50 mm pintalaatta. Märkätiloissa kermieristys on suojabetonin alla.

Yläpohjan alapintana ovat 300 mm paksut kevytbetonilankut (”Siporex”) kantavien teräsbetonipalkkien alapinnassa. Vesikattona on teräsbetonipalkkien päällä puurakenteinen huopakate.

Lattioiden pintamateriaaleina käytettiin ajalle tyypillisesti tekstiilimattoa tärkeimmissä huoneissa eli kaupunginhallituksen kokoustilassa ja siihen liittyvissä toimistotiloissa, kulutusta kestäviä vinyyliasbestilaattoja käytävillä ja muovi- tai vinyylimattoa toimistotiloissa.

Väliseinien pinnat on laajennusosassa tehty rakennuslevyistä, jotka on pinnoitettu kaupunginhallituksen ja -johtajan tiloissa puuviiluimitaatiolla ja muissa tiloissa ne ovat kangaspäällysteisiä. Rakennuslevyjen saumat on viimeistelty alumiinilistoin, puuviiluimitaation kanssa on käytetty messingin sävyyn eloksoitua listaa, muissa on alumiininharmaa. Rakentamista koskevien asiakirjojen mukaan väliseinät olivat Sirate Oy:n järjestelmää. Saumalistat antavat vaikutelman siirrettävyydestä tai sitten seinät ovat oikeasti siirrettäviä, mutta tätä ominaisuutta ei ole koskaan hyödynnetty.

Laajennusosaan rakennettiin koneellinen tulo-poistoilmanvaihto. Tuloilma johdettiin toimistotiloihin ulkoseinillä olevien konvektoreiden avulla. Konventorit asennettiin ikkunoiden alle ja ilma puhallettiin ikkunapenkin päällä olevien muovisäleikköjen kautta huonetilaan.

Laajennusosaan sijoitettiin hissi, joka palveli myös vanhaa osaa.

Muutokset ja korjausvaiheet laajennetussa rakennuksessa

Pieniä muutoksia 1990-luvulla

Vuonna 1994 poistettiin laajennusosan lattioista tekstiilimatot ja esimerkiksi kaupunginhallituksen kokoushuoneeseen asennettiin parketti.

Vuonna 1996 rakennettiin laajennusosaan esteetön wc pohjakerroksen päätyyn laajentamalla vanhaa wc-tilaa 106.

Vuonna 1998 laajennusosan sisäänkäyntiin pohjakerroksessa tehtiin muutoksia. Suora, avoin käynti eteisaulasta ummistettiin rakentamalla lasiseinä, jossa on 45˚ kulma aulaan päin ja tekemällä pieni seinä ovineen hissin viereen. Samana vuonna avoin käynti rakennuksen takapihalle suljettiin rakentamalla aita ja portti rajaamaan takapihaa kadusta.

Jossain vaiheessa kerrosten auloihin on tehty tuulikaapit. Tämä saattaa liittyä samaan vaiheeseen, jossa aulasta suljettiin suora käynti pohjakerroksen toimistotiloihin. Kyse lienee ollut turvallisuudesta, eli että kuka tahansa ei voi suoraan kävellä sisälle toimistoon.

Vanhan osan peruskorjaus 2002-2003

Vanhassa osassa tapahtui 2000-luvun alussa vesivahinko, ilmeisesti vanhan kirjaston tiloihin tehdyn kahvion keittiössä. Lisäksi rakennuksen käyttäjät olivat kokeneet sisäilman laadun huonoksi. Näistä syistä vanha osa päätettiin peruskorjata 2000-luvun alussa. Lisäksi tutkimuksissa oli alalaattapalkistorakenteisissa välipohjissa todettu mikrobikasvustoja.(Hannu Mattila, suullinen tieto katselmuskäynnillä)

Kerroskohtaisten muutosten kuvaus perustuu luonnosten esittelyaineistoon (Arkjaatiset Oy 8.11.2001) sekä rakennusselostukseen (Arkjaatiset Oy 2.9.2003).

Kellarikerroksen väestönsuoja varustettiin johtokeskukseksi purkamalla kevyitä väliseiniä. Väestösuojan eteläpääty varustettiin normaaliin väestösuojakäyttöön. Samalla väestönsuojan luokitustaso nostettiin luokasta S6 luokkaan S1.

Pohjakerroksen asunnot muutettiin toimistotiloiksi ja niihin takapihalta johtanut porras purettiin ja ulko-ovi pienennettiin ikkunaksi. (Asuntojen alkuperäinen pohjapiirros kuva 10.) Paikkamuuraus tehtiin tiili-villa-tiilirakenteena. Korkea kirjastotila palautettiin alkuperäiseen avaruuteensa purkamalla sinne 1960-luvulla tehdyt väliseinät. Tila kalustettiin kahvio-neuvottelutilaksi. Tilan esteettömyyttä parannettiin asentamalla nostin käytävätasolta saliin. Samalla käytävää laajennettiin nostimelle kulun verran. Pohjakerroksen välipohjarakenteista uusittiin täytteet ja pinnat, myös käytävällä, johtuen kosteusvauriosta. Kirjastoon tehtiin uusi parkettilattia.

Kuva 34. *Kirjastotilan alkuperäiset lasiseinät olivat vuoden 2003 korjauksen alkaessa jäljellä levytysten alla. Kirjastosalin välipohja avattiin myös kokonaan 2003 ja sen täytteet uusittiin. Kuvat Arkjaatiset Oy.*

Ylemmissä kerroksissa avattiin välipohjat mosaiikkibetonipintaisia käytäviä lukuun ottamatta. Paikoin ylemmissä kerroksissa tehtiin myös uutta mosaiikkibetonilattiaa käytävän laajennusosiin. Vanhoissa alalaattapalkistorakenteissa oli todettu mikrobikasvustoja ja siksi välipohjat täytteineen ja lattiapintoineen uusittiin huonetiloissa. Lisäksi rakennettiin lisää wc-tiloja rakennuksen keskelle sekä tehtiin jonkin verran tilamuutoksia.

Valtuustosalin vaneripinnat kunnostettiin. Levyt irrotettiin ja ne vietiin puusepäntehtaalle käsiteltäviksi.

Kuva 35. *Vuoden 2003 peruskorjaus oli perusteellinen. Vasemmalla valtuustosalin etuseinä, jonka vaneripinta on irrotettu kunnostusta varten. Oikealla alalaattapalkistovälipohjan täytteet esillä ennen niiden poistamista. Kuvat Arkjaatiset Oy.*

Ullakolle rakennettiin uusi teräsrakenteinen IV-konehuone, jonne tehtiin uusi porrasyhteys ylimmästä kerroksesta. Uudet IV-kanavat sijoitettiin huoneiden puolelle, jolloin käytävien kattoja ei ollut tarpeen madaltaa.

Ikkunat uusittiin kokonaisuudessaan puualumiini-ikkunoiksi siten, että ”ne mahdollisimman tarkkaan vastasivat vanhaa ulkoasua ja dimensioita”.

Alkuperäisistä sisäovista osa uusittiin, osa korjattiin ja osa siirrettiin uusiin aukkoihin. Ovet oli jossain vaiheessa petsilakattu hyvin tummiksi ja tässä korjauksessa tumma väritys muutettiin alkuperäiseksi kevyeksi lakkaukseksi, joka jätti vanerin kuvioinnin näkyviin. Valtuustosalin kalusteet kunnostettiin ja verhoilut uusittiin. Säilyneet alkuperäiset valaisimet olivat niin hyvässä kunnossa, ettei niille ollut tarpeen tehdä mitään. (arkkitehti Mikko Jaatinen, suullinen tieto)

Sisäänkäynnin peruskorjaus 2003

Vanhan ja laajennusosan väliin sijoittuvan eteisaulan peruskorjaus tehtiin omana hankkeenaan vanhan osan peruskorjauksen jälkeen. Myös sen suunnitteli Arkjaatiset Oy.

Korjaustyö käsitti alumiinisen ovi-ikkunakokonaisuuden uusimisen, niihin liittyvän alumiinirakenteisen katoksen uusimisen teräsrakenteisena sekä puhtaaksi muurattujen tiilipintojen rappaamisen terastirappauksella. Rappauksen avulla eteisaula pyrittiin sovittamaan paremmin vanhan osan ulkoasuun.

Sisällä eteisaulassa purettiin tuulikaappi, jonka vuoksi myös mattosyvennyksen muoto ja koko muuttuivat ja alapohjaa korjattiin. Aulatilan katon liimatut akustiikkalevyt uusittiin irrotettavina.

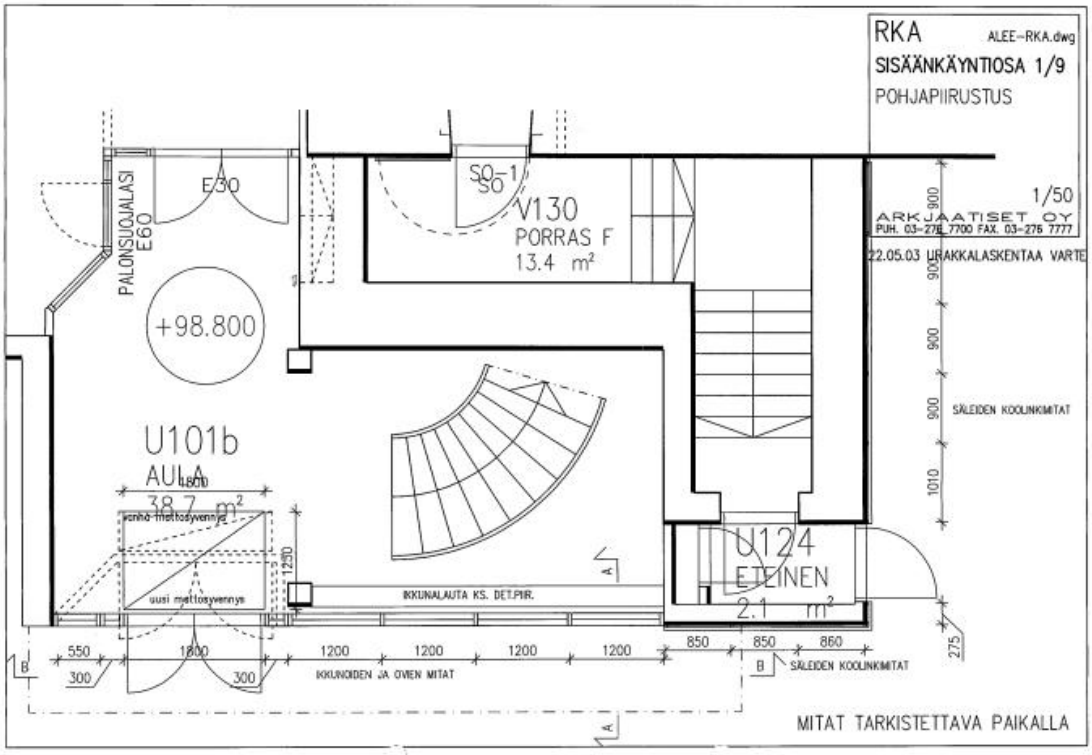

Kuva 36. *Suunnitelmapiirustus eteisaulan peruskorjausta varten. Arkjaatiset Oy, Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

Ympäristön muutokset

Alun perin kirjasto- ja virastotalo sijoittui pientalovaltaiseen ympäristöön, mutta aivan kauppalan keskustan tuntumaan. Muutama vuosi virastotalon valmistumisen jälkeen sen viereen rakennettiin Harjunrinteen koulu vuonna 1950.

Kirjasto- ja virastotalo sijoittui Keskuskadun päätteenä olevan mäen viereen. Maan muotoja jouduttiin jonkin verran muokkaamaan, jotta rakennuksen taakse saatiin myös järjestymään kulku. Takapihalle oli pääsy virastotalon pohjoispäädyn ohitse. Kaakkoispäädystä ei rakennuksen taakse alun perin ollut käyntiä, vaan mäki ulottui siinä kiinni

rakennukseen. (vanhat valokuvat ja asemapiirros 20.8.1946) Kulku rakennuksen taakse ja eräänlainen takapiha rakennettiin vasta laajennuksen myötä 1973.

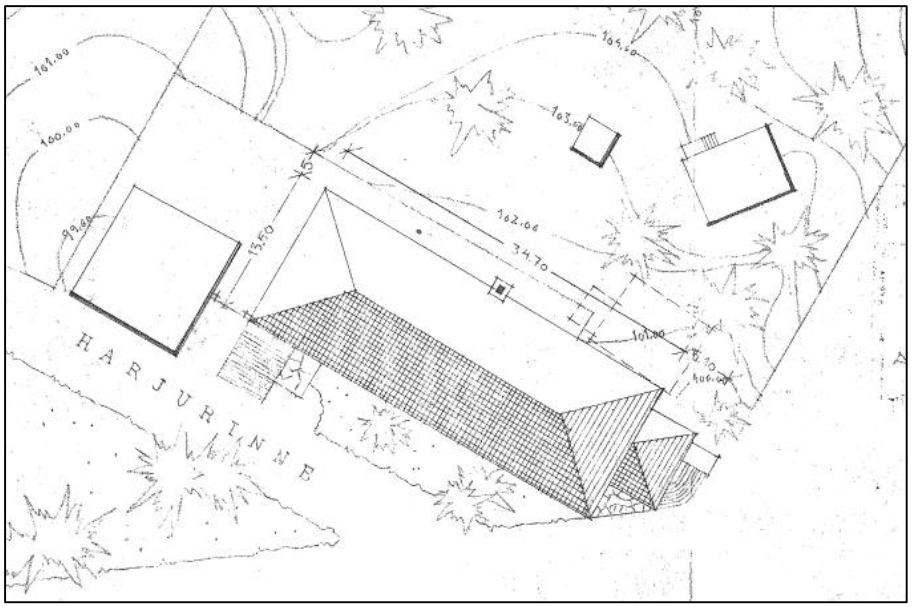

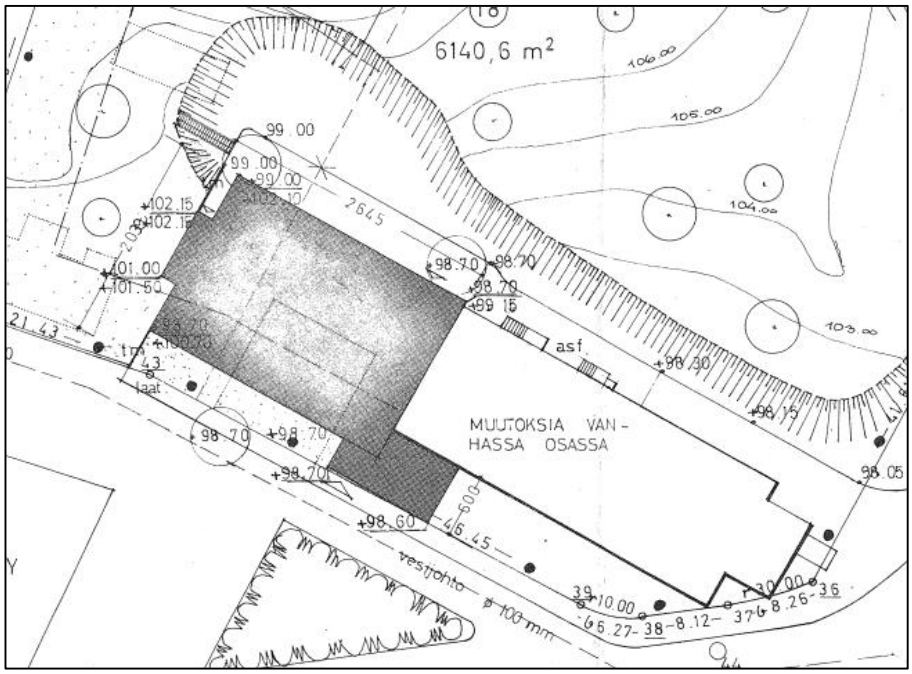

Kuva 37. *Ylempi kuva on asemapiirros 1948 ja alempi 1973 vaiheesta. Kuvista nähdään selkeästi, miten maata on rakennuksen ympärillä muokattu eri vaiheissa.*

Keskuskadun päätteenä olevan mäen rinteelle sijoitettiin vuonna 1960, kun Riihimäestä tuli kaupunki, Lasinpuhaltajan patsas. Sen ovat kaupungille lahjoittaneet Riihimäen Lasi ja sen työntekijät kaupungiksi tulon kunniaksi. Patsaan on tehnyt kuvanveistäjä Kalervo Kallion ja sen mallina on seissyt lasinpuhaltaja Valto Terhomaa. (hämewiki)

Kuva 38. *Lasinpuhaltajan patsaan ja kaupungintalon välissä on runsaasti istutuksia, jolloin patsas ei oikeastaan näy kaupungintalolle.*

Rakennuksen lounaisjulkisivun edessä oli aluksi kiilamainen puisto, mutta siihen sijoitettiin kulkuväylä, kun virastotalon jatkeeksi rakennettiin noin vuonna 1950 autotallivarastorakennus. Autotalleille oli saatava kulku Kalevankadulta. Näin muodostunut kolmiomainen istutusalue säilyi virastotalon edessä laajennuksenkin valmistuttua. Kolmiomaisen viheralueen poikki on tehty kävelyreitti suoraan kaupungintalon pääovelle vuoden 2003 korjaustyön yhteydessä.

Harjunrinteen varrella oli vielä 2003 korjaustöiden alkaessa vanha kivimuuri, joka päättyi betonimuuriin. Betonimuuri rajasi istutusalueen laajennusosan edessä kivimuurilla tuetusta mäestä. Vuoden 2003 korjaustöiden yhteydessä tehtiin kaupungintalolle lisää pysäköintipaikkoja Harjunrinteen varrelle, jolloin kivimuuri purettiin ja pengerrys siirrettiin pysäköintipaikkojen verran koilliseen ja tehtiin betonirakenteena.

Kuva 39. *Vasemmanpuoleinen kuva Arkjaatiset Oy noin vuonna 2002. Oikeanpuoleinen kuva samasta kohdasta vuodelta 2020.*

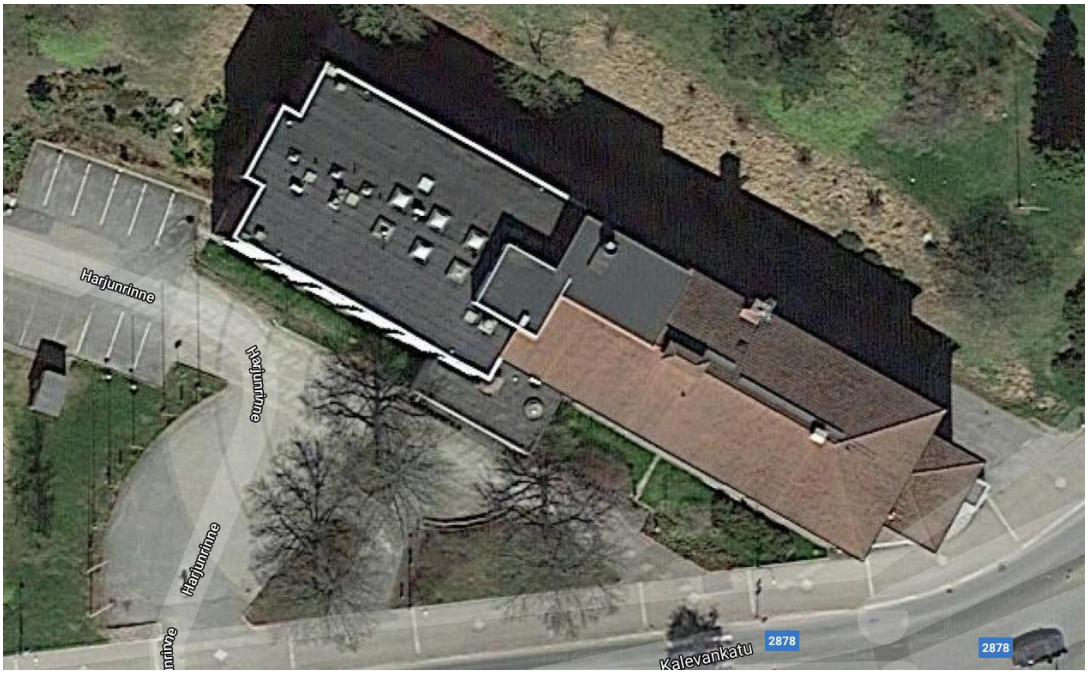

Kuva 40. *Google mapsin kuvakaappauksesta näkyy selkeästi, miten kolmiopuiston läpi kaupungintalon edessä on kävelyreitti ja miten pysäköintipaikat on sijoitettu Harjunrinteen molemmin puolin. Kaarevat muodot pihan sommittelussa ovat peräisin vuoden 2003 korjauksesta.*

Arkkitehdit

Veli Valorinta

Veli Valorinta oli helsinkiläinen arkkitehti, jonka isä oli Riihimäellä useita rakennuksia suunnitellut rakennusmestari Juho Valorinta (aiemmin J. Emil Olander). Veli oli syntynyt vuonna 1912 ja hän valmistui Teknillisestä korkeakoulusta arkkitehdiksi vuonna 1942. (Salminen) Samana vuonna hän meni mukaan Arvo O. Aallon ja Niilo Kokon yhteiseen arkkitehtitoimistoon. (https://riksu.net/suunnittelija/j-emil-valorinta/) Valorinnalla oli kirjasto- ja virastotalon suunnittelutyön aikaan toimisto Helsingissä, osoitteessa Fabianinkatu 4. (Kauppalantalon rakennusselostus)

Veli Valorinnan muita töitä Riihimäellä ja Helsingissä (https://riihimakiseura.fi/kotiseututietoa/kaupunkirakenne/arkkitehteja/ ja Helsingin kaupunginmuseo - Munkkiniemen rakennusinventointi 2003-2005 sekä ARK-Byroo, Autotalon RHS 2015):

- Kaupungin virastotalo 1948
- Hämeenkatu 29 Riihimäen Seurahuone 1948
- Junailijankadun lastentalo (Karlskoga-talo) 1948-51
- Hämeenkatu 21 ”Teräksen kulma” 1950
- Paloheimonkatu 27 ”Pengertalo” 1954
- Rivitalo As Oy Solnantie 14, Helsinki 1955
- Riihimäen paloasema 1956
- Paloheimon sähkölaitoksen uusimmat osat: kattilahuone II 1954 ja kaasuturbiiniosa 1959
- Autotalo Helsinki 1958 (yhdessä arkkitehti Eino Tuompon kanssa)

Lisäksi Valorinta on suunnitellut myös Joensuuhun useita asuinrakennuksia. (http://www.maisemat.fi/database/artikkelit/files/files/Kultt_hist_selvitys_kohdeluettelo.pdf)

Kalevi Väyrynen

Sortavalalaissyntyinen Kalevi Väyrynen valmistui arkkitehdiksi vuonna 1937 ja työskenteli Arkkitehtitoimisto M. Paalasen palveluksessa vuosina 1936-37. Tämän jälkeen Väyrynen työskenteli SOK:n rakennusosaston arkkitehtinä, sekä vuodet 1939-40 Lääkintöhallituksessa. Sitten hän työskenteli ensin Arkkitehtitoimisto Alvar Aallon toimistossa ja siirtyi arkkitehdiksi A. Ahlström Oy:lle Varkauden talotehtaalle vuosiksi 1944-48. Tuolloin hän vastasi jo Aallon toimistossa aloitetusta teollisesti tuotettujen talojen suunnittelutyöstä.

Kalevi Väyrynen aloitti Varkauden kauppalanarkkitehtinä 1.2.1948, ensimmäisenä arkkitehtinä tässä virassa. Väyrynen on vaikuttanut paljon Varkauden kauppalan ja kaupungin ilmeeseen. Hänen suunnittelemiaan julkisrakennuksia ovat Varkauden talouskoulu, Lehtoniemen ja Könönpellon koulut, Luttilan siunauskappeli, Huvipirtti, Kisapuiston katsomo, Vesitorni ja Varkauden Ortodoksinen kirkko. Lisäksi Kalevi Väyrynen toimi asemakaavasuunnittelijana, jo vuonna 1946 hän laati Kuoppakankaan asemakaavan. Taulumäelle, Kauppakadun alkupäähän hän suunnitteli useita asuin- ja liikerakennuksia. Toinen hänen suunnittelemansa kokonaisuus löytyy Päiviönsaaresta.

Väyrynen siirtyi Riihimäen kaupungin arkkitehdiksi vuonna 1958.

(Väyrystä koskeva lähde: http://varkaudenmuseot.blogspot.com/2014/09/arkkitehti-kalevi-vayrynen-100-vuotta.html)

Tilojen käyttötarkoitusten muutoksista

Alun perin vanha osa oli kirjasto- ja virastotalo, jossa olivat todellakin kauppalan kirjaston tilat ja sekä virastot. Kulku tiloihin oli jaettu kahden porrashuoneen kesken siten, että kaakkoispäädyn porrashuoneesta oli käynti kirjastoon ja sen oven yllä olikin teksti ”Kirjasto” ja lounaisseinustan ovi oli virasto-ovi. Virastoissa portaan lähelle oli sijoitettu tilat, joissa kävi asiakkaita. Tällaisia olivat mm. kansanhuoltotoimisto ja rahatoimisto.

Kolmannessa kerroksessa olivat eteläpäädyssä valtuustosali, kaupunginhallituksen ja lautakuntien kokoushuoneet sekä kauppalanjohtajan huone. Valtuustosaliin pääsi suoraan myös samasta ulko-ovesta kuin kirjastoon.

Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa oli ajan tavan mukaan kaksi asuntoa, joissa asuivat talonmies ja vahtimestari. Vielä laajennuksen rakentamisen aikaan asunnot olivat asuntokäytössä. Asunnoista toinen oli rakennuspiirustusten perusteella muutettu pois asuntokäytöstä jo ennen vuoden 2003 korjausta ja silloin viimeistään toinenkin muutettiin toimistotilaksi.

Ensimmäinen suurempi käyttötarkoituksen muutos vanhassa osassa oli kirjaston poismuuton yhteydessä vuonna 1965 kirjaston salin muuttaminen toimistotiloiksi. Tila muutettiin vuoden 2003 korjauksen myötä kahvioksi, jolloin sen alkuperäinen tilan hahmo palautui.

Kun laajennus valmistui vuonna 1973, siirrettiin sinne kaupunginhallituksen kokoushuone, kaupunginjohtajan huone sekä kaupunkisuunnittelutoimisto. Vanhasta osasta näin vapautuneisiin tiloihin sijoitettiin mm. ryhmähuoneita valtuustosalin yhteyteen.

Ennen kuin rakennus tyhjennettiin, siirrettiin toimintoja laajennusosasta vanhaan osaan. Tätä varten mm. muutamiin toimistohuoneisiin tehtiin eteistila parantamaan ääneneristystä käytävän ja tilan välillä. Esimerkiksi kaupunginjohtaja siirtyi vanhalle puolelle toiseen kerrokseen tilaan V340.

Rakennusten kunto

Rakennuksiin on tehty rakenne- ja kosteustekninen kuntotutkimus vuonna 2012 ja seuraavat tiedot perustuvat siihen (Vahanen Oy 14.12.2012).

Vanha osa

Vanhan osan väestönsuojan tiloissa (145, 131) radon ylitti mittauksissa säännöllisen työn edellyttämät toimenpidearvot. Vanhan osan alapohjaliittymissä on ilmavuororeittejä, joiden kautta sisäilmaan kulkeutuu epäpuhtauksia. Alapohjassa todettiin kosteutta, jonka vuoksi siinä ei pitäisi käyttää tiiviitä materiaaleja kuten muovimattoa pintamateriaalina. Alapohjaliittymien ilmatiiveyttä suositeltiin parannettavaksi ja muovimatot vaihdettaviksi kosteusteknisesti toimivaan materiaaliin, esimerkiksi keraamisiin laattoihin.

Kaakkoispäädyn porrashuoneessa havaittiin maakellarin hajua, joka johtuu ulkoportaiden maalattiaiseen alustatilaan jätetyistä rakennusjätteistä, joiden haju kulkeutuu epätiiviin luukun kautta kellarin portaaseen ja epätiiviiden liittymien kautta yllä olevaan porrashuoneeseen. Suositeltiin, että rakennusjäte poistetaan alustatilasta ja sen luukku vaihdetaan kaasutiiviiksi luukuksi. Alustatilaan suositeltiin asentamaan tuuletusputki.

Vanhan osan ulkoseiniä ei oltu tutkittu, koska ne olivat lähtötietojen perusteella massiivitiiltä, joka on kosteusteknisesti hyvin varmatoiminen rakenne.

Maanvastaisissa seinissä ei todettu puutteita kosteusteknisessä toiminnassa. Suositeltiin tiivistämään maanvastaisten seinien tekniikkaläpiviennit.

Välipohjissa ei havaittu vaurioita, mutta ne eivät ole ilmatiiviitä ja ilmanvaihdon ollessa ajoittain alipaineinen, voi sisäilmaan kulkeutua välipohjista hiukkasmaisia epäpuhtauksia. Välipohjien liittymien ja läpivientien ilmatiiveyden parantamista suositeltiin.

Yläpohjassa ei havaittu vaurioita. Valtuustosalin yläpohjan eristeen päällä havaittiin rakennusjätettä, joka suositeltiin poistettavan.

Vuonna 2003 asennetun koneellisen tulo-poistoilmanvaihdon pääte-elimet on sijoitettu toimistoissa vierekkäin oviseinälle. Saattaa olla, että tuloilma ei huuhtele tiloja kunnolla.

Laajennusosa

Laajennusosalla alapohjat ovat kosteusteknisesti toimivia, jos pinnoite on vesihöyryä läpäisevä. Muovimatto on liian tiivis pinnoite ja niiden alla havaittiinkin mattoliiman vaurioitumista kosteuden vaikutuksesta. Muovimatot suositeltiin vaihtamaan kosteusteknisesti paremmin toimivaan materiaaliin. Liikuntasaumojen ja tekniikkakanaalien luukkujen korjaamista ilmatiiviiksi suositeltiin.

Uuden osan ulkoseinissä todettiin puutteita lasijulkisivun vesitiiveydessä sekä rakenteen kuivumiskyvyssä. Tämän vuoksi seinien eristetilaan kertyy kosteutta ja olosuhteet ovat ajoittain otolliset mikrobikasvulle. Ulkoseinien eristeen materiaalinäytteissä todettiin mikrobikasvua. Ulkoseinien sisäkuoressa todettiin ilmavuotokohtia. Ulkoseinille sijoitettujen suutinkonvektoreiden todettiin voimistivan ilmavuotokohtien kautta tapahtuvaa ilmavirtausta ja epäpuhtauksien kulkeutumista eristetilasta sisäilmaan. Julkisivun peruskorjausta suositeltiin.

Laajennusosan maanvastaisissa seinissä havaittiin puutteita ilmatiiveydessä, etenkin pohjoispäädyn porrashuoneessa. Porrashuoneen maakellarin hajun lähde on maanvastaisten rakenteiden epätiiveys, jota voimistaa porrashuoneen kattoon asennettu ali-

painetuuletin. Suositeltiin tiivistämään maanvastaisten seinien sisäpinta, etenkin päädyn porrashuoneessa. Samoin suositeltiin tiivistämään ovet porrashuoneen ja kerrosten välillä.

Laajennusosan alakattolevyjen yläpinnat ovat pinnoittamatonta mineraalivillaa, josta voi irrota kuituja sisäilmaan. Kuidut aiheuttavat ärsytysoireita, mutta eivät pysyviä terveyshaittoja. Alakattotilojen pyyhintäpölynäytteissä oli todettu myös hieman asbestikuituja, jotka ovat todennäköisesti peräisin vanhoista putkieristeistä. Alakattojen yläpuolella havaittiin myös asbestipitoisia putkieristeitä, jotka suositeltiin poistamaan. Alakattolevyt suositeltiin uusimaan levyiksi, joissa ei ole pinnoittamatonta mineraalivillaa.

Yläpohjassa ei havaittu vaurioita, mutta tutkimusraportissa todettiin, että Siporex-lankkukatolle on tyypillistä saumojen rakoilu. Lisäksi todettiin, että bitumikermikatolle lammikoitui vettä, joka voi jäätyessään vaurioittaa katetta. Katteen tekninen käyttöikä alkaa myös olla saavutettu eli katto on uusittava lähivuosina.

Ilmanvaihdon tuloilma jaetaan ulkoseinillä olevien suutinkonvektorien kautta ja poistetaan ovien yläpuolella olevien poistojen kautta. Lämmitys on yhdistetty järjestelmään. Osassa tiloja ilmaa ei tullut suutinkonvektoreista, koska ikkunapenkissä olevien säleikköjen päällä säilytettiin tavaraa. Suositeltiin ilmanvaihtojärjestelmän uusimista siten, että tuloilmaa ei enää johdettaisi ulkoseinien kautta ja lämmitys toteutettaisiin erillisillä pattereilla.

Viikon seurantamittauksessa todettiin laajennusosan tilojen olevan alipaineisia ulkoilmaan nähden, minkä vuoksi ulkovaipan epätiiveyskohdista voi kulkeutua epäpuhtauksia rakenteista sisäilmaan. Hiilidioksidipitoisuudet todettiin seurantamittauksissa alhaisiksi, mikä tarkoittaa, että ilmanvaihto on sinänsä riittävä.

Säilyneisyys

Vanha osa

Vanhan osan pääjulkisivut (eteläpääty ja länsijulkisivu) ovat säilyttäneet arkkitehtuurinsa pääosin erittäin hyvin, mutta ikkunat on uusittu vuoden 2003 korjaustyössä. Lisäksi läntisen sisäänkäynnin komeat portaat on purettu laajennuksen ja uuden eteisaulan rakentamisen myötä 1973.

Sisätiloissa vanhan osan tilajärjestely keskikäytävän varrelle sijoitettuine toimistotiloineen sekä eteläpäädyssä olevine laajoine kirjasto- ja valtuustosaleineen on säilynyt.

Kuva 41. *Kaupunginhallituksen alkuperäisessä kokoushuoneessa vanhassa osassa ovat säilyneet jopa kalusteet. Kuva Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkisto.*

Kuva 42. *Valtuustosali on säilyttänyt vuonna 1965 saadun asunsa. Alkuperäinen vanerisisustus on puutteellinen, johtuen takaseinän purkamisesta vuonna 1965.*

Suurimmat muutokset vanhaan osaan on tehty vuoden 2003 korjaus- ja muutostöissä. Esimerkiksi ilmanvaihdon muuttaminen koneelliseksi tulo- ja poistoilmanvaihdoksi vaati ilmanvaihdon asennusreittien rakentamisen tiloihin. Tämä tarkoitti käytännössä kerrosten välisten kuilujen rakentamista sekä kotelointien tekemistä katon rajaan toimistotilojen oviseinän eteen. Lisäksi kirjastotilaan asennettiin nostin käytävän ja salin tasoeron kohdalle parantamaan esteettömyyttä. Kirjaston lattiamateriaali vaihdettiin mosaiikkibetonista parketiksi. Korjaustyön yhteydessä myös entisten asuntojen ulkoovi muutettiin ikkunaksi ja ovelle johtaneet ulkoportaat purettiin.

Myös rakenteita korjattiin ja uusittiin laajasti vuoden 2003 korjauksissa. Välipohjien alalaattapalkistoista purettiin täytteet ja puurakenteet ja ne korvattiin uusilla materiaaleilla.

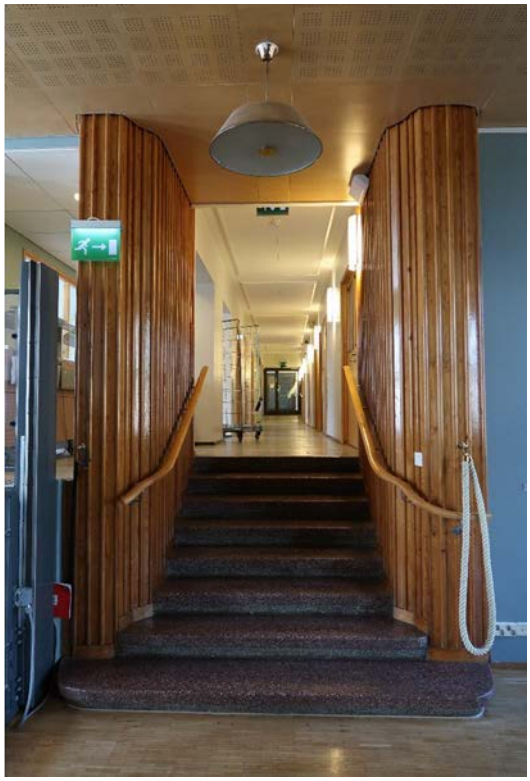

Kuva 43. *Kirjastotila on nykyaikaisen toimistotilan oloista, kun pinnat ovat pääosin 2003 korjauksesta. Vain porras ja sitä ympäröivä panelointi ovat säilyneet alkuperäisinä.*

Kuva 44. *Alkuperäisiä väliovia on säilynyt käytävillä ja vuoden 2003 korjauksessa niitä uusittiin jonkin verran vanhan mallin mukaan. Uusimisen syynä lienee ollut joidenkin ovien huono kunto, koska niitä ei ole uusittu systemaattisesti. Uudet ja vanhat ovet tosin erottuvat toisistaan detaljoinnin tason ja patinan osalta.*

Kuva 45. *Porrashuoneet ovat säilyttäneet piirteensä hyvin, tosin ovet portaikkoihin on uusittu viimeistään vuoden 2003 korjaustöiden yhteydessä. Vasemmalla kirjaston portaikko ja oikealla virastoportaikko.*

Kaupungintalon vanhassa osassa on edelleen jäljellä osa alkuperäisistä valaisimista. Erityisesti valtuustosalissa, alkuperäisessä kaupunginhallituksen huoneessa ja kirjastossa on vanhoja valaisimia. Valaisimet edustivat aikanaan tavanomaista virasto- tai julkisten tilojen tasoa, mutta nyt ne ovat muuttuneet hyvin arvostetuiksi, suorastaan antiikkiesineiksi. Tyyliltään ne vaikuttavat Paavo Tynellin suunnittelemilta ja on esitetty, että ne voisivat olla Tynellin Taito Oy:lle suunnittelemia. (arkkitehti Mikko Jaatisen suullinen tieto, jonka kuullut isältään, entiseltä Riihimäen kaupunginarkkitehdilta, Martti Jaatiselta)

Teknisen palvelukeskuksen arkistosta ei löytynyt suoraan tietoa valaisimien valmistajasta tai suunnittelijasta, mutta arkistossa oli muutamia Idmanin valaisintehtaan piirustuksia, joiden valaisimet muistuttavat jossain määrin kaupungintalon valaisimia. Tynell suunnitteli valaisimia myös Idmanille ja Idman Oy osti vuonna 1953 Taito Oy:n enemmistöosuuden. (lähde: wikipedia) On siis mahdollista, että valaisimet ovat Idman Oy:n ja suunnittelija saattaa olla Paavo Tynell.

On suositeltavaa, että kun valaisimet jossain vaiheessa irrotetaan katosta, niin ne on suositeltavaa tutkia yhdessä Riihimäen lasimuseon tutkijan kanssa leimojen tai muiden alkuperää ilmaisevien merkkien löytämiseksi. Näin voidaan saada varmuus valaisimien valmistajasta ja mahdollisesti myös suunnittelijasta.

Kuva 46. *Teknisen palvelukeskuksen arkistossa olevia Idman Oy:n valaisinmallipiirustuksia. Kyseisiä malleja ei ainakaan enää ole rakennuksessa, mutta piirustukset ovat saattaneet olla joihinkin tiloihin kaavailtuja tyyppejä, joita ei kuitenkaan ole valittu.*

Kuva 47. *Säilyneitä valaisimia.*

Laajennusosa

Laajennusosan julkisivut ovat säilyttäneet alkuperäiset piirteensä hyvin. Joitain lasilevyjä on uusittu. Sisäänkäyntiaulan julkisivut olivat alun perin puhtaaksi muurattua tiiltä, mutta vuoden 2003 peruskorjauksessa ne rapattiin vanhan osan terastirappausta jäljittelevällä rappauksella.

Sisätiloissa alkuperäinen tilajako on pääosin säilynyt. Toimistotilojen siirrettäviksi tarkoitetut väliseinät ovat pysyneet paikoillaan. Sisäänkäyntiaulan liittymässä tilat ovat muuttuneet eniten, kun aulaa vasten on rakennettu lasiseinä, joka taittuu 45 asteen kulmassa. Lisäksi aulan ja toimistotilojen välille on asennettu ovi, kun alun perin aulasta oli suora kulku laajennusosan pohjakerroksen aulaan. Muissa kerroksissa pääporrashuoneen ja kerroksen aulan välille on myös rakennettu jälkeenpäin lasiseinät.

Sisätilojen materiaalimaailma on muuten säilynyt laajennusosassa, mutta tekstiilimatot on muutettu parketiksi ylimmässä kerroksessa.

Kuva 48. *Laajennusosan kolmannen kerroksen aula vuonna 2020. Pintamateriaalit ovat säilyneet aulassa ja käytävillä. Toimistotiloissa ja hallituksen huoneessa tekstiilimatto on vaihdettu.*

Kuva 49. *Laajennusosan ylimmän kerroksen aula 9.9.1975. Ruotsin, Norjan ja Tanskan ystävyyskaupunkien edustajien vastaanotto. Kuva Riihimäen kaupunginmuseo.*

Yhteenveto

Riihimäen kaupungintalo edustaa hyvin tyypillistä aikansa julkista rakentamista niin alkuperäisen kuin laajennuksen osalta.

Vanha osa on julkisivuiltaan selkeää arkkitehtuuria, jossa materiaalit ovat käsityötä vaativia ja korkealaatuisia, kuten terastirappaus ja kirjaston sekä porrashuoneiden ikkunoiden luonnonkivireunukset. Yksityiskohdat ovat vanhassa osassa huolella suunniteltuja. Laajennusosan julkisivu edustaa myös selkeää arkkitehtuuria, mutta kuvastaa uskoa teolliseen standardointiin ja elementtirakentamiseen yksityiskohtien suunnittelun sijaan. Kun vanhassa osassa esimerkiksi kirjaston tilojen sijaintia on korostettu ikkunoiden käsittelyllä, niin laajennusosan julkisivu ilmentää 1970-luvun tasa-arvoa korostavaa ajattelua, jossa mikään tila ei erotu muista ulospäin.

Sisällä rakennuksissa on nähtävissä toimistorakentamiselle tyypillinen tilajärjestelyn muuttuminen vanhan osan perinteisestä yksikäytäväjärjestelmästä laajennusosan 1960-70-lukujen kaksikäytäväjärjestelmään. Tämä näkyy myös rakennusten runkosyvyyksissä, kun laajennusosa on vanhaa leveämpi.

Molemmat rakennusvaiheet ovat säilyttäneet piirteensä myös sisätiloissa ja ovat tunnistettavissa oman aikakautensa rakennuksiksi. Vanhemmassa osassa on kuitenkin tapahtunut enemmän muutoksia kuin laajennusosassa, johtuen vuoden 2003 peruskorjauksesta. Laajennusosaa ei ole koskaan peruskorjattu. Vanhemman osan tiloissa olisi mahdollista tehdä alkuperäistä arkkitehtuuria palauttavia muutoksia, koska alkuperäiset piirustukset detaljikuvineen ovat olemassa.

Vanhemman osan merkittävimmät tilat ovat ensimmäisen kerroksen vanhan kirjaston tilat, ylimmän kerroksen valtuustosali ja siihen liittyvä alkuperäinen kaupunginhallituksen huone sekä porrashuoneet ja toimistokäytävät. Huomattavaa on myös, että valtuustosalissa ja osittain kaupunginhallituksen kokoushuoneessa ovat säilyneet lisäksi kalusteet ja valaisimet. Myös kellarin väestönsuojalla on kulttuurihistoriallista merkitystä sen Ruotsin antamaan sodanjälkeiseen apuun liittyvän historian vuoksi.

Laajennusosan merkittävimmät tilat ovat ylimmän kerroksen aula ja siihen liittyvät kaupunginhallituksen ja kaupunginjohtajan huoneet, jotka kuvaavat hyvin rakentamisaikansa näkemystä arvokkaista tiloista. Aulan kattoikkunat tekevät tilasta avaran ja toisaalta ovat hyvin tyypillinen piirre 1970-luvun syvärunkoisessa rakentamisessa.

Kahden eri ikäisen osan välillä on selkeästi havaittavissa siirtymä paikalla rakentamisesta elementtirakentamiseen sekä detaljisuunnittelun väheneminen.

Vahanen Rakennusfysiikka Oy tarkastanut:

Espoo, 25.6.2020

Anu Laurila, arkkitehti
Erikoisasiantuntija

Katariina Laine, DI
Rakennusterveysasiantuntija

Liite Säilyneisyyskaaviot

Lähteet:

Kirjat

Hoffrén Jouko ja Penttilä Kalevi, Riihimäen historia I, Hämeenlinna 1979

Kolbe Laura, Kaupungintalo kunnallisen itsehallinnon symbolisena rakennuksena, teoksessa Päätöksen paikka, Kunnantalot ja kaupungintalot, Euroopan rakennusperintöpäivien julkaisu 2009

Nikula Riitta, Rakennettu maisema, Suomen arkkitehtuurin vuosisadat, Otava 1993

Penttilä Kalevi, Riihimäen kirjaston historiaa Riihimäen kaupunki 1986

Salminen K. L. Riihimäen kauppala 25-vuotias, Eripainos kunnallislehdessä 10/1946

Salminen Timo, Opin tiellä, Riihimäen oppikoulut ja lukiot 1905-2005.

Soikkanen Hannu, Pitäjäntuvat, kunnantuvat ja kunnantalot, teoksessa Päätöksen paikka, Kunnantalot ja kaupungintalot, Euroopan rakennusperintöpäivien julkaisu 2009

Painamattomat lähteet

Riihimäen kaupungintalo, rakenne- ja kosteustekninen kuntotutkimus (Vahanen Oy 14.12.2012)

Riihimäen kunnalliskertomukset 1946, 1947, 1948, 1973

Riihimäen sanomat vuosilta 1948 ja 1973

Riihimäen vanhan linja-autoaseman kulttuuriympäristö- ja kaupunkikuvallinen selvitys 24.1.2014 (AIRIX Ympäristö)

Vartola Anni, Julkiset kirjastot ja kirjastoarkkitehtuuri 1900-luvun jälkipuolella, artikkeli Museoviraston Rakennettu Hyvinvointi-hankkeen sivustolla (https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/rakennettu-kulttuuriymparisto/rakennettu-hyvinvointi)

Vuorinen Juha, Byrokratian käytävillä, sodanjälkeisen virastotyypin taustoitusta, artikkeli Museoviraston verkkojulkaisussa Valtiolle rakennettu, http://www.valtiollerakennettu.fi/index

Nettilähteet

www.riihimaenkaupunginmuseo.fi/museomme/riihimaen-historiaa-lyhyesti/ (6.4.2020)

www.saviniemi.fi/ruotsalaisista-lahjataloista-pikavauhtia-koteja-siirtovaelle/

www.riksu.net/hameenkadulla/hameenkatu-modernin-liikekeskustan-muodostuminen/

www.riihimaki.fi/palvelut/konserni-ja-hallintopalvelut/kaupunginkanslia/1568-2/

www3.jkl.fi/ksmuseo/ystavyyskaupungit/index2.html

Muut

Puhelinkeskustelu arkkitehti Mikko Jaatisen kanssa 17.6.2020 ja valokuvia Arkjaatiset Oy:n arkistosta

Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkistossa olevat rakennusta koskevat aineistot

Katselmus rakennuksessa ja keskustelu Hannu Mattilan kanssa

VAHANEN

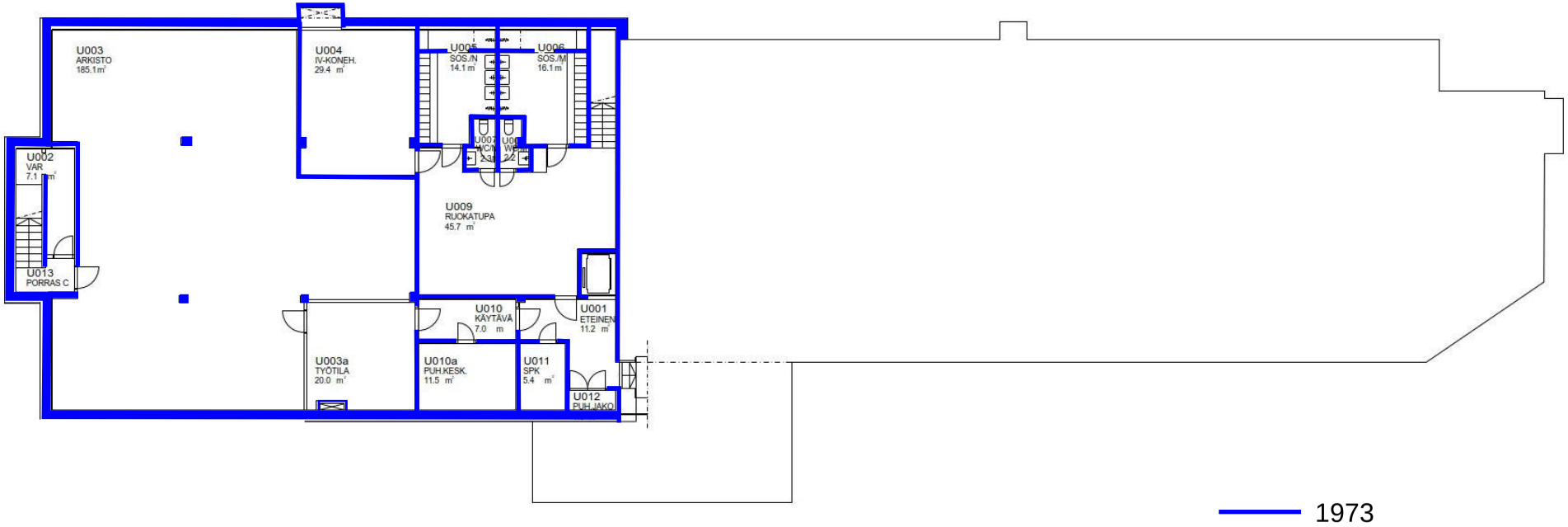

1973

RIIHIMÄEN KAUPUNGINTALO
kellarikerros

ajoituskaavio

25.6.2020

VAHANEN RAKENNUSFYSIIKKA OY
ESPOO n LAPPEENRANTA n TAMPERE n VAASA
+358 20 769 8698 n www.vahanen.com n Y-tunnus 2725717-2

VAHANEN

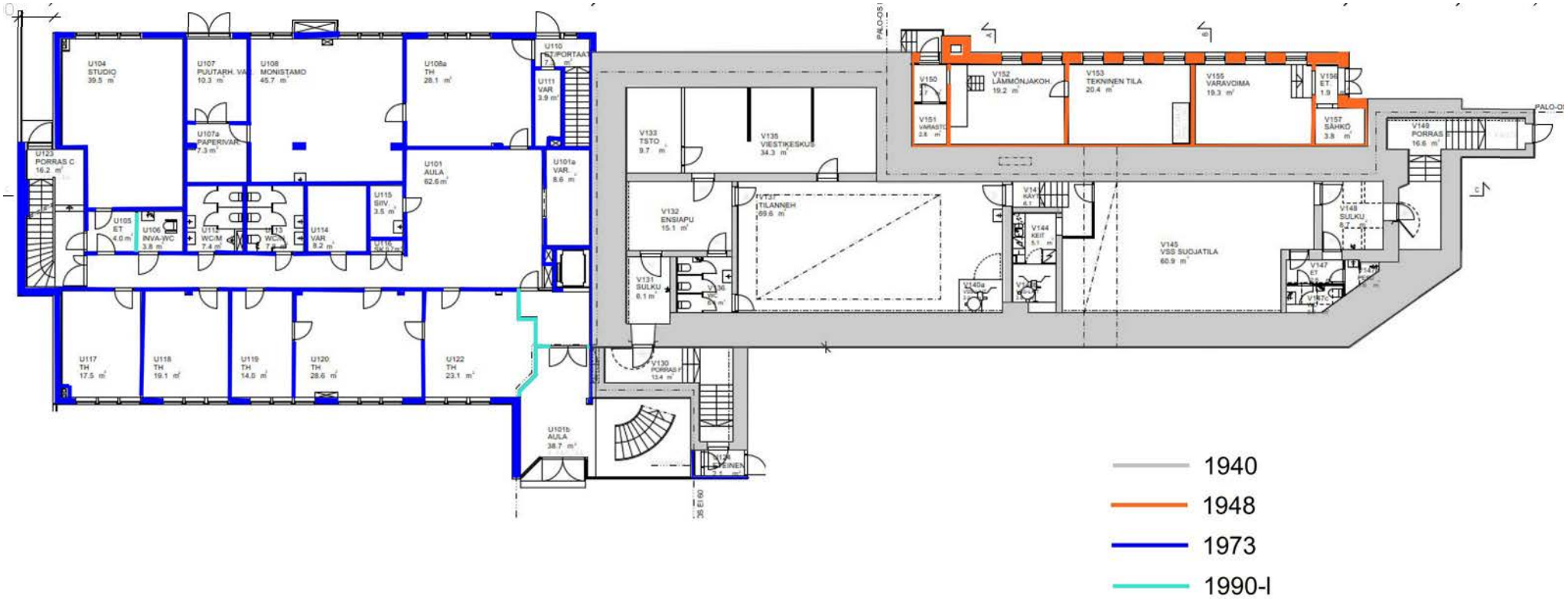

RIIHIMÄEN KAUPUNGINTALO
pohjakerros (1. kerros)

ajoituskaavio

25.6.2020

VAHANEN RAKENNUSFYSIIKKA OY
ESPOO n LAPPEENRANTA n TAMPERE n VAASA
+358 20 769 8698 n www.vahanen.com n Y-tunnus 2725717-2

VAHANEN

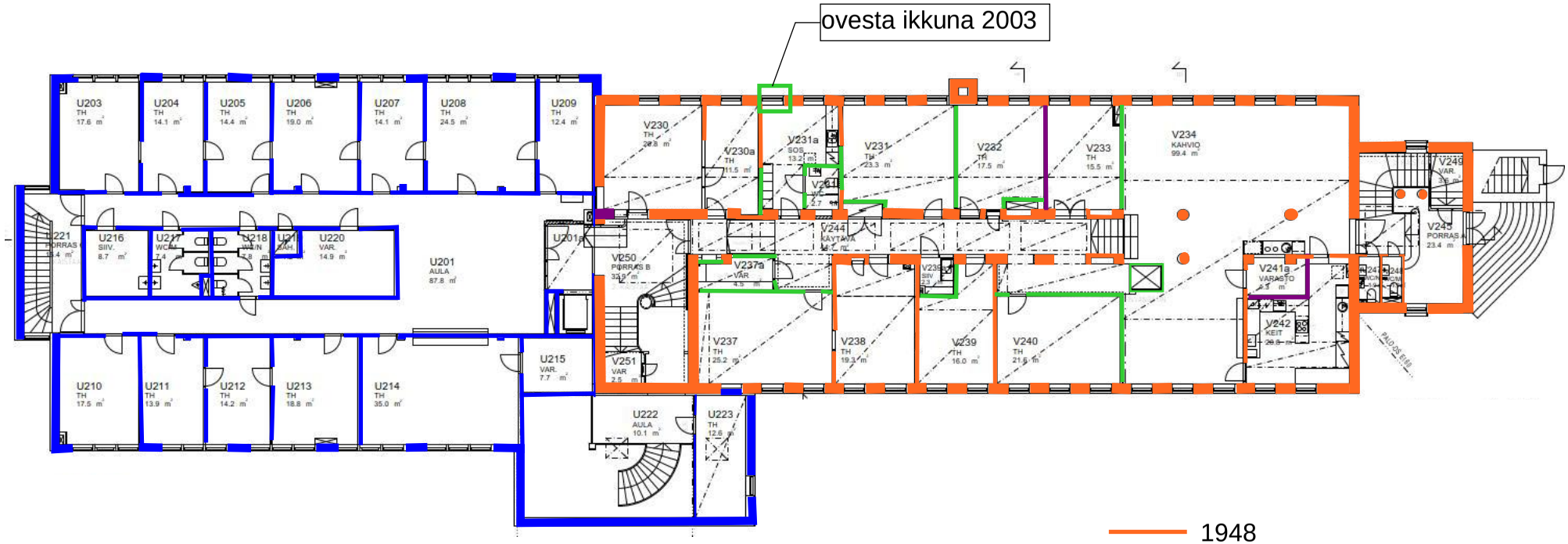

1948

1965

1973

2003

ajoittamaton

RIIHIMÄEN KAUPUNGINTALO
toinen kerros

ajoituskaavio

25.6.2020

VAHANEN RAKENNUSFYSIIKKA OY
ESPOO n LAPPEENRANTA n TAMPERE n VAASA
+358 20 769 8698 n www.vahanen.com n Y-tunnus 2725717-2

VAHANEN

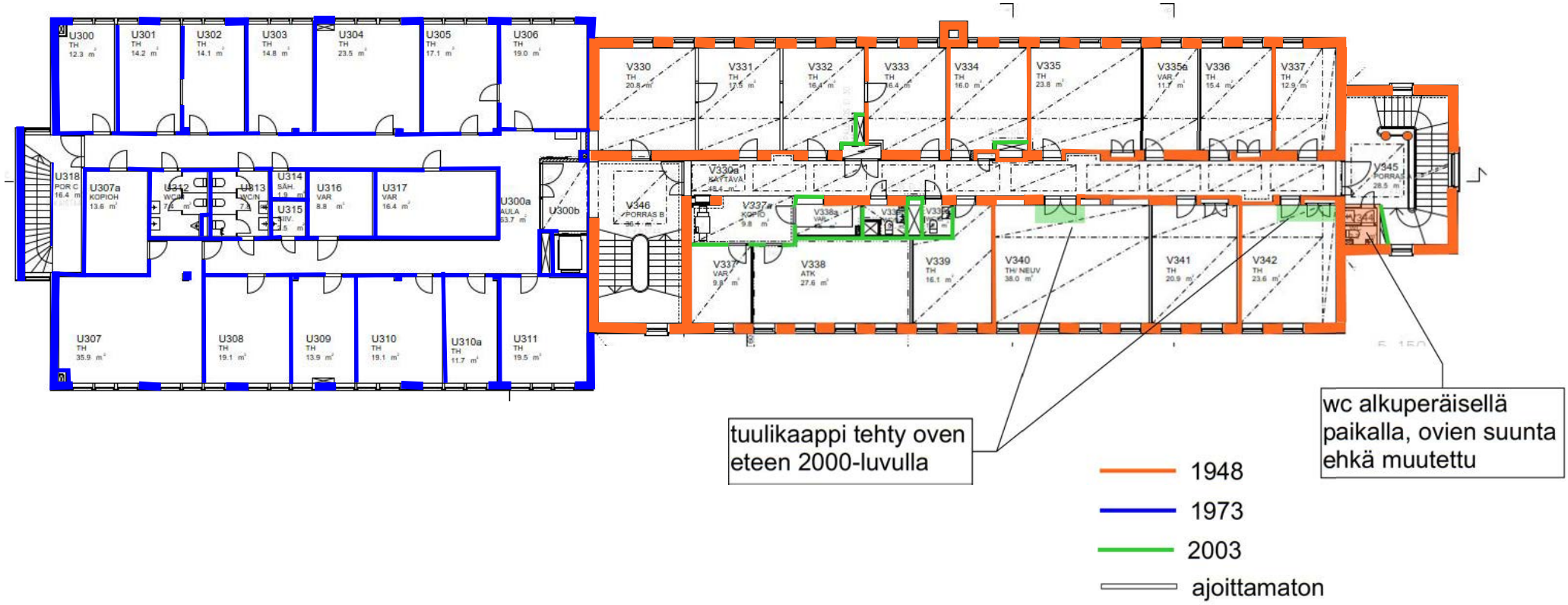

RIIHIMÄEN KAUPUNGINTALO
kolmas kerros

ajoituskaavio

25.6.2020

VAHANEN RAKENNUSFYSIIKKA OY
ESPOO n LAPPEENRANTA n TAMPERE n VAASA
+358 20 769 8698 n www.vahanen.com n Y-tunnus 2725717-2

VAHANEN

wc alkuperäisellä paikalla, ovien suunta ehkä muutettu

1948

1973

2003

ajoittamaton

RIIHIMÄEN KAUPUNGINTALO
neljäs kerros

ajoituskaavio

25.6.2020

VAHANEN RAKENNUSFYSIIKKA OY
ESPOO n LAPPEENRANTA n TAMPERE n VAASA
+358 20 769 8698 n www.vahanen.com n Y-tunnus 2725717-2

RISKIARVIO

RIIHIMÄEN KAUPUNGINTALO
SISÄILMAN LAATUUN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

25.6.2020

VAHANEN RAKENNUSFYSIIKKA OY
ESPOO n LAPPEENRANTA n TAMPERE n VAASA
+358 20 769 8698 n www.vahanen.com n Y-tunnus 2725717-2

VAHANEN

Sisällys

1 Kiinteistön tiedot ... 3
1.1 Kohde ... 3
1.2 Riskiarvion lähtötilanne ja -tiedot ... 4
2 Riskiarvio lähtötietojen perusteella ... 4
2.1 Perustukset ja alapohja ... 4
2.2 Maanvastaiset seinät ... 7
2.3 Ulkoseinät ... 9
2.4 Välipohjat ... 11
2.5 Yläpohja ja vesikatto ... 13
2.6 Ilmanvaihto ... 14
3 Yhteenveto ... 17

RIIHIMÄEN KAUPUNGINTALO

1 Kiinteistön tiedot

Kohde

Riihimäen kaupungintalo
Kalevankatu 1
11100 Riihimäki

Tilaaja ja yhteyshenkilö

Riihimäen kaupunki / Elinvoiman toimialue
Kaavoituksen vastuualue
PL 125
11101 Riihimäki

Yhteyshenkilö: kaavoituspäällikkö Jari Jokivuo, jari.jokivuo@riihimaki.fi

Tehtävä

Riskiarviossa on tuotu esiin rakennetyypeittäin rakenteiden kosteus- ja lämpöteknistä toimivuutta sekä sisäilman laatuun vaikuttavia tekijöitä.

Tekijä

Vahanen Rakennusfysiikka Oy
Linnoitustie 5
02600 ESPOO

Arkkitehti Anu Laurila, anu.laurila@vahanen.com

Projekti RAFY 3477

1.1 Kohde

Riihimäen kaupungintalo on alun perin rakennettu kirjasto- ja virastotaloksi vuonna 1948. Sitä on laajennettu vuonna 1973 rakentamalla uusi osa kiinni vanhaan osaan. Rakennuksessa on vanhassa osassa kellari ja kolme maanpäällistä kerrosta, laajennusosassa on kellarin lisäksi neljä maanpäällistä kerrosta. Vanhan osan kellari muodostuu suurelta osin vuonna 1940 eli ennen kaupungintalon rakentamista tehdystä väestösuojasta.

Rakennuksen eri vaiheiden välillä on reilut kaksikymmentä vuotta, johon ajanjaksoon sijoittuu rakenteiden muuttuminen massiivirakenteista kerroksellisiksi. Siksi rakennuksen osat ovat hyvin erilaiset rakenteiltaan.

Vanhemman osan maanvastaiset rakenteet ovat pääosin massiivisia betonisia väestönsuojarakenteita. Ulkoseinät alemmissa kerroksissa ovat sisäpinnasta kevytbetonilla lämmöneristettyä massiivitiiltä ja ylimmän kerroksen seinät ovat kokonaan kevytbetonia. Välipohjat ovat betonisia alalaattapalkistoja. Yläpohja on betoninen alalaattapalkisto ja vesikaton rakenteet ovat puuta ja vesikatteena on betonitiili, jonka aluskatteena on huopa.

Laajennusosan alapohjarakenteena on maanvarainen betonilaatta. Maanvastaiset seinät ovat paikalla valettuja teräsbetoniseiniä, joiden sisäpinnassa on tiilimuuraus. Ulkoseinän kantavana rakenteena on paikalla valettu betoninen sisäkuorirakenne, jonka ulkopuolella on puurunko mineraalivillaeristeineen ja julkisivun pinnoitteena julkisivulasi alumiinilistoin. Välipohjat ovat massiivibetonia. Yläpohjan kantavana rakenteena ovat kevytbetonista valmistetut lankut ja vesikatteena bitumikermi.

Rakennus on ollut tyhjillään loppuvuodesta 2016 sisäilman laatuun liittyvien ongelmien vuoksi.

1.2 Riskiarvion lähtötilanne ja -tiedot

Riskiarvion tarkoitus on arvioida, mistä rakennuksessa koetut sisäilman laatuun liittyvät ongelmat voivat johtua. Riskiarviota voidaan käyttää rakennusteknisten kuntotutkimusten lähtötietoina ja sen avulla voidaan tutkimukset kohdistaa rakenteisiin, joilla voi olla vaikutusta sisäilman laatuun.

Riskiarvion lähtötietoina ovat vuonna 2012 tehty rakenne- ja kosteustekninen kuntotutkimus (Vahanen Oy 14.12.2012) sekä tämän riskiarvion kanssa samaan aikaan laadittu rakennushistoriaselvitys (Vahanen Rakennusfysiikka Oy), jossa on käyty läpi myös rakenteita ja niiden muutoksia. Rakennushistoriaselvitystä varten käytiin läpi mm. Riihimäen Teknisen palvelukeskuksen arkistossa olevia paperisia piirustuksia.

2 Riskiarvio lähtötietojen perusteella

Riskiarvio perustuu pääasiassa kirjallisiin lähtötietoihin sekä tutkimuksessa 2012 tehtyihin havaintoihin. Seuraavassa on esitetty perusrakenteet ja niihin liittyvät kosteustekniset riskit sekä tutkimuksessa 2012 tehdyt havainnot ja annetut suositukset. Loppuun on koottu tiiviisti rakennusosittain riskit, jo annetut toimenpidesuositukset sekä suositeltu lisätutkimuksia.

2.1 Perustukset ja alapohja

Vanha osa

Väestönsuojan kohdalla alapohja on maanvarainen betonilaatta, jonka rakenteesta ei ole tarkempaa tietoa. Väestönsuojan alapohjassa on vuoden 2012 tutkimuksen mukaan luukuilla peitettyjä syvennyksiä. Vuonna 1948 rakennettujen kellarikerroksen tilojen alapohja on piirustuksen perusteella maanvarainen 100 mm betonilaatta, jossa on pintavalun alla rakennusselityksen mukaan bitumikerros vedeneristeenä.

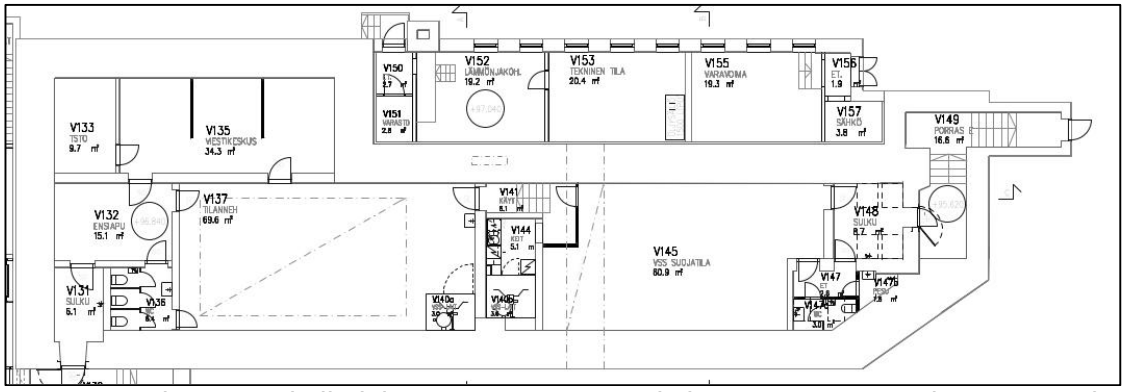

Kuva 1. Vanhan osan kellari, josta vuonna 1940 valmistunut väestönsuoja erottuu paksuina seininä.

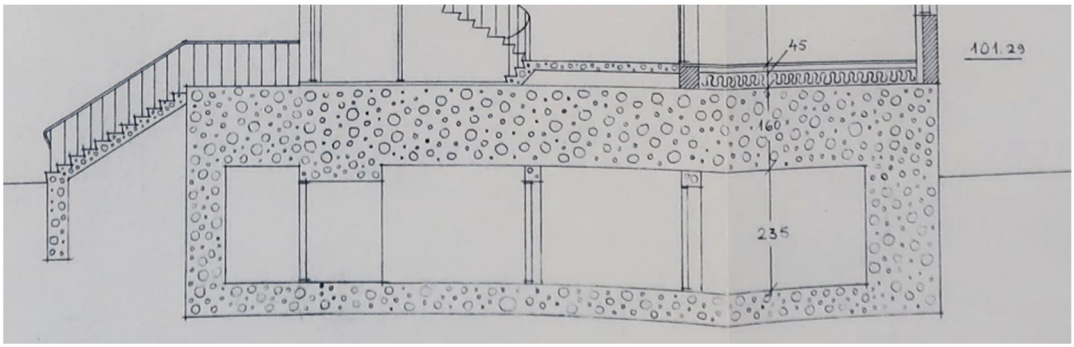

Kuva 2. Vuonna 1940 valmistuneen väestönsuojan leikkaus.

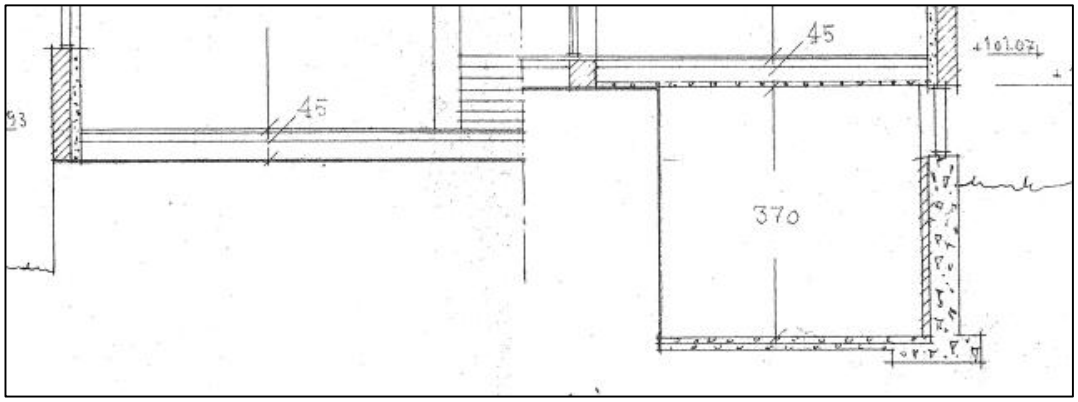

Kuva 3. Vuonna 1948 rakennetun kellarin osan leikkaus.

Laajennusosa

Alkuperäisten rakennesuunnitelmien mukaan alapohjassa on viittä eri rakennetyyppiä. Perusrakenne on maanvarainen betonilaatta, jonka päällä on vedeneriste ja pintavalu. Kahdessa rakennetyypissä on vedeneristeenä kermi ja sen päällä kallistusvalu. Yhdessä rakennetyypissä ei ole vedeneristettä, vaan betonilaatan alla EPS-eriste ja muovikalvo. Alapohjatyyppien sijainnit rakennuksessa eivät ole selvillä, mutta todennäköisesti kermieristettyä alapohjaa on käytetty lattiakaivollisissa tiloissa, koska rakennetyypissä on kallistukset.

Laajennusosan alapohjan alla kulkee tekniikkakanaaleja, joihin on luukkuja kellaritiloissa ja tilassa 009 on tarkastuskaivoja. Alapohjassa on myös liikuntasaumoja. Kellarikerroksessa olevasta ilmanvaihtokonehuoneesta johtaa kanava alapohjan alla lounaisulkoseinällä oleville puhallinkonvektoreille.

Laajennuksen yhteydessä rakennetun eteisaulan vieressä on vanha käynti väestönsuojaan. Käynnin eteen on laajennuksen yhteydessä rakennettu erillinen eteistila (tilanumero 124), jonka alapohjana ovat maan päälle ladotut luonnonkivilaatat.

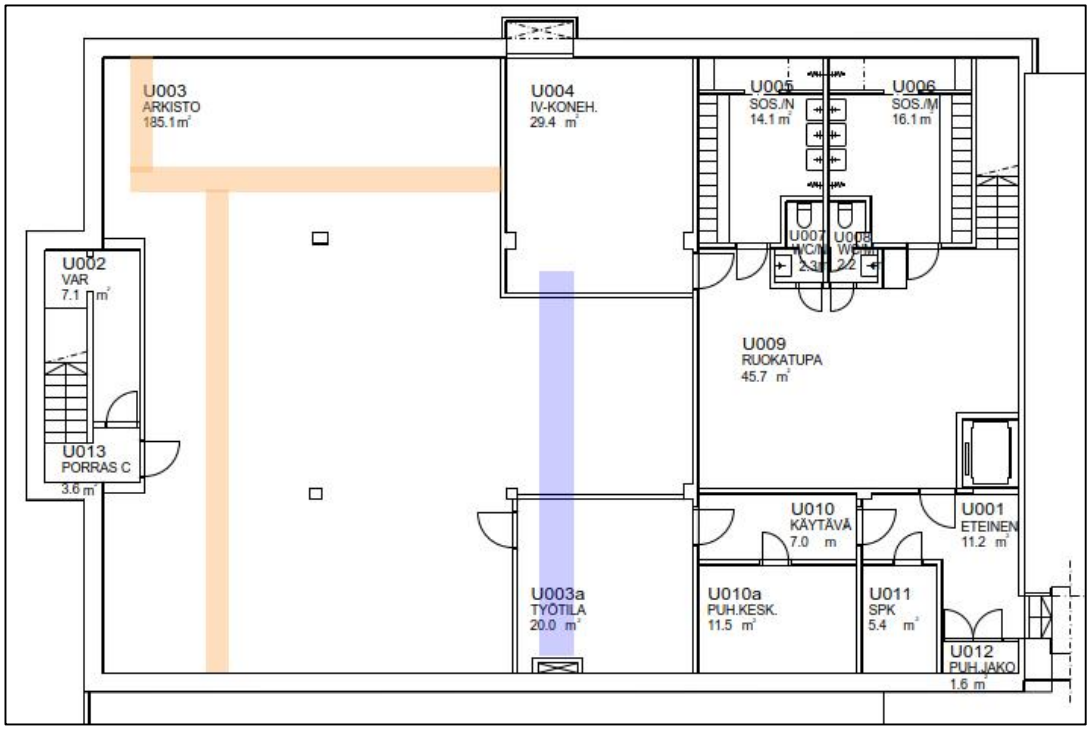

Kuva 4. Laajennusosan kellarikerros. Oranssilla kanaalit alapohjan alla ja sinisellä IV-kanaali, jossa on johdettu tuloilmakanavat IV-konehuoneen vastaiselle ulkoseinälle.

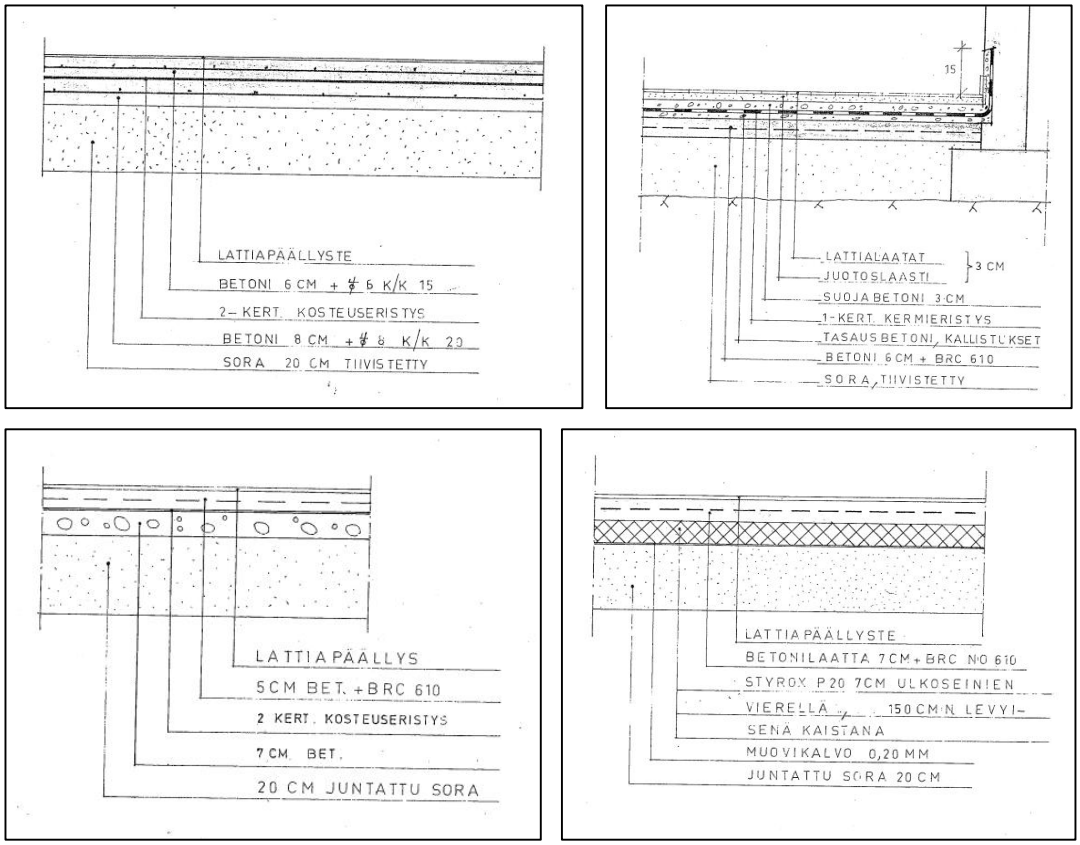

Kuva 5. Neljä laajennuksen alapohjatyyppiä.

Rakenteiden kosteusteknisen toiminnan arviointi ja riskit sisäilman laadulle sekä aiemman tutkimuksen havainnot

Tutkimuksessa 2012 oli todettu merkittäviä ilmavuotoja vanhan osan väestönsuojan alapohjarakenteissa. Lisäksi väestösuojan tiloissa oli mitattu korkeita radonarvoja (786 ja 836 Bq/m^3, kun toimenpideraja on 300 Bq/m^3). Kellarin lattiasyvennysten epätiiviiden luukkujen kautta saattaa sisäilmaan kulkeutua mm. radonkaasua. Vanhan osan muovimatoilla päällystetyissä alapohjissa oli todettu kosteutta ja maalatuilla betonipinnoilla halkeilua. Vanhan osan alapohjissa ei ole kapillaarikatkoa, joten maaperän kosteus pääsee siirtymään betonilaattaan. Tämä tulee huomioida korjausratkaisuissa käyttämällä kosteusrasitusta kestäviä ja vesihöyryä hyvin läpäiseviä pintarakenteita. Todettujen ilmavuotojen vuoksi väestönsuojan toimivuus on suositeltavaa tarkastaa tulevan peruskorjauksen yhteydessä.

Tutkimuksessa 2012 laajennusosan alapohjien oli todettu pääosin olevan kunnossa, mutta muovimatolla päällystetyissä alapohjissa oli havaittu kosteutta maton alla. Tekniikkakanaalien ja tarkastuskaivojen kannet eivät olleet tiiviitä ja kanaaleissa oli puurakenteita. Liikuntasaumoissa oli todettu 2012 tutkimuksissa puutteita.

Tutkimuksessa 2012 oli hyvin tunnistettu alapohjan kosteustekniset riskit ja ongelmat, jotka liittyvät puutteisiin rakenneliittymien tai rakenteiden tiiveydessä. Maaperässä on aina sekä mikrobeja että kosteutta, siksi maanvastaisten rakenteiden tulee olla ilmatiiviitä ja niiden pinnoitteiden puolestaan kosteutta kestäviä, mutta vesihöyryä hyvin läpäiseviä. Maanvastaisten rakenteiden ilmatiiveyden parantaminen vähentää myös radonin pääsyä huoneilmaan.

Väestönsuojan eteistilassa on alapohjan kautta suora yhteys maaperään, joten rakenteiden tilasta eteiseen ja yläpuolella olevaan toimistohuoneeseen tulee olla ilmatiivitiä, jotta maaperän epäpuhtaudet eivät kulkeudu ilmavirtausten mukana sisäilmaan.

Laajennusosan alapohjan alla kulkevien tekniikkakanaalien ja tarkastuskaivojen puurakenteet voivat muodostaa riskin sisäilman laadulle, etenkin jos ne ovat kosteusvaurioituneet ja kanaalien kannet ja tarkastusluukut eivät ole tiiviitä. Kanaaleissa ja kaivoissa on muutenkin yleensä epäpuhtauksia, jonka vuoksi niiden luukkujen ja kansien tulisi olla kaasutiiviitä. Ilmanvaihdon kanavan riskejä on käsitelty kohdassa ”2.7 Ilmanvaihto”. Laajennusosan alapohjissa kosteuseristeenä käytetyn bitumisivelyn vedeneristävät ominaisuudet heikkenevät, kun sively on yli 40 vuotta vanhaa. Bitumikermin vedeneristävyys on parempi. Tulevissa korjauksissa suosittelemme kuitenkin varmistamaan alapohjan kosteusteknisen toimivuuden käyttämällä kosteusrasitusta kestäviä ja vesihöyryä hyvin läpäiseviä tuotteita.

2.2 Maanvastaiset seinät

Vanha osa

Vanhan osan maanvastaiset seinät ovat pääosin vuonna 1940 rakennetun väestönsuojan massiivisia betonirakenteisia seiniä, joissa osassa on sisäpuolinen tiilimuuraus. Tutkimuksessa 2012 oli tehty rakenneavaus väestönsuojan maanvastaiseen seinään tilassa 135. Betoniseinän sisäpinnassa oli bitumisively, tuuletusrako ja tiilimuuraus, jonka pinta sisätilaan päin oli maalattu.

Vuonna 1948 rakennetulla osalla maanvastaiset seinät ovat betonia, jossa on sisäpinnassa bitumisively vedeneristeenä ja tiilinen kuorimuuraus sisäpinnassa.

Vuoden 2003 korjauksessa koko rakennuksen kaikki maanvastaiset seinät veden- ja lämmöneristettiin ulkopuolelta.

Laajennusosa

Laajennusosan maanvastaisen seinän rakenne on rakennepiirustusten ja vuoden 2012 rakenneavausten mukaan betonia, jossa on sisäpuolella ”2-kertainen kosteuseristys” ja punatiilinen kuorimuuraus. Päädyn porrashuoneen seinässä ei vuoden 2012 rakenneavauksen perusteella ole vedeneristettä, vaan noin 30 mm ilmarako sisäpuolisen muurauksen ja betoniseinän välissä.

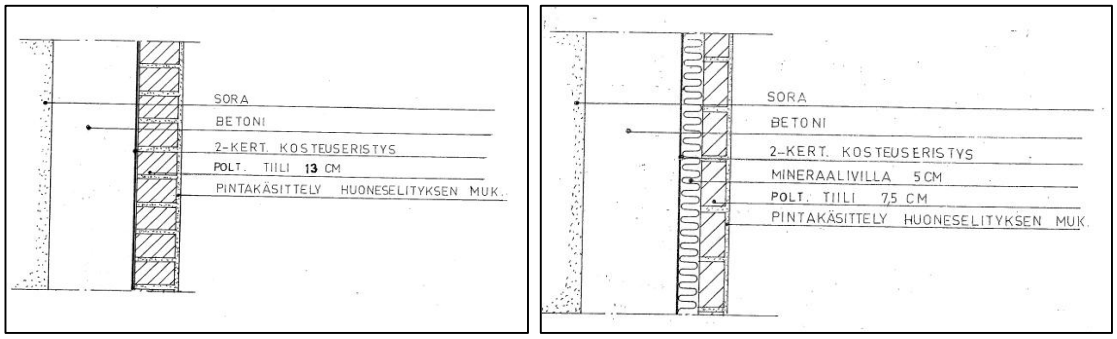

Kuva 6. Kaksi laajennuksen maanvastaisen seinän rakennetyyppiä. Lämmöneristettyä rakennetta on käytetty alkuperäisen pohjapiirroksen perusteella hyvin rajatulla alueella pukuhuoneiden suihkutilojen kohdalla.

Vuoden 2003 korjauksessa koko rakennuksen kaikki maanvastaiset seinät veden- ja lämmöneristettiin ulkopuolelta.

Rakenteiden kosteusteknisen toiminnan arviointi ja riskit sisäilman laadulle sekä aiemman tutkimuksen havainnot

Vuoden 2012 tutkimuksissa maanvastaisten seinärakenteiden toiminnassa ei havaittu merkittäviä puutteita. Ongelmia todettiin olevan molemmissa rakennuksen osissa alapohjan ja maanvastaisten seinärakenteiden liittymien ilmatiiveydessä, jonka vuoksi epäpuhtauksia kulkeutuu maaperästä sisäilmaan. Ongelma on tutkimuksen mukaan merkittävin laajennusosan päädyn porrashuoneessa, jossa tilan kattoon asennettu alipainetuuletin voimisti ilman virtausta rakenteiden läpi.

Maanvastaisten seinien läpivientien ja liittymien ilmatiiveyden parantamista suositeltiin vuoden 2012 tutkimuksissa.

Rakenteiden veden- ja lämmöneristäminen ulkopuolelta vuonna 2003 on muuttanut rakenteen kosteusteknistä toimintaa, kun korjaustyön yhteydessä ei ole poistettu sisäpinnan vedeneristettä. Rakenteeseen on saattanut jäädä kosteutta kahden tiiviin kerroksen väliin, jolloin voi syntyä mikrobikasvulle sopivat olosuhteet. Mikäli sisäkuori ei ole ilmatiivis, voi rakenteisiin kertyneitä epäpuhtauksia päästä ilmavirtausten mukana sisäilmaan. Siksi on suositeltavaa poistaa vanha sisäpuolinen vedeneriste, mineraalivilla ja tiilikuorimuuraus sekä pinnoittaa maanvastaiset seinät kosteutta kestävällä, mutta vesihöyryä läpäisevällä materiaalilla.

Vanhalla osalla havaittiin väestönsuojan porrashuoneessa luukku kaakkoispäädyn ulkoportaiden alustatilaan. Alustatilassa oli havaittu rakennusjätettä, jossa oli selkeitä mikrobikasvustoja. Seinä luukun ympärillä oli kosteusvaurioitunut ja luukku ei ollut tiivis. Alustatilasta oli suositeltu poistamaan rakennusjäte ja tiivistämään luukku. Kosteus seinään on todennäköisesti kulkeutunut yläpuolisen ulkoportaan ja vanhan väestönsuojan porrashuoneen seinän liittymästä. Työselityksessä 1948 on määritelty tällaiset liittymät eristettäviksi yhtenäisellä bitumikerroksella, mutta eristyksen tekninen käyttöikä on jo reilusti ylittynyt. On suositeltavaa selvittää liittymän kunto.

2.3 Ulkoseinät

Vanha osa

Vanhan osan ulkoseinät ovat ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa ulkopinnastaan terastirapattua punatiiltä, jonka sisäpinnassa on 100 mm kevytbetonia. Ylimmän, kolmannen kerroksen ulkoseinät ovat ulkopinnasta terastirapattua kevytbetonia. Sokkeliosuus on pinnoitettu tummilla pesubetonilaatoilla.

Ikkunat olivat alun perin puuta ja karmin kiinnitystä varten on vuoden 1948 työselityksessä määritelty, että ikkuna-aukkoihin muurataan 50 cm välein kuivasta puusta tehdyt, tervatut puupalat. Karmin ja seinän väli on todennäköisimmin tilkitty alun perin pellavariveellä tai vastaavalla materiaalilla. Ikkunat on uusittu korjauksessa vuonna 2003, mutta käytettävissä olleista lähtötiedoista ei käynyt ilmi, onko vanhoja ”puutiiliä” poistettu muurauksesta ikkunoiden uusimisen yhteydessä.

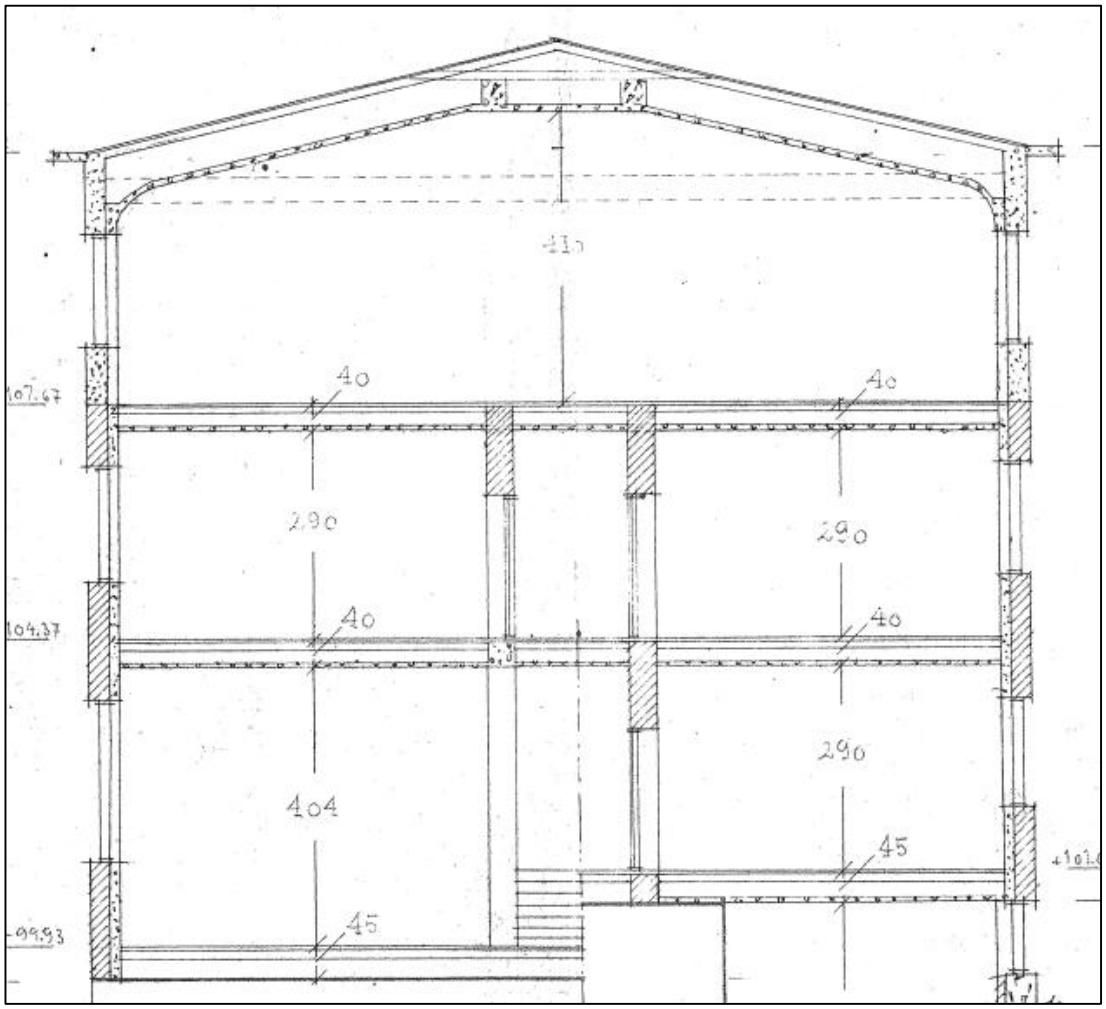

Kuva 7. Vanhan osan valtuustosalin kohdalta leikkaus, josta ulkoseinien rakenne eri kerroksissa näkyy selvästi.

Patterisyvennyksissä vanhassa osassa on käytetty lämmöneristettä. Työselityksen 1948 mukaan se olisi molemmin puolin pietty puolen tuuman insuliitti eli huokoinen kuitulevy tai vastaava. Levyn pinnassa huonetilaan päin on syrjälleen muurattu tiili.

Laajennusosa

Laajennusosassa on kolmenlaista ulkoseinärakennetta, kaikki ovat kerroksellisia. Päädyssä on sisäpinnasta lukien betoni-mineraalivilla-punatiili ja pitkillä sivuilla on betoni-mineraalivilla (puurunko)-kuitusementtilevy-ilmarako-julkisivulasi. Alimmassa kerroksessa pitkien julkisivujen ikkunoiden alapuolinen rakenne on betoni-EPS-betoni.

Ulkoseinällä olevien ikkunapenkkien sisään on asennettu puhallinkonvektorit, joiden avulla tapahtuu niin tilojen ilmanvaihto kuin lämmitys.

Ikkunat ovat puu-alumiini-ikkunoita, jotka on keskisaranoitu (”kippi-ikkuna”).

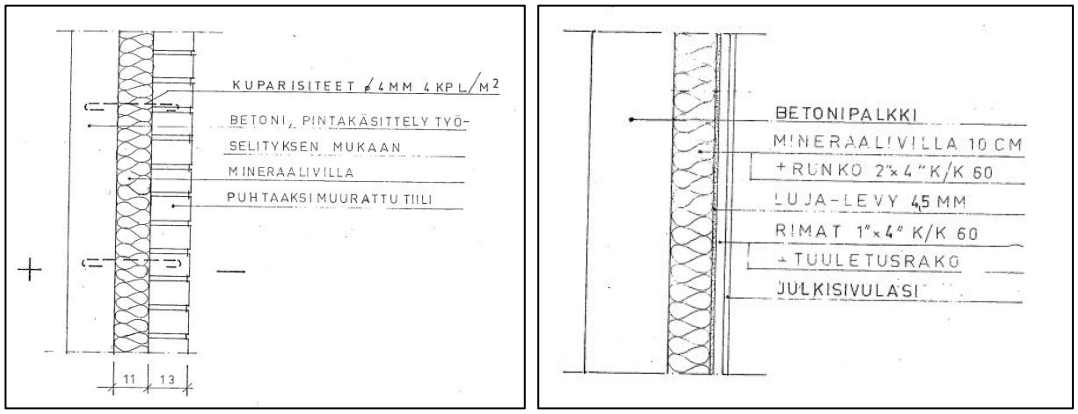

Kuva 8. Laajennusosan ulkoseinien rakennetyypit. Alimman kerroksen ikkunoiden alapuolisesta rakenteesta ei ole rakennetyyppiä alkuperäisissä suunnitelmissa.

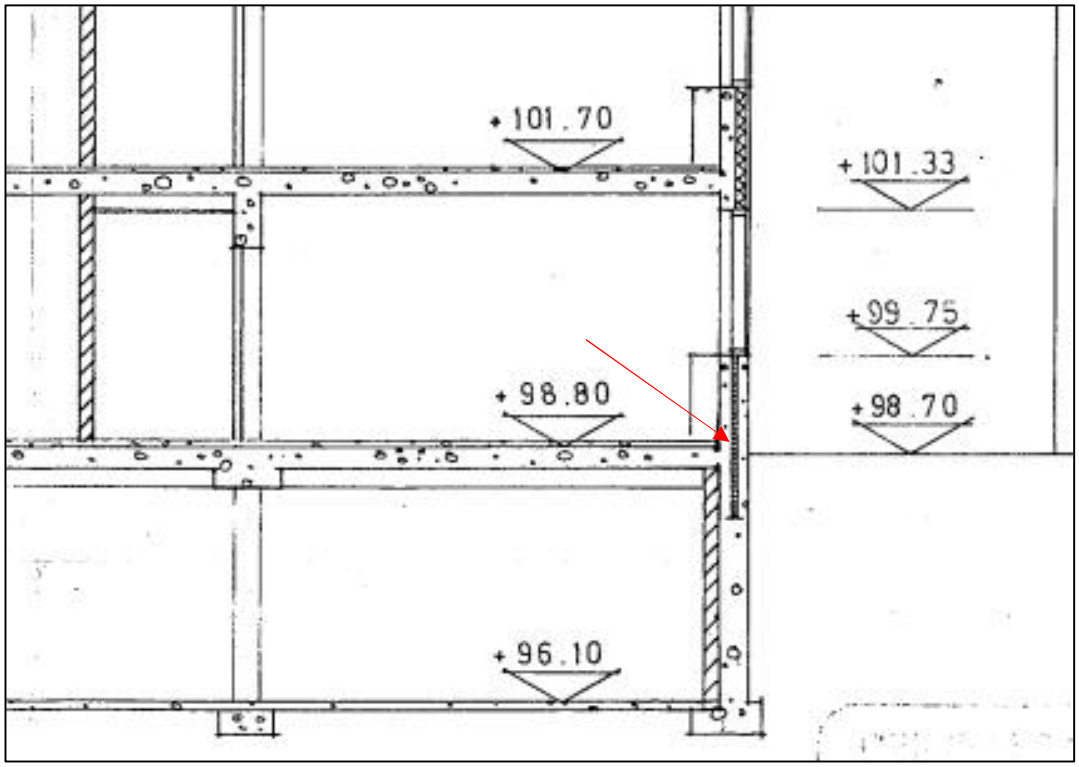

Kuva 9. Laajennusosan leikkaus, jossa alimman kerroksen ikkunoiden alapuolinen sokkelihalkaisurakenne on selkeästi näkyvissä.

Rakenteiden kosteusteknisen toiminnan arviointi ja riskit sisäilman laadulle sekä aiemman tutkimuksen havainnot

Vuoden 2012 tutkimuksissa ei vanhan osan ulkoseinissä todettu kosteusteknisiä puutteita. Tutkimuksessa ei kuitenkaan selvitetty patterisyvennysten eristemateriaalia tai sen kuntoa. Ilmeisesti rakenne ei tuolloin käynyt ilmi käytössä olleista lähtötiedoista. Patterisyvennysten eristemateriaali on saattanut vaurioitua, jos ikkunan ulkoseinäliittymistä on päässyt kosteutta rakenteeseen. Tämä on mahdollista, koska ikkunat vaihdettiin vuoden 2003 korjauksessa niiden huonon kunnon vuoksi. Lisäksi jos rakenteessa on käytetty bitumilla kyllästettyä huokoista kuitulevyä, voi siitä haihtua PAH-yhdisteitä sisäilmaan. PAH-yhdisteiden hajusta ei kuitenkaan ole mainintoja tutkimuksissa.

Vanhassa osassa ikkuna-aukkojen reunoilla saattavat olla jäljellä vanhat ”puutiilet” ikkunakarmien kiinnitystä varten. Jos ne ovat paikoillaan, niiden kunto voi olla huono ja niissä käytetty terva voi olla kreosoottia, josta saattaa haihtua PAH-yhdisteitä. Tällöin on tärkeää, että ikkunaliittymät ovat ilmatiiviitä sisätilaan päin. Vuoden 2012 tutkimuksessa ei ollut selvitetty vanhan osan ikkunoiden ulkoseinäliittymien ilmatiiveyttä.

Tutkimuksissa 2012 todettiin, että laajennusosan lasijulkisivun rakenne ei ole vesitiivis ja vedenohjaus ikkunoiden yläpuolella on puutteellinen, jolloin vesi valuu suoraan rakenteeseen. Ulkoseinän lämmöneristeessä todettiin mikrobikasvua ja eristekerroksen koolauspuiden todettiin olevan paikoin kosteita. Lisäksi ulkoseinän kaikki liittymät ja läpiviennit eristetilasta sisäilmaan todettiin epätiiviiksi, jolloin rakenteessa olevat epäpuhtaudet pääsevät kulkeutumaan sisäilmaan. Ikkunoiden oli todettu saavuttaneen teknisen käyttöikänsä. Ikkunoiden välissä olevassa levyrakenteessa ei ollut höyrynsulkua.

Päädyn porrashuoneen ulkoseinärakenne on kosteusteknisesti riskialtis, koska siinä ei ole ilmarakoa eristeen ja julkisivun tiilimuurauksen välissä. Esimerkiksi viistosateen aiheuttaman kosteusrasituksen vuoksi tiili ja muurauksen saumat saattavat kastua läpi ja kastella myös lämmöneristeen, joka ei pääse kuivumaan. Jos rakenteen sisäkuori ei ole ilmatiivis, voi rakenteesta kulkeutua epäpuhtauksia sisäilmaan.

Kerroksellisen rakenteen tulisi olla ilmatiivis sisätilaan päin ja päästä tuulettumaan ilmaraon kautta ulkotilaan julkisivupinnan takana. Jos julkisivupinta ei ole vesitiivis, on seuraavan rakennekerroksen ilmaraon alla oltava vesitiivis. Lisäksi sisäpinnassa tulisi olla höyrynsulku, jotta kosteutta ei kulkeudu ja tiivisty sisäilmasta rakenteeseen.

Laajennusosan ensimmäisen kerroksen ulkoseinän sokkelihalkaisu ulottuu maanpinnan alapuolelle. Jos rakenteessa on koolauspuita, on mahdollista että ne ovat vaurioituneet ja rakenteesta voi olla ilmayhteys esimerkiksi ikkunaliittymän kautta sisätilaan.

Tutkimuksessa 2012 suositeltiin ulkoseinärakenteen peruskorjausta eli käytännössä julkisivun ja ikkunoiden uusimista ja sisäpinnan ilmatiiveyden parantamista.

Ulkoseinien sisäpuolelle asennettuja puhallinkonveketoreita käsitellään ilmanvaihdon yhteydessä luvussa 2.7.

2.4 Välipohjat

Vanha osa

Vanhan osan välipohjat ovat alalaattapalkistorakenteita, joissa on alun perin ollut eristeenä koksikuonaa käytävillä ja kutterilastua huoneiden kohdalla. Ensimmäisen kerroksen ja kellarin välipohjan alalaattana toimii vanhan väestönsuojan yläpohja.

Vuoden 2003 korjauksessa välipohjien eristeet ja pintarakenteet uusittiin. Uutena eristeenä on käytetty 150 mm mineraalivillaa, jonka alla on 50 mm hiekkaa. Välipohjan pintana on tilasta riippuen sinkityn profiilipellin varaan valettu betonilaatta tai asennettu kipsilevytys. Pintamateriaalina on toimistotiloissa linoleumimatto.

Välipohjiin on myös asennettu LVIS-tekniikkaa 2003 korjauksessa.

Väestönsuojan yläpuolisessa välipohjassa on koneellinen tuuletus vuoden 2003 korjauksen jälkeen, koska korjausta ennen oli ensimmäisessä kerroksessa ollut vesivuoto, joka oli kastellut väestönsuojan paksun betoniholvin. Ei ole tiedossa, onko sen kuivumista seurattu.

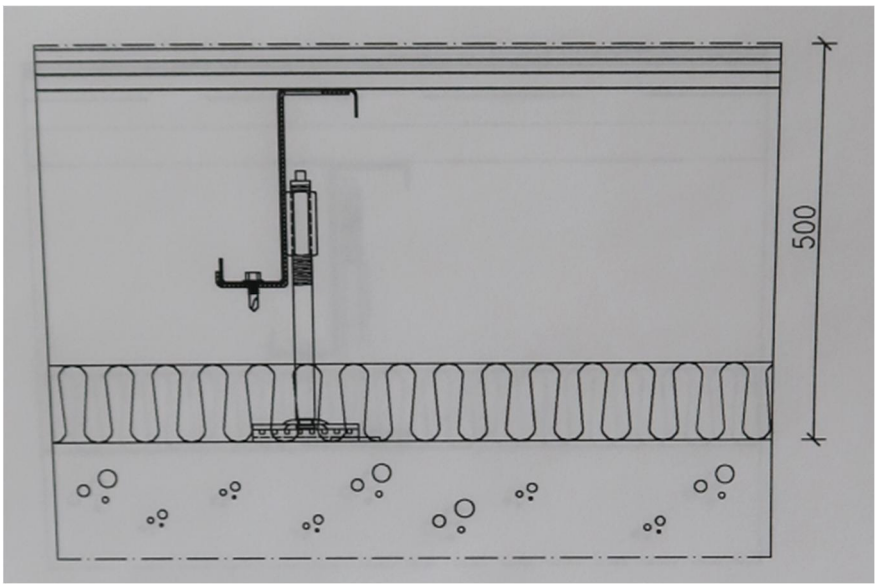

Kuva 10. Vanhan osan välipohjien rakenne ensimmäisessä kerroksessa vuoden 2003 korjauksen jälkeen. Eristetila on koneellisesti tuuletettu ja mineraalivilla on väestönsuojan betoniholvia vasten.

Toisen ja kolmannen kerroksen käytävillä on säilytetty alkuperäinen mosaiikkibetonilattiapinta. Myös välipohjarakenne on käytettävissä olleiden tietojen mukaan käytävillä ainakin osittain alkuperäinen.

Välipohjien alapintaan on tehty ilmanvaihtoa varten kotelointeja sekä välipohjiin aukkoja vuoden 2003 korjauksen yhteydessä. Välipohjien alapintaan on lisäksi kiinnitetty akustoivia levyjä.

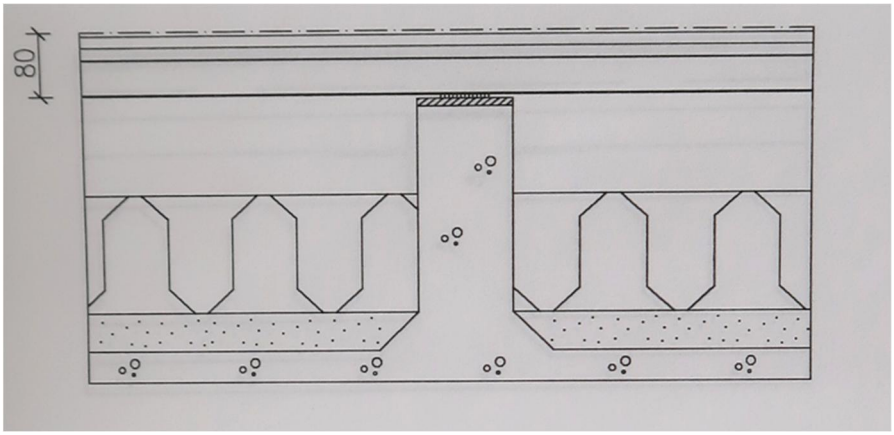

Kuva 11. Vanhan osan välipohjien rakenne toisessa ja kolmannessa kerroksessa vuoden 2003 korjauksen jälkeen. Eristeenä on hiekkaa ja mineraalivillaa.

Laajennusosa

Laajennuksen välipohjat ovat paikalla valettuja teräsbetonilaattoja, joiden alapinnassa on ripustetut alakattorakenteet. Alakattolevyjen yläpinnat ovat pinnoittamatonta mineraalivillaa.

Rakenteiden kosteusteknisen toiminnan arviointi ja riskit sisäilman laadulle sekä aiemman tutkimuksen havainnot

Lähtötiedoista ei käynyt ilmi, kuinka perusteellisesti vanhan osan välipohjat oli tyhjennetty tai miten betonipintoja oli puhdistettu vuoden 2003 korjauksen yhteydessä. Jos välipohjien eristeissä oli ollut mikrobikasvua ennen korjausta 2003, saattaa olla, että kaikkia epäpuhtauksia ei ole saatu puhdistettua rakenteesta korjauksen yhteydessä. Huolellistenkin purkutöiden päätteeksi rakenteisiin jää usein vähäisiä määriä vanhaa täyttöä.

Vanhan osan toisen ja kolmannen kerroksen käytävillä säilytettiin vuoden 2003 korjauksessa vanha mosaiikkibetoni, jolloin myös alkuperäiset koksikuonaeristeet saattavat olla jäljellä käytävien kohdalla. Kuivista eristeistä ei lähtökohtaisesti ole haittaa sisäilman laadulle, kunhan ilmayhteys eristetilaan on katkaistu.

Vanhan osan korjatuissa välipohjissa ei oltu havaittu vaurioita vuoden 2012 tutkimuksissa. Mutta välipohjien eristetilasta oli paikoin havaittu ilmavuotoja huonetiloihin. Ilmavuotojen mukana voi välipohjan eristetilasta kulkeutua epäpuhtauksia, kuten hiekkapölyä tai mineraalivillakuituja, sisäilmaan. Välipohjien ilmatiiveyden parantamista suositeltiin vuoden 2012 tutkimusten yhteydessä.

Vuoden 2012 tutkimuksissa ei oltu selvitetty, onko väestönsuojan holvi kuivunut vesivahingon jälkeen tai välipohjaan liittyvän koneellisen tuuletuksen toimivuutta. Jos koneellinen tuuletus ei ole toiminut, eikä betonilaatta ole kuivunut, on välipohjarakenteeseen voinut syntyä kosteusvaurioita, mikäli materiaalit ovat kosteusrasitusta kestämättömiä.

Laajennusosan välipohjat oli todettu tutkimuksessa 2012 kuiviksi, mutta välipohjien alapinnoilla olevien alakattojen avoimista mineraalivillapinnoista voi irrota kuituja sisäilmaan. Mineraalivillakuidut sisäilmassa voivat aiheuttaa ärsytysoireita. Lisäksi alakattojen yläpuolella oli havaittu asbestipitoisia putkieristeitä. Alakattolevyjen uusimista ja asbestipitoisten putkieristeiden poistamista oli suositeltu vuoden 2012 tutkimuksessa.

2.5 Yläpohja ja vesikatto

Vanha osa

Yläpohjana on betoninen alalaattapalkisto, jossa on lämmöneristeenä vanha purueriste ja sen päälle on lisätty mineraalivillakerros. Yläpohjatila on tuulettuva. Betonitiilisen vesikatteen alla on umpilaudoitus ja aluskatteena bitumikermi. Vesikatto on kunnostettu 1990-luvulla.

Vanhan osan pohjoispäätyyn on tehty vuoden 2003 korjaustyön yhteydessä IV-konehuone, joka nousee osittain vesikaton yläpuolelle. IV-konehuoneen kohdalta on yläpohjan lämmöneristeet uusittu konehuoneen rakentamisen yhteydessä.

Laajennusosa

Laajennusosan yläpohjan alapinta on tehty höyrykarkaistuista betonilankuista (Siporex). Sen ja vesikatteen välissä on tuuletustila ja vesikatteena on umpilaudoituksen päällä bitumikermi. Vesikatto on hyvin loiva.

Laajennusosan porrashuoneen yläpohjana on teräsbetonilaatta, jonka päällä on lämmöneriste. Vesikatteena on bitumikermi.

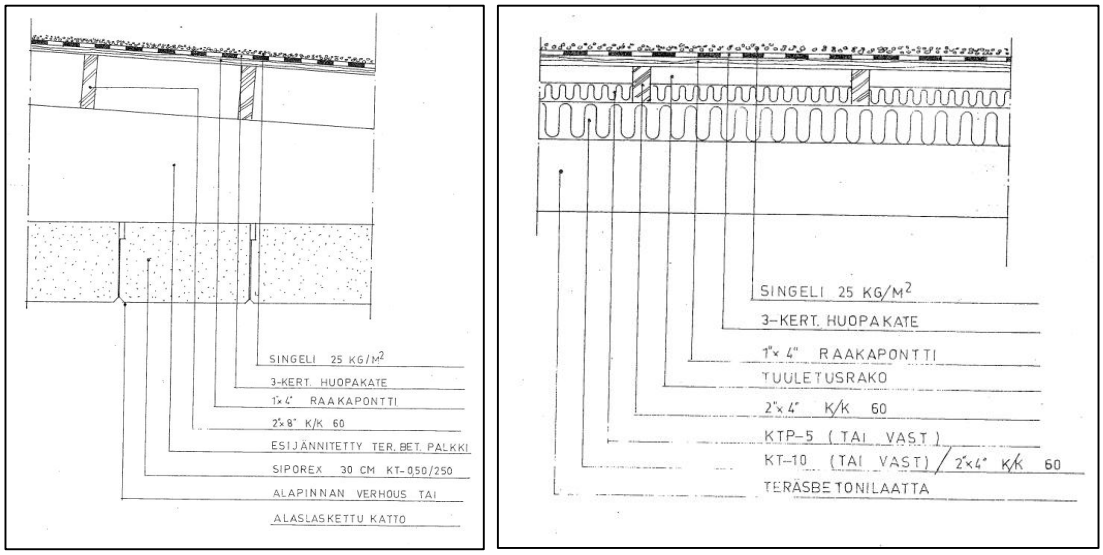

Kuva 12. Laajennusosan yläpohjarakenteet. Vasemmalla toimisto-osan ja oikealla päädyn porrashuoneen. Toimisto-osalla ei rakenteessa ole varsinaista lämmöneristettä.

Rakenteiden kosteusteknisen toiminnan arviointi ja riskit sisäilman laadulle sekä aiemman tutkimuksen havainnot

Vanhan osan yläpohjassa ei oltu havaittu vaurioita vuoden 2012 tutkimuksissa. Valtuustosalin yläpohjan eristekerroksen päällä oleva rakennusjäte suositeltiin poistettavan.

Laajennusosan Siporex-lankkukatossa on tyypillisesti saumoissa rakoja, joista voi kulkeutua epäpuhtauksia sisäilmaan, mikäli sisätilat ovat alipaineisia. Normaalisti ilmavirran suunta on huonetiloista yläpohjaan päin.

Laajennusosan räystäillä havaittiin merkkejä vanhoista vuodoista vuoden 2012 tutkimuksissa. Koska laajennusosalla ei ole yläpohjassa varsinaista lämmöneristettä eikä höyrynsulkua ja Siporex-lankkurakenne ei ole tiivis, voi lämmintä ilmaa virrata sisätiloista yläpohjatilaan ja tiivistyä siellä kosteudeksi. Tämä voi olla syynä räystäsvuotoihin. Jos räystäillä on ollut vuotoja, ne ovat saattaneet kastella myös ulkoseinärakenteita. Vesikaton tuuletustilassa oli havaittu 2012 rakennusjätettä, joka suositeltiin poistettavan. Rakennusjäte on saattanut vaurioitua kosteudesta. Yläpohjarakenteesta on suositeltavaa poistaa rakennusjäte ja sen jälkeen lisätä lämmöneristettä sekä höyrynsulku.

Laajennusosan vesikaton päällä oli 2012 tutkimuksissa havaittu merkkejä lammikoitumisesta, jolloin vesi voi jäätyessään rikkoa katteen saumoja. Vesikatto alkaa olla saavuttanut teknisen käyttöikänsä, mikäli se on alkuperäinen. Bitumikermikattojen käyttöiäksi arvioidaan noin 30 vuotta.

2.6 Ilmanvaihto

Vanha osa

Vanhalla osalla on alun perin ollut koneellinen poistoilmanvaihto, jossa ilma on otettu avattavien ikkunoiden kautta ja poistohormit ovat olleet rakennusaineisia, osin muurattuja ja osin asbestisementtilevyistä tehtyjä. Vuoden 2003 korjauksessa vanhaan osaan

rakennettiin koneellinen tulo-poistojärjestelmä. Ilmanvaihtokonehuone sijoitettiin ullakolle, osittain vesikaton yläpuolelle.

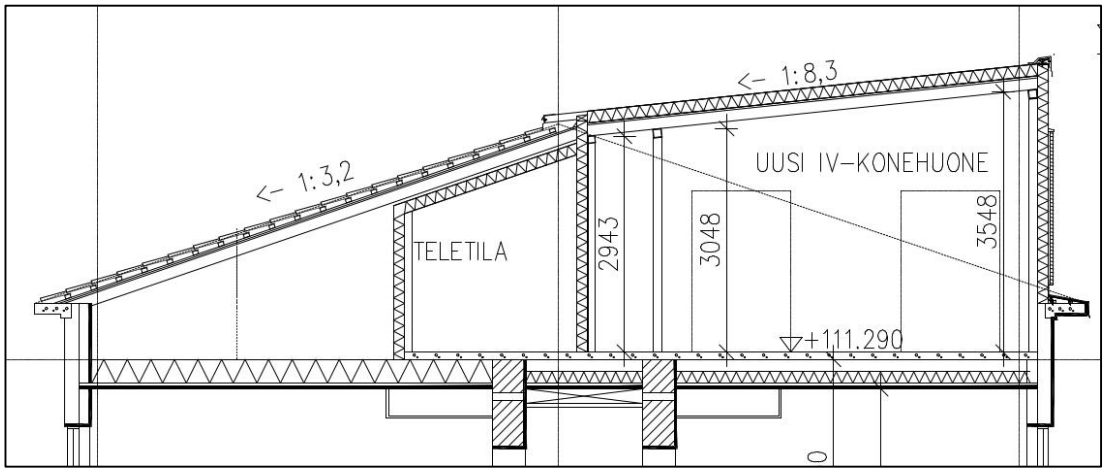

Kuva 13. Uusi IV-konehuone vanhan osan ullakolla nousee vesikaton yläpuolelle. Arkjaatiset Oy 2.9.2003.

Laajennusosa

Laajennusosan ilmanvaihto on alusta alkaen ollut koneellinen tulo-poistoilmanvaihto. Konehuone on kellarissa ja sieltä tuloilma on johdettu suoraan konehuoneesta ylös kerroksiin sekä alapohjan alla kanaalissa rakennuksen toiselle reunalle ja sitä kautta kerroksiin. Poistoilmasäleiköt ovat huoneissa ovien yläpuolella. IV-kanavat sijaitsevat rakennusaineisissa kuiluissa.

Toimistohuoneissa tuloilma puhalletaan lämmitettynä konvektoreista, jotka on sijoitettu ulkoseinää vasten ja ”naamioitu” ikkunapenkeiksi.

Kuva 14. Konvektorikotelon piirustus sekä valokuva siitä, miten tuloilmasäleiköt ovat ikkunapenkkien pinnassa.

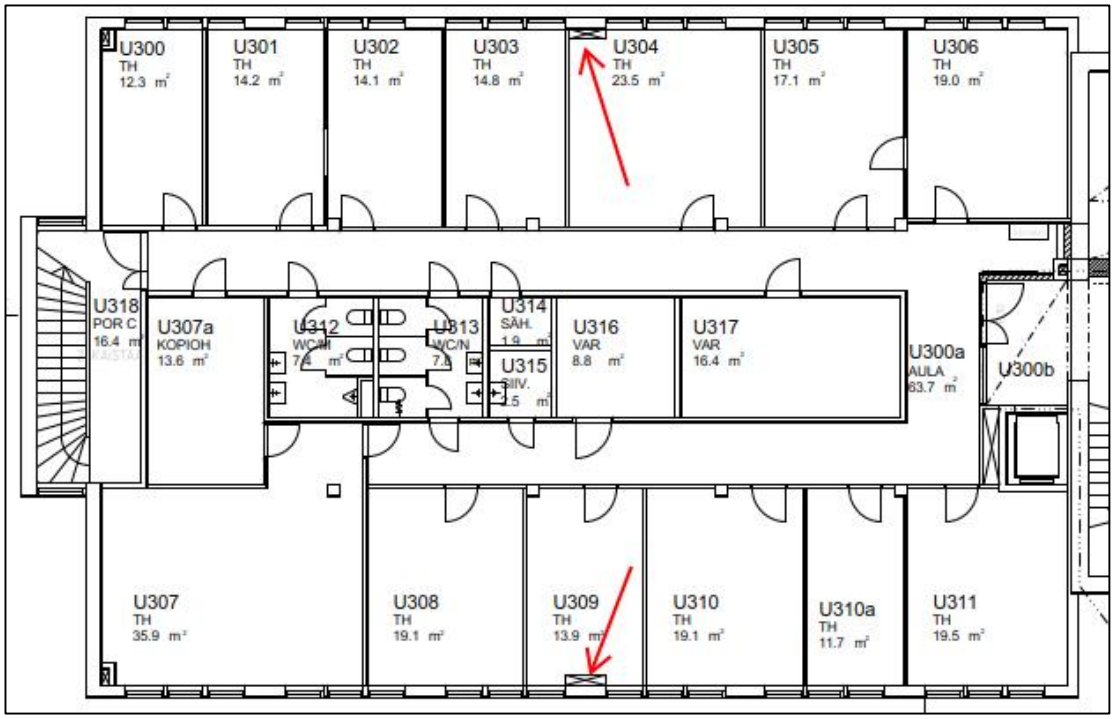

Kuva 15. Punaisilla nuolilla osoitettu kellarista nousevat tuloilmakanavien kuilut. Huoneen 304 kuilu nousee suoraan kellarin IV-konehuoneesta ja huoneen 309 kellarin alapohjan alta johdetusta kanaalista.

Ilmanvaihdon toiminnan arviointi ja riskit sisäilman laadulle

Laajennusosan sisäänpuhallussäleiköt ovat ikkunapenkkien yläpinnassa ja siksi säleiköt ovat olleet ajoittain peitettyinä, kun ikkunapenkkien päällä on ollut varastoituna tavaraa. Tällöin ilmanvaihto ei ole voinut toimia suunnitellusti.

Vuoden 2012 tutkimuksissa oli todettu, että puhallinkonvektorien tuloilmavirta voimistaa ilmavirtauksia ulkoseinärakenteen läpi. Tämä lisää myös epäpuhtauksien kulkeutumista rakenteesta sisäilmaan.

Tuloilmakanavat on osittain johdettu kellarissa alapohjan alla ulkoseinällä kulkevaan koteloon. Jos kanaalissa alapohjan alla on vaurioitunutta orgaanista materiaalia tai kanaali ei ole tiivis maaperää vasten, voi kanaalia ja ulkoseinän kuilua myöten kulkeutua epäpuhtauksia sisäilmaan. Tähän saattaa liittyä tutkimusraportissa 2012 todettu havainto, että kellarista nousevien IV-kanavakuilujen tiivistäminen kellarin ja ensimmäisen kerroksen välillä vähensi epämiellyttävää hajua ensimmäisen kerroksen tiloissa.

Tutkimusraportissa 2012 oli suositeltu uusimaan ilmanvaihtojärjestelmä siten, että erotetaan ilmanvaihto ja lämmitys sekä sijoitetaan tuloilman sisäänpuhallus muualle kuin ikkunapenkkiin.

Laajennusosassa oli tutkittu vuonna 2012 paine-eroa ulkovaipan ylitse seurantamittauksilla ja todettu mitattujen tilojen olevan alipaineisia ulkoilmaan nähden. Tällöin voi ulkoseinärakenteen läpi tapahtua hallitsemattomia ilmavirtauksia, joiden mukana sisäilmaan kulkeutuu epäpuhtauksia rakenteesta. Etenkin kun merkkiainekokeella oli todettu, että ulkoseinärakenteen sisäpinta ei ole ilmatiivis.

Alipaine tiloissa kuvaa myös sitä, että ilmanvaihto ei ole tasapainossa.

Vuoden 2012 tutkimuksissa ei oltu tutkittu vanhan osan tilojen painesuhteita tai ilmanvaihdon toimintaa.

Vanhan osan ilmanvaihdon toimintaa on suositeltavaa selvittää vähintään jatkuvatoimisella paine-eron seurantamittauksella. Tällä voidaan selvittää, ovatko tilat alipaineisia siten, että rakenteiden kautta voi tapahtua hallitsemattomia ilmavirtauksia ja kulkeutua epäpuhtauksia sisäilmaan.

3 Yhteenveto

Tähän on koottu tiiviisti rakenneosakohtaisesti arvioidut riskit, vuoden 2012 tutkimuksissa suositellut toimenpiteet sekä tämän riskiarvion perusteella suositellut lisätutkimukset.

Kokonaisuutena käytettävissä olleiden tietojen perusteella laajennusosa vaatisi laajoja korjauksia, kuten julkisivun, vesikaton, alakattojen sekä IV-järjestelmän uusimisen. Vanha osa on lähtötietojen perusteella pääosin kunnossa, johtuen osittain vuonna 2003 tehdystä laajasta peruskorjauksesta. Sen rakenteissa on lähinnä joitain yksityiskohtia, joiden vaikutus sisäilman laatuun on suositeltavaa selvittää samoin kuin ilmanvaihdon toiminta.

Yleisesti voidaan todeta, että merkittävimmät riskit sisäilman laadun kannalta liittyvät puutteisiin rakenteiden ilmatiiveydessä yhdistettynä alipaineiseen ilmanvaihtoon. Jos rakenne ei ole tiivis, voi alipaineen vaikutuksesta sisäilmaan kulkeutua rakenteista epäpuhtauksia hallitsemattomien ilmavirtausten mukana.

Mikäli rakennuksiin ei ole tehty haitta-ainetutkimusta, on sellainen suositeltavaa tehdä.

ALAPOHJAT

Riskit:

Rakenteiden liittymien, läpivientien ja luukkujen epätiiveyden vuoksi maaperästä pääsee epäpuhtauksia sisäilmaan. Lisäksi vanhan osan väestösuojan tiloissa oli todettu korkeita radonpitoisuuksia, jotka ylittävät asunnon ja muun oleskelutilan sisäilman radonpitoisuuden viitearvon, joka on 300 Bq/m³.

Maaperän kosteus siirtyy kapillaarikatkottomiin alapohjarakenteisiin. Bitumisivelyillä kosteuseristettyjen alapohjarakenteiden kosteustekninen toimivuus heikkenee bitumin ikääntyessä ja haurastuessa.

Suositellut toimenpiteet:

Molempien osien alapohjan liittymien ja läpivientien sekä liikuntasaumojen ilmatiiveyden parantaminen. Alapohjan luukkujen ja kansien vaihtaminen kaasutiiviiksi.

Liian tiiviiden alapohjan pintamateriaalien vaihtaminen hyvin kosteutta kestävään ja vesihöyryä läpäisevään materiaaliin.

Suositellut tutkimukset:

Radonmittaukset tiivistyskorjausten jälkeen vanhassa osassa.

MAANVASTAISET SEINÄT

Riskit:

Rakenteiden liittymien ja läpivientien epätiiveyden vuoksi maaperästä pääsee epäpuhtauksia sisäilmaan.

Kun alun perin sisäpinnasta vedeneristetty rakenne on veden- ja lämmöneristetty myös ulkopinnasta, ei rakenne pääse enää kuivumaan mihinkään suuntaan. Tällöin voi rakenteen sisään syntyä mikrobikasvun mahdollistavat olosuhteet. Lisäksi rakenteessa saattaa olla epäpuhtauksia, jotka ovat syntyneet jo ennen ulkopuolista vedeneristystä.

Suositellut toimenpiteet:

Koska rakennukseen on tehty vuoden 2003 korjaustyön yhteydessä ulkopuolinen lämmön- ja vedeneristys, on suositeltavaa poistaa vanha sisäpuolinen vedeneriste sekä pinnoittaa maanvastaiset seinät kosteutta kestävällä, mutta vesihöyryä läpäisevällä materiaalilla.

Vanhan osan ulkoportaiden alustatila on suositeltavaa puhdistaa sekä vaihtaa sen luukku kaasutiiviiksi ja järjestää tilaan tuuletus.

Suositellut tutkimukset:

Vanhan osan ulkoportaan ja kellarin porrashuoneen seinäliittymän vedeneristeen kunnon selvittäminen.

ULKOSEINÄT

Riskit:

Laajennusosan ulkoseinän lasijulkisivu ei ole vesitiivis eikä ulkokuoren sisäpinta ilmatiivis. Tällöin on riskinä, että rakenteen eristetilaan syntyy mikrobikasvustoja, joista peräisin olevat epäpuhtaudet kulkeutuvat sisäilmaan.

Laajennusosan porrashuoneen seinärakenteessa ei ole ilmarakoa, jolloin on riskinä, että seinän eriste kosteusvaurioituu, kun se ei pääse kuivumaan. Jos rakenne ei ole ilmatiivis sisätiloihin päin, voi eristetilasta kulkeutua epäpuhtauksia sisätiloihin. Porrashuone toimii hormina, joka kuljettaa ilmaa kerrosten välillä.

Vanhassa osassa patterisyvennysten lämmöneriste tai ikkuna-aukkojen reunoilla olevat ”puutiilet” ovat saattaneet vaurioitua ikkunoiden julkisivuliittymistä rakenteeseen päässeen kosteuden vuoksi. Lisäksi niistä voi haihtua PAH-yhdisteitä sisätiloihin päin, jos ilmavirtaus on huonetilan suuntaan.

Suositellut toimenpiteet:

Laajennusosan julkisivurakenteiden peruskorjaus mukaan lukien ikkunat sekä ulkoseinärakenteen sisäkuoren ilmatiiveyden parantaminen.

Suositellut tutkimukset:

Vanhan osan patterisyvennysten rakenteen ja eristemateriaalin kunnon sekä rakenteen ilmatiiveyden selvittäminen.

Vanhan osan ikkunaliittymien ilmatiiveyden selvittäminen huonetiloihin päin.

Laajennusosan päädyn porrashuoneen ulkoseinärakenteen eristeen kunnon selvittäminen.

Sisäilman PAH-yhdisteiden mittaus mahdollisen kapselointikorjaustarpeen selvittämiseksi.

VÄLIPOHJAT

Riskit:

Laajennusosan pinnoittamattomasta mineraalivillasta alakatoissa voi irrota kuituja sisäilmaan. Kuidut aiheuttavat ärsytysoireita. Asbestipitoisista putkieristeitä voi irrota asbestia.

Vanhan osan välipohjien liittymät ja läpiviennit eivät ole tiiviitä, jolloin on riskinä, että sisäilmaan kulkeutuu epäpuhtauksia välipohjien eristetilasta.

Vanhan osan väestönsuojan vanha yläpohja toimii kellarin ja ensimmäisen kerroksen välisenä välipohjana. Väestönsuojan yläpohja on erittäin paksu betonilaatta, joka on

kastunut ennen vuoden 2003 korjausta vesivahingon vuoksi. Jos koneellinen tuuletus ei ole toiminut, eikä betonilaatta ole kuivunut, on välipohjarakenteisiin voinut syntyä kosteusvaurioita.

Suositellut toimenpiteet:

Laajennusosan alakattolevyjen uusiminen sellaisiksi, ettei niissä ole pinnoittamatonta mineraalivillaa.

Asbestipitoisten putkieristeiden poistaminen ja asbestimittaukset ilmasta purkutyön päätteeksi.

Vanhan osan välipohjien liittymien ja läpivientien ilmatiiveyden parantaminen, jotta välipohjan eristetilasta ei kulkeudu epäpuhtauksia sisäilmaan.

Alakattotilojen pölyttömäksi puhdistus korjausten yhteydessä.

Suositellut tutkimukset:

Vanhan osan väestönsuojan holvin kosteustekninen tutkimus sekä holvin yläpuolisen välipohjan koneellisen tuuletuksen toiminnan varmistaminen.

YLÄPOHJAT

Riskit:

Laajennusosan epätiiviissä yläpohjassa ei ole höyrynsulkua, jonka vuoksi yläpohjatilaan on voinut kertyä sisäilman kosteutta ilmavirtausten mukana. Yläpohjatilassa oli havaittu 2012 tutkimuksissa rakennusjätettä, joka on voinut vaurioitua kosteudesta. Jos yläpohjan alapuolella olevat tilat ovat alipaineisia, voi yläpohjatilasta kulkeutua epäpuhtauksia sisäilmaan (sopiva tuulensuunta tai myrskytuuli).

Suositellut toimenpiteet:

Laajennusosan yläpohjasta on suositeltavaa poistaa rakennusjäte sekä lisätä lämmöneristettä ja höyrynsulku. Laajennusosan bitumikermivesikate on saavuttanut teknisen käyttöikänsä (noin 30 vuotta) ja on suositeltavaa uusia.

Vanhan osan valtuustosalin kohdalla on suositeltavaa poistaa roskat yläpohjan eristekerroksen päältä.

ILMANVAIHTO

Riskit:

Ilmanvaihto ja rakenteet liittyvät olennaisesti yhteen, kun arvioidaan sisäilman laatuun vaikuttavia tekijöitä rakennuksessa. Mikäli ilmanvaihto on hyvin alipaineinen, voi rakenteiden läpi tapahtua hallitsemattomia ilmavirtauksia, joiden mukana sisäilmaan kulkeutuu epäpuhtauksia. Tutkimuksissa 2012 laajennusosassa oli todettu merkittävää alipainetta (yli 15 Pa).

Laajennusosalla tuloilman johtaminen ulkoseinille rakennettuihin koteloihin asennettujen konvektoreiden kautta lisäsi tutkimuksen 2012 mukaan epäpuhtauksien kulkeutumista ulkoseinärakenteesta sisäilmaan.

Osa tuloilmakanavista oli laajennusosalla johdettu alapohjan alla ulkoseinälle. Mikäli alapohjan alla kulkeva kanaali ei ole tiivis maaperää vasten tai kanaalissa on vaurioitunutta orgaanista materiaalia, voi kanaalia ja ulkoseinän kanavakuilua myöten kulkeutua epäpuhtauksia huonetiloihin eri kerroksissa.

Suositellut toimenpiteet:

Laajennusosalla on suositeltavaa uusia ilmanvaihto siten, että tuloilmaa ei enää johdeta ikkunapenkkien kautta tiloihin vaan säleiköt sijoitetaan siten, että niitä ei voi peittää. On myös suositeltavaa erottaa ilmanvaihto ja lämmitys tosistaan. Ilmanvaihto on suositeltavaa tasapainottaa uusimisen jälkeen siten, että se on tasapainossa eikä tiloihin pääse syntymään merkittävää alipainetta.

Suositellut tutkimukset:

Vanhalla osalla on suositeltavaa tehdä ilmanvaihdon kuntotutkimus sekä samalla tutkia jatkuvatoimisilla seurantamittauksilla tilojen painesuhteita.

Vahanen Rakennusfysiikka Oy tarkastanut:

Espoo, 25.6.2020

Anu Laurila, arkkitehti
Erikoisasiantuntija

Katariina Laine, DI
Rakennusterveysasiantuntija

Tämän dokumentin saa kopioida vain kokonaan, ellei yritys ole antanut kirjallista lupaa osittaiseen kopiointiin.

RIIHIMÄKI
Kotikaupunki

Vanha kaupungintalo, Kalevankatu 1, asemakaavan muutos
Tiivistelmä lausunnoista, mielipiteistä ja muistutuksista sekä vastineet

Kaavatyön aikana saatujen lausuntojen, mielipiteiden ja muistutusten sisältö on tiivistetty taulukkoon. Alkuperäiset lausunnot, mielipiteet ja muistutukset ovat suunnittelijan ja päättäjien käytössä. Vastineissa on kerrottu, miten saatu palaute on vaikuttanut/huomioitu kaavan valmistelussa.

ALOITUSVAIHEEN PALAUTE JA VASTINEET		
Lausunnot		
L1	**Caruna Oy, 25.11.2020**	**vastine**
	Alueella sijaitsee maakaapeloitua sähköverkkoa. Kaavan vaikutukset sähkönjakeluun ovat vähäiset ja vaikutuksiin otetaan kantaa kaavan tarkentuessa. Tarvittavat johtosiirrot tehdään Carunan toimesta ja siirtokustannuksista vastaa siirron tilaaja. Siirto edellyttää, että johdoille järjestyy uusi pysyvä sijainti. Toivomme mahdollisuutta antaa lausunto myöhemmässä vaiheessa.	Merkitään tiedoksi. Kaavan luonnosvaiheessa pyydetään tarvittavat lausunnot.
Mielipiteet		
M1	**Mielipide 1 (6 allekirjoittanutta), 8.12.2020**	**vastine**
	Maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä on syytä muuttaa/kehittää harkiten. Uudisrakennukset on suunniteltava (ja toteutettava) rakennetun kulttuuriympäristön arvot turvaten.	Rakennetun kulttuuriympäristön arvot on huomioitu kaavaluonnoksen valmistelussa.
	Viimeisimmässä luonnoksessa (esitelty naapurustolle havainnekuvaluonnosta syksyllä 2020) olevan asuinkerrostalon neljä kerrosta ja pihakansi näyttävät korkeilta. Uudisrakennuksen harjakorkeuden ei tulisi ylittää Harjunrinteen koulun viereisten rakennusten harjakorkeutta. Myös vanhan kaupungintalon mittasuhteet tulee ottaa huomioon, ettei se jää uudisrakennuksen varjoon.	Kaavaluonnoksessa on määrätty, että asuinkerrostalon vesikaton suurin sallittu korkeusasema saa olla enintään +114,50 mpy, jolloin se ei ylitä kaupungintalon vanhan osan ylintä korkeusasemaa +115,01 mpy. Asuinkerrostalon rakennusala on osoitettu rinteen suuntaisesti ja se sijoittuu Kalevankadun katukuvassa taustalle, alisteisesti kadunvarren rakentamiseen.
	Terassitalo on mielestämme sinänsä ok. Kerrostalon loiva ”mutka” ja parvekkeiden aukeaminen Kalevankadulle ovat tärkeitä naapuruston omakotitalojen yksityisyyden ja pihan käytön kannalta. Yksityisyyden suoja on tärkeä huomioida myös rakennuksen ikkunoiden sijoittelussa.	Kaavaluonnoksessa on määrätty asuinkerrostalon parvekkeiden (ei länsi- ja pohjoissivulle) ja asuntojen pääikkunoiden (ei länsisivulle) sijoittamisesta. Määräyksellä turvataan lähiympäristön omakotitalojen yksityisyys.
	Uudisrakennuksen värityksen ja materiaalien tulee istua ympäristöönsä. Kaupungintalon nykyinen lisäosa edustaa 70-luvun rationaalista toimistorakentamista, mutta se ei ole miellyttänyt monien kaupunkilaisten silmää juuri tähän paikkaan sopimattomana. Emme kannata mitäänsanomatonta arkkitehtuuria, mutta jo rakennetun ympäristön huomioon ottaminen on tärkeää.	Uudisrakennuksen julkisivujen tulee olla kaavaluonnoksen mukaan pääasiallisesti vaaleaa rappausta. Etelään julkisivun tulee muodostaa yhtenäinen parvekevyöhyke, jossa lasituksen tulee noudattaa kaupungintalon purettavan laajennusosan lasijulkisivun siniharmaata värisävyä. Siniharmaa lasijulkisivu muistuttaa kaupungintalon laajennusosasta ja alueen historiasta.
	Uudisrakennus lisää liikennettä alueella. Läpikulkuliikenne Harjunrinteelle tulee estää, pl. huolto- ja hälytysajoneuvoliikenne, koska alueella liikkuu runsaasti opiskelijoita ja muitakin kaupunkilaisia. Lisääntyvä liikenne olisi haittatekijä Harjunrinteen omakotitaloille ja muodostaisi vaarallisen risteyksen Päivärinteen jyrkkää kävelytietä käyttäville pyöräilijöille ja kävelijöille.	On totta, että kaavan mukainen rakentaminen tulee lisäämään liikennettä alueella jonkin verran. Asuinkerrostalojen korttelialueen asukasliikenne on kaavaluonnoksen mukaan mahdollista järjestää Kalevankadulta.

	Pientalon sopiminen ympäristöön pohdituttaa. Alueen omakotitalojen puutarhat ovat väljiä. Emme kannata suurimman mahdollisen neliömäärän rakentamista pienehkölle tontille. Toivomme, että uudisrakennuksen ympärille jää myös puutarhaa. Mielestämme yhden perheen talo (mikäli tontille on ”pakko” rakentaa) sopii tontille paritaloa paremmin. Pientalon harjakorkeuden tulisi olla harmonisessa suhteessa alueen muihin taloihin.	Kaavaluonnoksessa erillispientalotontille osoitettu rakennusoikeus 190 k-m^2 on vähemmän kuin lähiympäristön muilla omakotitonteilla. Tontin talousrakennus saa olla enintään 30 k-m^2. Lisäksi on annettu määräyksiä rakennuksen julkisivuista, kattomuodosta, -kaltevuudesta, harjasuunnasta ja harjakorkeudesta. Määräyksillä sovitetaan uudisrakentaminen alueen nykyiseen rakennuskantaan.
	Rakentaminen Kokinmäen jyrkän mutkan läheisyyteen saattaa vaarantaa liikenneturvallisuutta. Katuosuus on suhteellisen vilkasliikenteinen ja pihalta poistuminen vaatii erityistä tarkkaavaisuutta. Kokinmäen jyrkkä mutka on vaarallinen jalankulkijoille ja autoilijoille. Jalkakäytävä on ko. kohdassa poikkeuksellisen kapea. Kaupungin suunnasta tulevat autot ajavat mutkassa ”nuollen” jalkakäytävän reunaa, etteivät ajaudu vastaantulijoiden kaistalle. Jalankulkijat (runsaasti opiskelijoita) kävelevät rinnan ja väistävät vastaantulijoita ajotielle. Asiasta on viestitelty kaupungille mm. Kokinmäen valaistuksen uusimisen yhteydessä.	Merkitään kommentti tiedoksi, ei vaikutuksia kaavaan.
	Suhtaudumme erityisen lämpimästi Lasinpuhaltajapatsaan ympäristön saattamiseen puistomaisempaan kuntoon. Asiassa on aiemmin oltu yhteydessä puisto-osastoon, ja alueen kunnostaminen tuottaisi iloa riihimäkeläisille. Alueen puuston säästäminen ja suojeleminen on tärkeää, emmekä panisi pahaksemme, jos alueelle istutettaisiin uusiakin puita.	Merkitään kommentti tiedoksi, ei vaikutuksia kaavaan. Puistoksi merkittävien alueiden puita ei ole tarpeen suojella kaavalla ilman erityistä syytä. Kaupunki arvioi puiston hoitosuunnitelmassa säilytettävien ja poistettavien puiden tarpeen. Puiston suunnittelu on parhaillaan käynnissä.
	Ehdotamme, että Riihimäelläkin nostetaan keskusteluun vanhojen pientaloalueiden asema yleiskaavassa. Esimerkiksi yleiskaavan lisämääräyksin voidaan taata, ettei tiettyjen alueiden sisällä olevien vanhojen pientaloalueiden luonne liiaksi muutu.	Merkitään kommentti tiedoksi, ei vaikutuksia kaavaan
	Kaupunkilaiset tuntuvat pitävän Harjukylää yhtenä arvostetuimmista asuinalueista Riihimäellä vehreine maisemineen ja vanhoine taloineen. Harjukylä on yksi ensimmäisistä Riihimäen kaupunginosista. Siellä on runsaasti vanhoja asuinrakennuksia, joista joillakin on suojelumerkintäkin. Jostakin syytä Harjukylää ei kuitenkaan nosteta esiin kaupungin julkaisuissa, vaikka pitkällä harjualueella on säilynyt enemmän vanhoja asuinrakennuksia kuin esim. Koivistonmäessä. Toivomme harjulle arvostusta!	Merkitään kommentti tiedoksi, ei vaikutuksia kaavaan.

LUONNOSVAIHEEN PALAUTE JA VASTINEET ***(täydennetään luonnosvaiheen jälkeen)***
Lausunnot
Mielipiteet

EHDOTUSVAIHEEN PALAUTE JA VASTINEET ***(täydennetään ehdotusvaiheen jälkeen)***
Lausunnot
Muistutukset